T.C.
GAZİ ÜNÜVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN GRAFİK TASARIM DERSLERİNDE ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Dilek OĞUZOĞLU

Ankara – 2009

Dilek OĞUZOĞLU Ankara, 2009	LİSE PROGRAMLARINDA YER ALAN GRAFİK TASARIM DERSLERİNDE ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

T.C.
GAZİ ÜNÜVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA PROGRAMLARINDA YER ALAN GRAFİK TASARIM DERSLERİNDE ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Dilek OĞUZOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Alev KURU

Ankara – 2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Dilek Oğuzoğlu'nun, 'Ortaöğretim kurumlarında Programlarında Yer Alan Grafik Tasarım Derslerinde Öğretim Yöntem ve Teknikleri İle Araç-Gereç Kullanımının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi' başlıklı tezi .....tarihinde, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı):	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....
Üye :	.....	.....

ÖN SÖZ

Eğitim toplumların gelişimini sağlar. Bir ülkenin gelişmiş olabilmesi o ülke insanının; teknolojinin kullanıldığı planlı, bilinçli, alternatiflere sahip, yüksek düzeyde yapılan bir eğitim sisteminden geçmesiyle mümkündür.

Hızla değişen dünya koşullarında insan gücünden mesleki bilgi, düşünme, algılama, problem çözebilme, yaratıcı olma, iletişim kurabilme, yeniliklere açık, teknolojiyi kullanabilme vb. pek çok yeterliliğe sahip olması beklenmektedir.

Bu gelişme ve değişimler doğrultusunda, ekonominin de yeni teknolojilere göre bilgi ve beceriyle donatılmış teknik insan gücü ihtiyacı hızla artmaktadır. Ortaya çıkan ihtiyaç karşısında meslek liselerine gereken önemin gösterilmesi gerekmektedir. Bu tür okulların eğitim sistemi geliştirilerek kalitesini çağdaş standartlarda tutmak çabası içinde olunmalıdır.

Çalışmanın Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Bölümlerinde Grafik tasarımı ve eğitimi ile ilgili uygulamalarda yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmayı yönlendiren, eleştirilerini ve yardımını esirgemeyen danışmanın değerli hocam Prof. Dr. Alev KURU'ya, tez inceleme komitemde bulunan ve beni destekleyip yardım eden hocalarım Prof. Dr. Vedat ÖZSOY ve Prof. Dr. Çağtay ÖZDEMİR'e, anketleri büyük bir ilgiyle cevaplayan öğretmenlere, yabancı kaynakların çevirisinde yardımını esirgemeyen sevgili arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Aslı TARAKÇIOĞLU'na, değerli hocam Prof. Dr. Adnan TEPECİK'e, ve tüm Hocalarıma teşekkür ederim.

Her koşulda destek ve sabırlarıyla bana güç veren canım annem ve babama, sevgili kardeşlerime, iş arkadaşlarıma, sevgili eşim Tayfun Oğuzoğlu'na ve canım oğluma sonsuz teşekkür ederim.

Ankara, Haziran 2009 **Dilek Oğuzoğlu**

ÖZET

ORTAÖĞRETİM KURUMLARI PROGRAMLARINDA YER ALAN GRAFİK TASARIM DERSLERİNDE ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ İLE ARAÇ-GEREÇ KULLANIMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

Oğuzoğlu, Dilek
Doktora Tezi, Resim-iş Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alev KURU
Haziran– 2009

Araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Tasarım Derslerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu inceleme sırasında adı geçen okullardaki öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın çalışma evrenini Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, Ankara'da bulunan Liselerde Grafik Bölümü Grafik Tasarım Derslerinde görevli öğretmenler oluşturmaktadır. Buna göre, araştırma kapsamında yer alan ilgili tüm öğretmenlere ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında 17 meslek lisesi ve 1 güzel sanatlar lisesi olmak üzere toplam 18 okulda uygulama yapılmıştır. Bu okullarda görevli öğretmenlerden 63'ü araştırmaya katılmıştır. Araştırmada Liselerde okutulan Grafik Tasarım Derslerinde uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerini ve araç-gereç kullanımı açısından durumunun öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla geliştirilen anket yoluyla tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda;

1. Öğretmenlerin, Grafik Tasarımı derslerinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinde kullanma sıklığına ilişkin olarak, en fazla kullanılan yöntem ya da tekniğin örnekler gösterme olduğu görülmektedir, bunu sırasıyla anlatım, soru-cevap yöntemleri izlemiştir. Öğretmenlerin en az kullandığı yöntem ya da teknikler ise gezi-gözlem, dramatizasyon ve tartışma olmuştur. Bu da öğretmenlerin genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

2. Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerin seçiminde en önemli unsurun yaratıcılığa uygunluk olduğu görülmektedir.

3. Bilgisayarın grafik tasarımı konusunda sağladığı katkıların öğrencilere tanıtılmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

4. Araç-gereç maliyetlerinin yüksek olması, okulda araç-gereç bulunmaması ya da imkânların yetersizliği, araç-gereç kullanımını etkileyen en önemli nedenler olarak belirtilmiştir.

ABSTRACT

A TEACHER-BASED STUDY ON THE EDUCATIONAL METHODOLOGIES AND TECHNIQUES AND ON THE USE OF EQUIPMENT IN THE GRAPHIC DESIGN COURSES IN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

(EXEMPLIFIED IN ANKARA)

Oğuzoğlu, Dilek
Doctorate Thesis, Department of Painting-Art Teaching Training
Supervisor: Prof. Dr. Alev KURU
June– 2008

This study focuses on graphic design and its education. The methods applied by teachers in the graphic design courses in Vocational High Schools and in High schools for Fine Arts are evaluated within the coverage of this study. Throughout the study, the teachers working in the concerned schools are required to contribute to the study with their personal opinions on the subject.

The target group of the study consists of the teachers who give graphic design courses in Vocational High Schools in Ankara. The aim of the study is to reach all the related teachers in the field. The practice of the study has been carried out in 18 schools – 17 of which are Vocational High Schools
and one of which is a High School for Fine Arts. 63 teachers from these schools have taken part in the study. For the study, a questionnaire is used to determine and examine the methods, techniques and the use of the equipments in the graphic design courses in order to evaluate the current situation in these schools from the teachers' points of view.

The results of the study indicate that;

1. The most widely used method and technique in the graphic design courses by the teachers are showing samples which is followed by lecturing and question-answer. The least used methods and techniques by the teachers are observation-on-site,

dramatization and discussion, which shows that teachers still tend to use traditional methods and techniques.

2. The most important criteria for the teachers while choosing their educational methodologies has been determined to be the appropriateness to creativity.
3. It is of utmost importance to acquaint students with the uses of computer technologies in the field of graphic design.
4. The basic reasons for the insufficent use of technical equipment are the high costs of the equipment, the lack of technical equipment in the schools or the limited financial sources.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ONAY SAYFASI i
ÖN SÖZ ii
ÖZET iii
ABSTRACT iv
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR LİSTESİ viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 9
1.3. Araştırmanın Önemi 10
1.4. Varsayımlar 11
1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları 11
1.6. Tanımlar 12
1.7. Kısaltmalar 15

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Grafik Sanatı 16
2.2. Grafik Sanatı Tarihi 17
2.3. Grafik Tasarım 21
2.3.1. Grafik Tasarımı Dersinde Kullanılabilecek Araç-Gereçler 36
2.3.2. Grafik Tasarım Ürünleri 37
2.4.Türkiye'de Liselerin Tarihsel Gelişimine Genel Bir Bakış 43
2.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem 43
2.4.2. Cumhuriyet Dönemi 49
2.5. Strateji, Yöntem ve Teknik Kavramları 51
2.5.1. Strateji 52

2.5.2. Yöntem 55
2.5.3. Teknik 57
2.5.4. Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniklerinin Seçimi 57
2.6. Temel Öğretim İlkeleri 61
2.6.1. Yöntem ve Teknik Seçimlerinde Dikkat Edilecek Hususlar 68
2.6.2. Yöntem ve Teknik Kullanımı 70
2.6.3. Bazı Öğretim Yöntemleri 71
2.7. İlgili Araştırmalar 78

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli 85
3.2. Evren ve Örneklem 85
3.3. Verilerin Toplanması 89
3.4. Verilerin Analizi 90

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Grafik Tasarımı Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar 92
4.1.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Bulgular 106
4.1.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Cinsiyete Göre Bulguları 106
4.1.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Hizmet Süresine Göre Bulguları 108
4.1.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları 109
4.1.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Hizmetiçi Eğitim Alma Durumuna Göre Bulguları 110
4.1.6. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Özel

Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları 112

4.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Bulgular 113
4.2.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları 113
4.2.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları 114
4.2.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları 115
4.2.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları 117
4.2.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları 118

4.3. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Bulgular 119
4.3.1. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları 119
4.3.2. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları 121
4.3.3. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları 123
4.3.4. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları 125
4.3.5. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları 126

4.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç ve Gereçlerin Kullanımında Karşılaşılan Olumsuzluklara İlişkin Bulgular 128

4.4.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında etki eden unsurlara İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları 129
4.4.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında etki eden unsurlara İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları 130
4.4.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında etki eden unsurlara İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları 132
4.4.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında etki eden unsurlara İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları 133
4.4.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında etki eden unsurlara İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları 135
4.4.6. Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile Araç-Gereçlerin Kullanımına, Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara ve Kullanımda etki eden unsurlara İlişkin Yorumlar 136

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER 140

KAYNAKLAR 156

EKLER

EK 1 İLGİLİ YAZIŞMALAR 170

EK 2 ANKET 171

EK 3 ANKETİN UYGULANDIĞI OKULLAR 176

EK 4 ANADOLU MESLEK LİSESİ GRAFİK TASARIM ALANI HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ 177

EK 5 ANLATMA, SORU-CEVAP ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİNE UYGUN OLARAK DÜZENLENMİŞ RESİM DERSİ GÜNLÜK DERS PLANI ÖRNEĞİ 179

EK 6 ANKARA ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ GRAFİK TASARIM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI 182

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo		Sayfa
Tablo 1.	Cinsiyete göre dağılım	86
Tablo 2.	Hizmet süresine göre dağılım	86
Tablo 3.	Yaşa göre dağılım	87
Tablo 4.	Mezun olunan kuruma göre dağılım	87
Tablo 5.	Hizmetiçi eğitime katılma durumu	88
Tablo 6.	Özel sanat çalışmaları yapma durumu	88
Tablo 7.	Grafik tasarımı derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri	92
Tablo 8.	Grafik tasarımı derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri	96
Tablo 9.	Grafik tasarımı derslerinde kullanılan araç-gereçlere ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri	101
Tablo 10.	Grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri	102
Tablo 11.	Öğretmenlerin Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nin daha etkili şekilde sunulabilmesi için önerileri	104
Tablo 12.	Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları	108
Tablo 13.	Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları	109

Tablo 14. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları 110
Tablo 15. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 111
Tablo 16. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 112
Tablo 17. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları 114
Tablo 18. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları 115
Tablo 19. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları 116
Tablo 20. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 117
Tablo 21. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 118
Tablo 22. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları 120
Tablo 23. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları 121

Tablo 24. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin mezun olunan okula göre Mann Whitney U testi sonuçları 124
Tablo 25. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim alma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 125
Tablo 26. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 128
Tablo 27. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve ders araç-gereçlerinin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları 129
Tablo 28. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları 131
Tablo 29. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları 132
Tablo 30. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 134
Tablo 31. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları 136

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplumların en büyük amacı geçmişini özümseyerek bugüne ayak uydurabilecek ve topluma katkıda bulunabilecek bireyler yetiştirmektir. Bu nitelikte bireyler yetiştirebilmek ise onlara gerekli davranışların kazandırılması ile olanaklıdır; bu da ancak eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir.

Eğitimciler eğitimi; bireye istenilen davranışları, rastlantıya bırakılmadan, amaçlı ve planlı bir şekilde, kendi yaşantıları yoluyla kazandırma süreci şeklinde tanımlamaktadırlar (Varış, 1981, Ertürk, 1972, Demirel, 2003, s.6). Saylor, Alexander ve Lewis (1981, s.2)'e göre eğitim ise, bilginin, kavramların, becerilerin, tutumların veya alışkanlıkların düzenli olarak kasıtlı ve sürekli olarak iletilmesi veya geliştirilmesi sürecidir (Erişen, 2001, s.42).

Eğitim, aynı zamanda insanı ve insana bağlı değerleri bir bütün olarak algılamak, algılatmak, bu konuda bilinçlenmek, bilinçlendirmek sürecidir. İnsanı bir bütün olarak algılayabilirsek, onun varlığı ile oluşan ve bu varlıktan ayrıştırılamayan değerleride bir bütün olarak kavrayabiliriz. Tüm bunları daha somutlaştırabilmek için şu soru sorulabilir. İnsan için varolmak nasıl bir kanıt gerektirir? Bu sorunun cevabını ise şöyle verebiliriz: İnsan için varolmak, yaşamı, önce kendi, sonra iletişimde bulunabildiği ve sonuçta tüm insanlar için anlamlı kılmak demektir. Yani, güzelin, daha güzelin, en güzelin peşinde koşmaktır. Ya da; insan varlığını, güzellikle olan ilişkileri içinde kanıtlamaktır. Buradaki güzel, estetik alanın kapsamına girer ve bu anlamda değer kazanarak; iyi, doğru, uygun, yaraşır, çağdaş,

çağcıl gibi birçok değerin, pek çok edinimin bir sentezi, bir bileşimi şeklinde ve öğelerine ayrıştırılamaz şeklinde algılanır. Yaşamı yoğunlaştıran, anlamlı kılan güzellikler özel anlamda güzeldir ve bunlar, sadece sanat yapıtlarından elde edilebilir. Güzeli, böyle özel anlamında, konumunda ve özel işgörüsüyle ele aldığımızda çözümlenmesi gereken şu sorun karşımıza çıkar; bir sanat yapıtını algılayabilmek için sanatın bütünlüğünü algılayabilme bilincine ulaşmak gerekir. Algı yetimizin bütünü kavrar bir şekilde geliştirilmesi ve bu yolla sanatı da bir bütün olarak algılayabilmesi, eğitime ve özellikle sanat eğitimine büyük görevler ve sorumluluklar yüklemektedir. Yani, sanat eğitimi, çağdaş ve çağcıl insan anlayışına uygun nesiller yetiştirmeyi, insanı kendi değerler içinde varetmeyi amaçlar. Bu da, her insanın en önemli amacı olan 'Aydın insan olma' ilkesiyle eş anlamlıdır (Erinç, 1998, s.25-35).

Sanat eğitimi kavramı, genel anlamda, sanataların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamında ise okullarda sınıflardaki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen derslerdir (San, 2003, s.17).

Hızlı gelişim süreci içinde olan topluma ayak uydurup gelişebilmesi ve geleceğini planlayabilmesi için bireyin, aldığı eğitim ile birlikte içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerini bilmesi gereklidir.

Her alanda hızla gelişen Türkiye'de , bilim ve teknolojideki gelişmeler doğrultusunda nitelikli iş gücü ihtiyacı çoğalmaktadır. Bunun için ülkenin gelişiminde, mesleki ve teknik eğitim konularına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Her alanda gerçekleşen hızlı değişiklikler, eğitim sisteminin de devamlı yenilenmesini zorunlu kılmaktadır (METEM, 2006, s.1,2). METEM'in kısaca açılımını ve görevlerini şöyle açıklayabiliriz; Ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesinde Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM), önemli görevler üstlenmiştir. Kuruluşu yeni olan Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri (METEM), eğitim maliyetini azaltmak, kaynakları daha verimli kullanmak ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla 2002 yılında, öncelikle küçük yerleşim

birimlerinde bulunan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının METEM adıyla tek yönetim altında yeniden yapılandırılması çalışmalarını başlatmıştır.

Mesleki eğitim; belirli bir meslekle ilgili toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını karşılamak üzere onlara bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştirerek sosyal ve ekonomik yönden güçlendiren bir eğitim sürecidir (MEB, 2005, s.11).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifadesini bulan Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri; Kalkınma Planları, Hükümet Programları, Şûra Kararları ve Avrupa Birliği kıriterleri ve programlarında belirlenen hedefler doğrultusunda bireyin mesleki olarak, ilgi, bilgi ve yeteneklerini geliştirerek bireye gerekli davranışları ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmayı içerir. Birey eğitilirken, insan kaynaklarının toplumsal amaçlar ve işletmeler için değerlendirilmesi, geliştirilmesi, ekonomik, kültürel ve bireysel gelişime katkıda bulunulmasını sağlamak amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s.10-11).

Ülkelerin eğitim sistemleri; kendi iç toplumsal güçlerinin yapı, amaç ve işlevleri ile bilginin artışı; teknolojinin gelişimi, bilişim ve iletişimin yaygınlaşması ve kolaylaşması; küreselleşme, ülkeler arasında coğrafi, ekonomik ve siyasi birleşme ve ayrılma gibi uluslararası olgu, oluşum ve değişimlerden de etkilenir. Özellikle bilgi ve teknoloji ile bunlara ait ürünlerin büyük bir hızla gelişmesi ve yayılması, bireysel ve toplumsal yaşamda, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi sistemlerde ve üretim-istihdam ilişkilerinde köklü değişimlere neden olmaktadır. Bu durumda, tüm ülkelerde bu değişimin gerektirdiği iş gücünün yetiştirilmesi sorunu ortaya çıkmaktadır.

İlköğretimden sonra yükseköğretime ve iş yaşamına bir geçiş basamağı ya da girdi kaynağı olan ortaöğretimin işlevleri, hem yükseköğretimin beklentileri hem de iş yaşamının gereksinimleri etrafında oluşur. Ortaöğretimin amacı; ilköğretimden gelen insan kaynağının ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda bilgi birikimlerini ve öğrenme yetilerini geliştirerek bu kaynağı, ileri öğrenim süreçlerine

katılabilecek şekilde daha nitelikli olarak yetiştirmektir. Bu nedenle ortaöğretimde yapılacak olan düzenlemelerin; genel eğitim, mesleki ve teknik eğitim olarak tanımlanan bu çift yönlü işleve işlerlik kazandırma yönünde olması önemli bir toplumsal zorunluluktur (Demirel, Sağlam, Kürüm, Yüksel, 2006, s.43).

Okul ve program türleri bakımından Kız Meslek ve Anadolu Meslek Liseleri, örgün eğitim kurumlarından ortaöğretim kurumlarında Kız Teknik Öğretim Okulları kapsamında yer alırlar. Bu mesleki ve ortaöğretim kurumları, hem iş yaşamının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek, hem de yükseköğretimde yığılmaları engellemek amacıyla daha önemli bir duruma gelmiştir.

Her iki lisede de öğrencileri; yaşama, iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. İlgili liselerin temel sanat eğitimi dersi, 9. sınıfta başlamakta ve 10, 11 ve 12. sınıflarda grafik tasarım dalına ait derslerle sanat eğitimine devam edilmektedir.

MEB Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü 1993 yılında mesleki ve teknik eğitim kurumlarını, alanlarıyla ilgili teknik gelişmelere duyarlı, çağdaş eğitim teknolojilerini uygulayabilen ve uluslararası standartlara uygun eğitim verebilen bir yapıya kavuşturmak amacıyla METGE projesi başlatmıştır. Son düzenleme ve çalışmalara göre mesleki ve teknik öğretim liselerinde, öğretim programları 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren 20 alan ve 72 dal programı olarak düzenlenmiştir. 2002-2003 eğitim-öğretim yılında uygulamaya giren, 17.10.2003 tarih ve 246 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile Grafik Tasarım alan öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri denenip geliştirilmek üzere 20 alan ve 72 dal programları arasına girerek uygulanmaya başlanmıştır (METGE, 2004, s.21). İlgili ders programı ekte yer almaktadır.

> METGE (Meslek Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) Projesi Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi tarafından Ekim 2002'de başlatılan bir projedir. Atatürk Meslek Lisesi, Haydar Paşa Ticaret Lisesi ve Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi, Proje okulları olarak kabul edilmiştir. METGE projesinde izlenen yöntem AR-GE model araştırma yöntemidir (http://aml.mebnet.net/metge.htm).

Millî Eğitim Bakanlığının "Geçmişten Günümüze Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" adlı yayınında, yardımcı grafikerlerin niteliğinin ne olması ve alanlarıyla ilgili neleri bilmesi gerektiği ile dalın özellikleri şöyle açıklanmaktadır: "Grafik tasarım alanında ihtiyaç duyulan, kendisine verilen tasarımlarda çözüme gitme yolları araştıran, çözümü oluşturacak alternatif tasarımlar yapabilen, bu tasarımları bilgisayar ortamında baskı aşamasına getirebilen ve sektörün istediği nitelikte bireyler yetiştirebilen bir daldır" (MEB, 2006, s.136).

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), Tanıtım Modülü kapsamında (2005) alanın kapsadığı grafikerlik mesleği şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bir mesajı görsel yolla belirli bir hedef kitleye ulaştırmak amacıyla logo, afiş, büyük boy sokak afişi (bilboard), basın ilanı, ambalaj, kitap, dergi, tanıtım filmleri, çizgi film gibi tasarımları elle ve bilgisayarla sanatsal ölçütler içinde hazırlama bilgi ve becerisine sahip meslek elemanıdır." Grafikerlik meslek elemanlarının görevleri şöyle sıralanmaktadır:

- İşin süreçlerini planlamak.
- İşin konusuna göre tasarım ögelerini belirlemek.
- Temel grafik tasarımını elle ve bilgisayarla yapmak.
- Masaüstü yayıncılık işlemlerini yapmak.
- Ürünü görselleştirmek.
- Tasarladığı grafiksel çalışma doğrultusunda stüdyoda ya da uygun mekânda fotoğraf çekimi yapmak veya yaptırmak.
- Baskısı yapılacak tasarımları baskıdan önce kontrol etmek.
- İş başı mesleki eğitim faaliyetlerine katılmak.

Meslek elemanlarının;

- Şekil ve uzay ilişkilerini görebilen,
- Renk ve şekilleri en ince ayrıntılarıyla algılayabilen,
- Estetik görüş sahibi, güzel sanatlara karşı ilgili olan,

- Hayal gücü zengin, yaratıcı,
- Tasarımlarını çizgi yolu ile ifade edebilen,
- Sosyal, psikolojik, sanatsal alanlara ilgili,
- Yeniliklere açık, teknolojiyi yakından izleyen,
- Dikkatini belli bir noktaya yoğunlaştırabilen kimseler olmaları gerekir (MEGEP, 2005, s.133).

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 33. maddesine dayanılarak açılan ortaöğretim kurumları arasında yer alan kurumlarıdır. Bu konuyla ilgili olarak 33. madde şunu içermektedir: "Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren geliştirmek üzere temel eğitim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir." (Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1987, s.16).

20 Haziran 1993'te yayımlanan 21613 sayılı Resmî Gazetede yer alan, okulun görevi ve amacı ise şunlardır:

a. Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri olan öğrencilerin eğitimlerini sağlamak,
b. Öğrencileri araştırmacı ve geliştirici çalışmalara yöneltmek, yetenekleri doğrultusunda seçenekli, bağımsız, doğru yorum ve uygulamalar yapabilecek kişiler olarak yetiştirmek,
c. Öğrencilerin millî ve milletlerarası, tarihî ve yeni sanat eserlerini tanımaları ve anlamalarına yardımcı olmaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Grafik Tasarım Dersi Öğretim Programı (11 ve 12. Sınıflar), Program Geliştirme Özel İhtisas Komisyonunun 2006 yılında İnternette Yayımladığı Programda yer alan Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin amaçlarını şöyle sıralamaktadır:

Öğrencilerin;

- Güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim-öğretim görmelerini,
- Özel yetenek gerektiren yüksek öğretim programlarına hazırlanmalarını,
- Yabancı dil öğrenmelerini,
- Alanlarında araştırmacılığa yönelmelerini, yetenekleri doğrultusunda yorum ve uygulamalar yapabilen, yaratıcı ve üretken kişiler olarak yetişmelerini,
- Millî ve milletler arası sanat eserlerini tanımalarını ve yorumlamalarını sağlamaktır.

Yukarıda amaçları belirtilen Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin alan derslerinden olan Grafik Tasarım dersi de yaratıcı yaklaşımların en çok ihtiyaç duyulduğu bir alana hizmet etmektedir. Bu ders 11 ve 12. sınıflarda zorunlu alan dersi olarak bulunmaktadır; özgün baskı resim çalışmalarından, reklam grafiğine ve iletişime kadar oldukça geniş bir konu yelpazesine sahiptir (http://ttkb.meb.gov.tr). Program geliştirme özel ihtisas komisyonunun hazırladığı Grafik Tasarım dersi öğretim programı ekte sunulmuştur.

Grafik tasarımının en önemli konusu olan "iletişim"in anlamı sözlükte şöyle açıklanmaktadır: "Düşünce ve duyguların, bireyler, toplumsal kümeler, toplumlar arasında söz, el-kol devimi, yazı, görüntü aracılığı ile değiş-tokuş edilmesini vb. sağlayan toplumsal etkileşim sürecine iletişim denir." (TDK. Toplum Bilimleri Sözlüğü) Fiziki ve sosyal çevreden kişiye ulaşan her yansıma bir algılama kavramını birlikte getirmekte ve bununla ilgili her düşüncenin, her davranışın da yaşam biçimine, fizik ve sosyal çevreye yansıması olmaktadır. Bu karşılıklı yansımaların tümü ise temel iletişim olgusunu oluşturur. İletişim diye tanımladığımız bu yansımalar genelde duyularımız yardımıyla meydana gelir. Bunların en etkili olanlarından başlıcaları ise Görsel ve İşitsel İletişim'dir (Uçar, 2004, s.16). Bu iki iletişim türü arasında bir kıyaslama yapıldığında da Görsel İletişim'in en etkili iletişim türü olduğu ortaya çıkmaktadır. Grafik tasarım ise bir mesajı iletişim

kanalıyla kitlelere ulaştırmak için, estetikten de destek alarak, resimle yazının birbirini destekleyecek ve tamamlayacak şekilde kullanıldığı bir alandır (Eroğlu, 2003, s.88).

Grafik sözcük olarak Latince kökenli olup, "grafyn"dan gelmektedir (Walker, 1980,s.39). İngilizcede "Graphic", Fransızcada "Graphique" olarak yazılmaktadır. Grafik sözcüğü sanat çalışmalarında çok geniş bir kullanıma sahip olduğu için sonuna "graf" eklenen tüm alanlar grafik sanatları tanımlar. Örneğin; fotoğraf, serigraf, litograf, vb. Grafik sözcüğünün tanımı biraz daha açılacak olursa, sanatçının elinden özgün biçimlendirmeyle çıkan ya da özgün çoğaltmayla (baskı yöntemiyle) elde edilen eserin, bilgi iletmek, basılmak, kitle iletişim araçlarında kullanılmak amacıyla hazırlanan; çizgi, yazı, resim ve bunların düzenlemeleri ile ilgili tasarımları kapsar (Tanyeli,-Sözen, 1994, s.98). Grafik bir sanat alanıdır ve işlevsel olması açısından resim, heykel vb. sanat dallarına göre farklıdır. Yaşamın her alanında kullanılır. Baskı yolu ile çoğaltılarak büyük kitlelere ulaşır. İletişim kurabilme işini en iyi gerçekleştiren sanat dalı olan grafik, günlük hayatımızın her anında karşımıza çıkan ve dolaylı yolla sanat eğitimine yardımcı olan grafik tasarımıdır. İçinde bulunduğumuz çağ, grafik sanatlarının her yönü ile geniş uygulama alanı bulduğu bir çağdır.

Teknolojiye bağlı olan grafik tasarım alanı her şeyiyle yeniden yapılandırılmakta ve bu alanın üretim ilişkileri yeniden düzenlenmektedir.

Bu araştırmada, Grafik Tasarımı (görsel iletişim tasarımı) ve eğitiminin üzerinde durulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Bölümlerinde mevcut programda yer alan grafik tasarım dersleri, öğretmen yöntemleri açısından değerlendirilmiştir. Bu inceleme adı geçen okullarda yer alan grafik tasarım derslerinin yöntemleri, öğretmen görüşlerine göre durum tespiti yapılarak gerçekleştirilmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara'daki ortaöğretim kurumlarının Grafik Bölümlerinde yer alan Grafik Tasarım Derslerinin işlenişinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile bunların hangi sıklıkla kullanıldığını, uygulamalarda kullanılan araç-gereç ve malzemelerin neler olduğunu, yöntem kullanımında etkili olan etkenleri ve araç-gereç ve yöntem kullanımını etkileyen durumları, bu derslerde görevli öğretmenlerin görüşlerine göre belirlemektir. Ayrıca araştırma, grafik ve tasarım eğitiminin yeni boyutlarını ve öğrenci-öğretmen ilişkilerini ortaya koyarken, grafik derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerinin etkili kullanımına ilişkin öneriler sunmaktadır. Grafik Tasarımı Eğitimi Dersini daha etkili bir şekilde sunmaları için öğretmenlerin a) öğretmen özellikleri, b) öğrenci özellikleri, c) okul ortamının özellikleri bağlamında önerilerinin neler olduğu da belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmet-içi eğitim alma durumu ve özel olarak sanatsal çalışmalarda bulunma durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda, araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler nelerdir?
2. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenler, kullandıkları yöntem ve teknikleri seçerken nelere dikkat etmektedirler?
3. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenler hangi ders araç-gereçlerini kullanmaktadırlar?
4. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerin seçimini ve araç-gereç kullanımını neler etkilemektedir?
5. Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nin daha etkili şekilde sunulabilmesi için öğretmenlerin a) öğretmen özellikleri, b) öğrenci özellikleri c) okul ortamının özellikleri bağlamında önerileri nelerdir?

6. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımına ilişkin görüşleri;
    a. Cinsiyet,
    b. Hizmet süresi,
    c. Mezun olunan kurum,
    d. Hizmetiçi eğitime katılıp katılmama durumu,
    e. Özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile liselerde yer alan Grafik Tasarım Dersleri, yöntem ve uygulamaları açısından incelenirken araştırmanın, öğretmen ve öğrencilerin karşılaşabilecekleri sorunları ortaya koymada ve bu sorunlara çözüm yolları aramada kolaylık sağlayacağı beklenmektedir. Aynı zamanda bu araştırma, uzmanlar açısından öğretmen ve öğrenci başarısının artırılmasında yararlanılabilecek temel verileri oluşturması açısından da önemlidir.

Bu araştırma ile Liselerde yer alan Grafik Tasarım Derslerinin, yöntem ve uygulamaları açısından incelenirken öğretmen ve öğrencilerin karşılaşabilecekleri sorunları ortaya koymada ve bu sorunlara çözüm yolları aramada kolaylık sağlayabilir. Aynı zamanda bu araştırma, uzmanlar açısından öğretmen ve öğrenci başarısının artırılmasında yararlanılabilecek temel verileri oluşturması açısından da önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki varsayımlar yer almaktadır:

1. Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumları Grafik Tasarım Bölümlerinde yer alan Grafik Tasarım Derslerini veren grafik eğitimcilerin, kendilerine gönderilen anket formu sorularına doğru bir şekilde cevap verdikleri,
2. Araştırma için hazırlanan görüşme formu ve anketin yeterli bilgiyi sağladığı varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

1. Araştırma, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara'da bulunan ortaöğretim kurumları Grafik Tasarım Bölümlerinde grafik tasarım derslerini veren eğitimcilerle sınırlandırılmış, bunun dışında kalan eğitimciler ve okullar araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

2. Araştırma, Grafik Tasarım Bölümü grafik tasarım derslerinin yürütüldüğü 17 Meslek Lisesi ve 1 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi ile sınırlandırılmıştır.

3. Araştırma, öğretmenlerin Grafik Tasarımı Dersi'nde dersin amaçlarına uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçleri kullanım biçimlerinin öğrencilerin ders başarısı ve etkiliği ile ilişkili olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle, hangi öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerinin ne derece kullanıldığının ya da bunların kullanımını etkileyen değişkenlerin araştırılması gerekmektedir.

1.6. Tanımlar

Devinişsel Alan (psychomotor domain): Zihin ve kas koordinasyonunu gerektiren becerilerle ilgili alan (Demirel, 2003, s.273).

Grafik Tasarım: 1922 yılında W.A. Dwiggins tarafından kullanılan ve çoğunlukla ticari amaçlarla yapılan logo, antet, reklam, poster, kitap, web sayfası vb. şeyleri içeren sanat tasarımı için kullanılan bir terim (Keser, 2005, s.154).

Grafik Tasarımcı (Grafiker): Ticari amaçlı logo, antet, reklam, poster, kitap, web sayfası vb. şeyleri içeren sanat tasarımlarını yapan kimse (Keser, 2005, s.154).

Hazırbulunuşluk Düzeyi (level of readiness): Öğrenenin bir programa başlamadan önce kazandığı ön bilgi, tutum ve becerilerin tümü (Demirel, 2003, s.274).

Hedef: Yetiştirdiğimiz insanda bulunması uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte istendik özellik (Demirel, 2003, s.274).

İletişim: Düşünce ve duyguların, bireyler, toplumsal kümeler, toplumlar arasında söz, el-kol devimi, yazı, görüntü vb. aracılığı ile değiş-tokuş edilmesini sağlayan toplumsal etkileşim sürecidir (Oskay, 2001, s.5).

İlke: Belirli kuramlara dayalı olarak geliştirilmiş bir seri genellemelere ilke diyoruz. İlkeler çoğunlukla bir kavramlar zinciri niteliğindedir, ve uygulamalara yön verici esasları kapsamaktadır. Belirli bir alanla ilgili olarak geliştirilmiş ilkeler o alandaki otoritelerin sistemli çalışmaları sonucu ve alanda üzerinde belirli bir görüşbirliğine ulaşılmış fikirleri yansıtmaktadır. Prensip-kural-öncü olarak ifade.

Amaca ulaştıran doğruluğu kanıtlanmış, hiçbir şüphe taşımayan öncül düşünceler, fikirler ve klavuzlardır (Küçükahmet, 2006, s.42).

Kültür: Doğanın yarattıklarına karşılık insan oğlunun ortaya koyduğu maddi, manevi her şey (Demirel, 2003, s.274).

Konu: Grafik tasarım eğitiminde özellikle söz etmek istenilen, anlatıma aktarmak için seçilen şey. Konu seçiminde özel bir anlam olabileceği gibi sadece görsel kaygılar da konu seçimini etkileyebilir. Bir başka değişle, sanatçının üzerinde çalışarak yapıt haline getirmek istediği olay; özdek ya da nesne. Sanatçının üzerinde çalıştığı proje (Turani, 1998, s.74).

Koşul: Gerekli ortam, araç-gereç vb. Öğrencide istenilen davranışın hangi koşullar altında gözlenebileceğinin bilinmesi gerekir. Koşul, bir amacın hangi çevre imkanları sağlandığında gerçekleştiğini gösterir.

Masaüstü Yayıncılık: Birçok araç-gereç ve mekân gerektiren yayıncılık aşamalarının bir masanın üzerine sığabilecek düzeye indirgenmiş hâlidir. Masaüstü yayıncılık yapılabilmesi için, temeli hızla gelişen yazılımlar gerekir. Diğerleri ise bilgisayarın modelleri, kapasiteleri ve hızıdır. Bu faktörler de yapılmak istenilene ve teknolojiye göre değişmektedir (Becer, 1998, s.120).

Meslek: Bir mesleğin tanımı yapılırken, o meslekte çalışacak kişinin görevlerinin ve yapacağı faaliyetlerin ne olduğunun belirlenmesi gereklidir. Meslek tanımı ve nitelikleri belirlenirken; Bireyin ne bilmesi gerekir?, Meslekte çalışan birey ne yapar?, Birey kimin kontrolünde çalışır?, Bireyin meslekte çalışabilmesi için ne gibi fiziki nitelikleri bulunmalıdır?, İş yapılırken kullanılan araç-gerç ve malzemeler nelerdir?, Gelecekte meslekte ne gibi değişiklikler beklenmektedir?, Hangi meslek alanları ve dalları çalışılan meslekle ilgilidir?, Mesleğe girebilmek için ne gibi belgeler ve ya yeterlilikler aranmaktadır (MEB. 2005, s.7)?

Meslek Alan Dersleri: Tüm alanlarda ortak okutulan derslerdir. Öğrencilere iyi ilişkiler kurabilme, tasarım yapabilme, teknolojiyi anlayıp kullanabilme, araştırma yapabilme, araştırma sonuçlarını etkili kullanabilme yeterlilikleri kazandırabilecek dersleri kapsamaktadır (MEB. 2005, s.8).

Mesleki Eğitim: Bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitimdir (MEB. 2005, s.7).

Öğrenme Stratejisi: Öğrencilerin dersin hedeflerine ulaşmak için kullandıkları bir yol (Demirel, 2003, s.274).

Öğretim Stratejisi: Dersin hedeflerine ulaşmayı sağlayıcı oldukça genel bir yol (Demirel, 2003, s.274).

Standart: Öğrenme sonunda, öğrencilerden beklenen davranışın nitelik ve nicelik yönünden özelliklerini gösterir.

Tasarım: Bir grafik çalışmada işlevsel nesnelerin çekiciliğini artırmak üzere yapılan biçimsel düzendir (Barnard, 2002, s.5).

Teknik: Öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi (Demirel, 2003, s.275).

Teknoloji: Bilimin üretim, hizmet, ulaşım vb. alanlardaki sorunlara uygulanması olup, bu kavram makinalar, işlemler, yöntemler, süreçler, sistemler, yönetim ve kontrol mekanizmaları gibi çeşitli ögelerin belirli bir düzende biraraya grtirilmesi ile oluşan ve bilim ile uygulama arasında köprü görevi gören bir disiplindir.

Eğitim Teknolojisi: Teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler sonucu ortaya çıkan araç-gereçlerin tek başına ya da öğretmenle birlikte öğrenme-öğretme

etkinliklerin de birlikte kullanılmasıdır. Eğitim teknolojisi bilim dalını ifade etmek için öğretim teknolojisi ifadeside kullanılabilir. Öğretim teknolojisi kurumsal, tasarlanmış, müfredatlandırılmış ve istendik öğrenmeleri hedeflemektedir (wikipedia.org/wiki/Eğitim_teknolojisi, 23/04/2009).

Yöntem: Hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da bir konuyu öğrenmek için seçilen düzenli yol (Demirel, 2003, s.275).

KISALTMALAR

AGSL Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

MEB Millî Eğitim Bakanlığı

MEGEP Meseki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

METEM Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezi

METGE Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme

MTE Mesleki Teknik Eğitim

TDK Türk Dil Kurumu

YÖK Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, grafik tasarımı ve grafik tasarım eğitiminde kullanılabilecek öğretim yöntem ve teknikleri ile ders araç-gereçlerine ilişkin bilgiler verilmiş, öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin genel bilgiler sunulmuştur.

2.1. Grafik Sanatı

Grafik sözcüğü sanat terimi olarak çok eskiye dayanır. Kökeni eski Yunancadan, Latinceden gelir. Anlamı yazı, resim ve çizgidir. Çağdaş sanat terimi olarak resim ve fotoğraf yoluyla yapılan tüm iletişim araçlarına verilen addır. Temeli kalıplar kullanılarak çoğalma esasına dayanır. Sanatçı mesajını, resim, fotoğraf, illüstrasyon, yazı yolu ile kitlelere iletir. Çoğaltma aracı olarak matbaa tekniklerini, film ve televizyonu kullanır. Grafik tasarım temelde özgün baskı resim ve grafik tasarımı olarak ikiye ayrılır.

Özgün baskı resim, gravür-litografi-serigrafi ve ağaç baskı teknikleri grafik sanatların bir koludur. Baskı resim özgündür ve boya, resmin tüm özelliklerini taşır. Resimden ayrılan yönü çoğaltılıyor olmasıdır. Bu özelliği onu ucuz kılar ve çağdaş yaşama daha uygundur. Bu yönü ile de geniş kitlelere yayılması daha kolaydır. Taşıma ve sergileme kolaylığından ötürü birçok ülke bu sergilere katılarak sanatsal özgürlüğünü ve kültür düzeyini diğer ülkelere tanıtma imkânı bulur. Grafik sanatlar diğer yönüyle, afiş, illüstrasyon, tipografi, endüstri grafiği, çevre düzenlemesi, animasyon, çizgi filmler, kitap tasarımı gibi konuları içermesi açısından toplumla iç içe durumdadır. Afiş, kitlelere plastik sanatlar yoluyla mesaj veren bir iletişim aracıdır. Sokaktaki insana en yakın sanat çalışmasıdır. Galeri ve müzelerde

sergilenen yapıtlar ancak eğitimli ve küçük bir kesime hitap eder. Ama afiş, sokakta her an herkesin karşısına çıkar. Afiş için "sokaktaki sanat" diyebiliriz. Elbette bir ülkenin çağdaş düzeyde ve uygar oluşu sokaktaki bu afişler ve grafik çalışmalarda kendini gösterir. Bu doğrultuda insan, güzeli göre göre sanatsal güzelin ne demek olduğunu öğrenir. Sanatsal çalışmalar yaşam alanında ne kadar çok olursa kültürel eğitim hem daha kolay hem de daha hızlı gerçekleşir.

Aslıer (1989, s.7-9) ise grafik sanatları şöyle sınıflandırmaktadır:

1. Özgün Grafik Resim, farklı teknik ve malzemelerin bir arada kullanılmasından oluşan bir grafik resim türüdür.
2. Özgün Baskı Resim, herhangi bir baskı tekniği ile hazırlanan kalıpları uygun yüzeye basarak çoğaltmaktır.
3. Grafik Tasarımlar, bir ürünü tanıtmak, bir fikri empoze etmek, bir duyguyu iletmek ya da herhangi bir haberi duyurmak amacıyla hazırlanmış çoğaltılmaya uygun çalışmalardır.
4. Işıkla Yapılan Grafik Resimler, elektronik, optik ve kimyasal olanaklarla yaratılan grafik eserleri kapsar. Fotografi, sinema, televizyon, video gibi sanat dallarının gelişip yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak grafik sanatları şöyle sınırlandırabiliriz: Bilgi iletmek ve kitle iletişim araçlarında kullanılmak amacıyla, grafik sanatçısı tarafından hazırlanmış, çizgi, yazı, leke, resim gibi tasarımları içeren sanatsal faaliyetlerin tümünü içerir. Grafik eserinin her durumda basılabilir ve çoğaltılabilir olması nedeniyle diğer sanat dallarına oranla izleyici ile iletişimi daha çabuk olur ve bu eserler oldukça geniş kitlelere ulaşır.

2.2. Grafik Sanatı Tarihi

İnsanoğlu, geçmişten bu güne birlikte yaşamanın ön koşulu olarak iletişime bir düzen ve açıklık getirmek istemiş, düşünce ve kavramlara görsel bir anlatım kazandırmaya çalışmıştır. Mağara duvarlarına çizilen resim ve yazı olarak ilk Mısır

hiyeroglifleri bu sorunu çözmek için bir başlangıç olmuştur. Görsel ifade aracı olarak resim, sözel ifadenin sembolik işaretlerle kâğıda aktarılması olarak da yazı, iki ayrı iletişim unsurudur. Grafik tasarım, bu iki iletişim unsurunu birbirlerini tamamlar biçimde aynı ortamda kullanarak, yeni bir iletişim türü ortaya çıkarmıştır. Ancak bugünkü anlamda bir tasarım etkinliğine dönüşmesi, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başındaki sanat hareketleridir (Bektaş, 1992, s.9).

Türk grafik sanatının en önemli temsilcilerinden olan Mengü Ertel (1981), bu tarihsel süreci şöyle değerlendirmektedir. Yaklaşık 15.000 yıl önce güney Fransa ve İspanya'daki mağara duvarlarına yapılan resimlerin, insanın çizerek anlatmak, kendinden sonra yaşayacaklara seslenmek isteği olduğu kuşkusuz. O zamanlar bu resimleri yapan yetenekli insanların salt, kendi güdüleri ile çalıştıkları bir gerçektir. Daha sonra güdülerden, güdücülere geçilmiş, bunlar ortaya çıkan etkili biçimleri araç olarak kullanmışlardır. Bugün bir gazozu herkese içirmeye çalışan yatırımcının, en etkileyici afişi veya gazete ilanını yaptırmak istemesinin, korkutucu bir mask ya da bir totem sahibi olmak isteyen bir büyücüden farkı yok diyebiliriz. 19. yüzyılda hızlanan sanayileşme ile gereksinimler netleşmeye başladı. Basım ve çoğaltma olanaklarının ortaya çıkması ile de istekler belirlenmiştir. Yaptırıcılar türedi, çağırtkan resimler yapabilecek yetenekli ressamlara gereksinme duyuldu. Bu işlemin ilk kurbanları diyebileceğimiz; Lautrec, Mucha, Cheret, Beardsley gibi, çağının ilerisinde olan ressamlar da bir tek yerine birçok yapmak ve oda duvarlarından, kent duvarlarına taşmak olanağı açan bu fırsatı en iyi şekilde değerlendirdiler. 19. yüzyıldan 20. yüzyıla bu büyük ustaların özgün yapıtlarıyla afiş sanatına girilmiş oldu. I. ve II. Dünya Savaşları'ndan sonra, kazanan da, kaybeden de çok şeyini yitirdi. Ancak, yeni gereksinimler vardı; teknoloji ve iletişim olanakları sonsuzdu (Gösteri 1980-2000 Yazıları, 2001, s.39).

Grafik sanatının tarihinden bahsederken baskıdan yani çoğaltma işleminden söz etmek gerekir. Babilliler'in (M.Ö. 6000-2000) astronomi, matematik bilimleri ve sanata düşkün olduğu bilinmektedir. İlk olarak Kuneiform yazı (çivi yazısı) olarak bilinen resimsel sembolleri ıslak toprak ve balmumu üzerine basmışlardır. 5000 yıl kadar önce Mısırlılar papirüs bitkisinin saplarını kâğıt kadar ince şeritlere ayırarak

kâğıda benzer malzeme üretmişlerdir. Ancak bugünkü yapısına benzer olarak ilk kâğıt Çin'de M.S. 105 yıllarında yapılmıştır. Avrupa'ya Haçlı Seferleri sırasında gelmiş ve daha geniş kapsamlı kullanılmaya başlanmıştır (Walker, 1980, s.7).

Avrupa'da ilk baskı 1445 yılında Johann Gutenberg tarafından yapılmıştır. Gutenberg, baskı sisteminde tek tek harfleri döküp dizerek baskı sistemini geliştirmiştir. Gutenberg ayrıca, kâğıdın her iki tarafına da baskı yapabilen cendereyi buldu. Bu önemli buluşunun kullanıldığı yılları izleyen 500 yıl boyunca baskı tekniği gelişti ancak temel yöntemde hiçbir değişiklik olmadı. Burada şunu da belirtmek gerekir ki; İslam ülkelerinin 800 ile 1500 yılları arasında 7 yüzyıl boyunca çoğunluk olarak Müslüman olan halkı, kâğıt ve kâğıt yapım bilgilerini Avrasya ve kuzey Afrika'yı kapsayacak çok geniş bir alana taşıdılar. Onların Uzakdoğu ile Uzakbatı kültürleri arasındaki aracılıkları sayesinde Avrupalılar, ilk Avrupalı denizcilerin 16. yüzyılda Uzakdoğu limanlarına varıncaya kadar kâğıttan haberi olmayacaktı. Eğer kâğıt Avrupa'ya gitmeseydi, Gutenberg'in hareketli hurufatla baskı icadı, pahalı parşömene bağlı olacak ve büyük ihtimalle okur sayısında devrimci bir yükseliş söz konusu olamayacaktı (Ketenci ve Bilgili, 2006, s.52-55).

19. yüzyıl'a gelindiğinde ABD'de gazete çağı sayılabilir. Bu dönemde basım malzemelerinde ve buna bağlı olarak Grafik Sanatlarda da yeni tekniklerin geliştiği görülmektedir. Yine bu arada kâğıt makinelerinin icadı ile kâğıt bol ve ucuz elde edilirken aynı zamanda metal baskılar da kullanılmıştır (Tepecik, 2002, s.18).

Weill (2007), grafik tasarımın dekoratif sanatlar devriminden doğmuş olduğunu söylemektedir. 19. yüzyılın sonuna dek, üretimin sınırlı bir talebe yanıt verdiği ekonomi söz konusuydu. 20-30 yıl içinde buhar makinesi, fizik ve kimya alanlarındaki gelişmeler, elektrik ve birçok yeni buluş kökten ve hızlı bir değişime yol açtı. Bu değişimde demir yollarının da katkısı çok büyük olmuştur. Grafik alanı da çok hızlı bir şekilde gelişmiştir. 1796'da Senefelder'in bulduğu ve Engelderman'ın geliştirdiği litografi, resimlerin kolayca büyük boyutlarda üretilmesini sağlamıştır. 1846'da Voelter'in ağaç hamuru bazlı kâğıt buluşu, geliştirilen tekniklerle kullanıma uygun hâle getirildi ve kâğıt, çok büyük tomarlar

hâlinde ucuza satılmaya başlandı. Andreas Bauer'le birlikte kâğıt, saatte binlerce yaprak elde edilebilir hâle gelerek Koenig'in keşfettiği tam otomatik baskı aletlerini besleyebilir duruma ulaştı. 1860'lı yılların başında, Firmin Gillot fototipi ve fotogravür çalışmaları yapmaya başladı. 1886'da Amerikalı Mergenthaler harfleri bir klavye üstünde bir araya getirmeyi sağlayan linotipi bulunca basım ve kitap adına bir devrim başardı. Ardından yine başka bir Amerikalı Langston'un bulduğu monotip, İngilizler tarafından geliştirildi ve 1970'li yıllara kadar önemini sürdürdü. 1905'te Ira Rubel mürekkepten tasarruf edilmesini sağlayan kauçuk ruloyu bularak ofset baskıyı icat etti. 1861'de başta William Morris tarafından İngiltere'de kurulan Arts & Crafts, Almanya'da Jugendstil, Fransa'da Art Nouveau'ya kadar sanayide yaratıcılık kaygısı gütmeyen klişe işlere karşı bir akım doğdu. Bu akımın düşünürlerinin hepsi de mimardı. Bu durum onları tam bir sanat yapıtı anlayışı ile evrensel olarak, tipografiyle reklam sanatının bütününü eşit koşullar altında değerlendirmeye yöneltti (Weill, 2007, s.12-14).

Türkiye'de ise minyatürler, yazı levhaları, tekke resimleri, taş basma halk resimleri Türk grafik sanatının ilk örnekleri olarak verilebilir (Aslıer, 1982, s.50). İçmeli ise bu konuyla ilgili olarak şöyle söyler: Tezhiplerle bezenmiş, minyatürlerle süslenmiş el yazması kitaplar bir yana bırakılırsa hakiki anlamda grafik çalışmaları, İbrahim Müteferrika tarafından 1729'da basılan "Vankul" adlı sözlükle başlamıştır (İçmeli, 1985, s.62).

İstanbul'da 1727 yılı ortalarında İbrahim Müteferrika ilk matbaayı açar. 1729'da "Vankulu Lugatı" adlı eser basılır. Ardından Katip Çelebi'nin "Cihannüma"sının da bulunduğu 17 kitap daha basılır. Basılan çoğu eserin çevrileri, ekleri, ön sözleri, tasarımları yine İbrahim Müteferrika tarafından yapılır. Bu dönemden sonra aralıklı olarak, basım sanayi, baskı teknikleri, matbaa ve kitap basımı gelişerek devam eder (Ketenci ve Bilgili, 2006, s.62). 19.yüzyılda ise ilk atlas, ilk gazete, ilk pul basılmıştır (İçmeli, 1985, s.62). 1928 yılında Latin alfabesi kullanılmaya başlamış ve okuma-yazmayı hızlandırmak için kitap basımına çok önem verilmiştir. Türkiye'de grafik alanındaki uzmanlaşma Cumhuriyetin ilanından sonra başlamıştır. 1920'lerde Münif Fehim, İhap Hulusi ve Kenan Temizan bu

alandaki çalışmalarıyla öncü olmuşlardır. İlk kez 1933'te Güzel Sanatlar Akademisinde Mithat Özer öncülüğünde açılan afiş atölyesi ile Grafik tasarım eğitimine ilk adım atılmıştır (Ketenci ve Bilgili, 2006, s.286). 1950 yılından sonra Türk grafik sanatı önemli bir atılım yapmıştır. Türk kültür ve sanatının izlerini taşıyan afişler yapan Mengü Ertel, geleneksel halk kültürünün özelliklerini tasarımlarına yansıtmıştır. Yurdaer Altıntaş, Türk grafik sanatına getirdiği yeniliklerle önemli bir isim olmuştur. 1960 sonrası ülkemizde kentleşme sürecinin artması, üretimin çeşitlenmesi, 1970 sonrası siyasi hareketlerin yoğunlaşması grafik sanatları ön plana çıkarmıştır. Avrupa ve Amerika ile kurulan teknolojik ve kültürel ilişkiler basım tekniklerinin daha fazla yerleşmesine yol açmıştır. Günlük yaşamı da etkileyen bu değişimler grafik sanatların daha etkin duruma geçmesini sağlamıştır (Tepecik,2002, s.23).

2.3. Grafik Tasarım

Philippe Apeloig, grafik tasarımını, "sanatın ve iletişimin kesişim noktası" olarak tanımlarken, Sadık Karamustafa grafik tasarımının "fikirleri iletirken, sanat ve teknolojiyi buluşturan, yaratıcı bir süreç" ve "bir sosyal bilinç işi" olduğunu belirtmiştir. Jean-Viktor Bertin'in "mantıksal sorunları çözmenin görsel yolu" olarak gördüğü grafik tasarımını Paul Rand ise, "o kadar basit ki… zaten o kadar karmaşık" şeklinde özetlemektedir. Sharon Helmer Poggenpohl, "Grafik tasarım, fikirlerle iletişim kurmak için sanat ve teknolojiyi birleştiren yaratıcı bir süreçtir." ve "Hayatımızın önemli bir parçasıdır." derken, Tibor Kalman grafik tasarım için "Yüksek ya da alçak kültürle sınırlı değildir." demektedir. Richard Hollis ise grafik tasarımını, "Bir görsel iletişim şekli, bir fikri iletmek için lekeler seçip onları bir düzlem üzerinde organize etme işidir." şeklinde tanımlamaktadır (Grafik Tasarım Dergisi, 2007, sayı: 5-12, s.3). Yaşadığımız çevrede tükettiğimiz her türlü üründe grafik tasarımın çok önemli bir yer tuttuğunu görmemek mümkün değildir. Örneğin, bir afiş, bir şirket logosu, amblemi, bir dergi veya gazete ilanı, kitap kapağı, sayfa düzeni, lokanta menüsü, broşür, yoldaki işaretleme sistemi, elimize aldığımız herhangi bir ürün paketi, hatta giydiğimiz T-shirt'e kadar aklımıza gelebilecek

hemen hemen her şey grafik tasarım ürünüdür. Kısacası insanın her an grafik tasarımla iç içe olduğu söylenebilir.

Tasarım, çağdaş toplumun bitmek tükenmek bilmeyen ihtiyaç ve isteklerinden kaynaklanan problemleri çözmek amacıyla yapılan tüm araştırma ve çalışmalarla ilgili olarak toplumu her türlü iletişim aracıyla uyarır. Bununla da kalmayıp, ihtiyaç duyduğu ve arzuladığı her şeyin endüstriye bağlı amaca uygun olarak nasıl biçimlendirildiği ve gerçekleştirildiği konusunda gerekli olan duyurmayı yapma sorumluluğunu da üstlenmiştir (Bilgin, 1990, s.15).

Tasarım günümüzde her alanda ve her zaman sıkça karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcılık varsa tasarım o zaman değer kazanan bir kavram hâline gelir. Ketenci ve Bilgili, tasarımı şöyle ifade etmektedirler: "Gerekli olanın araştırılması ve biçimlendirecek kişinin yaratıcı özelliklerini de katarak ortaya çıkardığı bir biçim, şekil ya da modeldir." Tasarımı sadece kalıp, model ya da süsleme yapmak olarak değerlendiremeyiz. Üretim amaçlı her fiziki olgunun başlangıcında tasarımın etkinliği vardır. Tasarım için belli bir ortamın oluşturulması ve tasarımı yapılacak şeyin iyi planlanması gerekir (Ketenci ve Bilgili, 2006, s.277).

İşlevsel veya iletişimsel amaç olarak tasarıma bir göz atacak olursak tasarım, "görsel kültür içinde görsel olan, görülebilen, işlevsel ve iletişimsel bir amacı olan şeydir." Hem grafik tasarım hem de ürün tasarımı görseldir; iletişimsel veya işlevsel bir amaç içerir. Ancak, görsel kültür olarak tanımlanabilecek, aslında iletişimsel veya işlevsel bir amaç için üretilmemiş birçok şey de vardır. 'Sanat' ya da 'güzel sanatlar' olarak tanımlanan her şey, genel olarak görsel deneyimin bir parçası olarak açıklanmalıyken her zaman işlevsel ya da iletişimsel bir amaçla yapılmamıştır. Birçok sanat nesnesinin, dekoratif bir işlev yerine getirdiği söylenebilir; ama nesnenin görüntüsü ya da estetiği, yerine getireceği işlevden önce gelir. Görsel kültürde görsel olanın bir tanımı da görsel olarak algılanmak amacıyla üretilmiş ya da meydana getirilmiş her şeydir. Ancak, modern İngilizce'deki estetik kelimesi, aynı zamanda güzel olma çağrışımı da içermektedir. Yani estetik, güzel olmanın

algısıyla ilgili bir anlama gelmektedir. Bu anlamda görsel kültür, güzel olması amacıyla üretilmiş her şeyi kapsayabilir (Barnard, 2002, s.31).

Tasarıma felsefe açısından bakacak olursak, çağımızın önemli felsefecilerinden biri olan Tunalı tasarımı şu şekilde açıklamaktadır: Tasarım kelimesini en iyi ifade edebilen dizayn kelimesi, Latince biçim vermek, temsil etmek anlamında kullanılan designare sözcüğünden gelmektedir. Türkçe karşılığı tasarım olan bu kelimeyi Bernd Löbach, "Dizayn, bir sorunun çözümü için gerekli olan, bir plan ve bir ide'dir." olarak tanımlar. Yani, dizayn, önce bir ide olarak düşüncede var olan bir tasavvurdur, ancak bu tasavvur bir biçim (form) verme hareketini kapsar ve bu oluşma sürecinde biçimlenen ide olarak ortaya çıkar ve somutlaşır. Buna göre her tasarımda bir ide bir de tasarlanmış nesne bulunur (Tunalı, 2004, s.12).

Tasarım, bir amaca hizmet eder ve yaratıcı bir uygulamadır. Tasarımı gerçekleştiren kişilere tasarımcı denir ve bu kişiler elbette tasarımcı olarak doğmamışlardır. İnsanların belli bir zeka, görsel farkındalık ve eğilimlerle (yeteneklerle) dünyaya geldikleri doğrudur ancak tasarımcılıkta başarılı olabilmek için öğrenerek ve uygulama yaparak yıllarca çalışmak gerekmektedir (Landa, 2000, s.44). Elli yılı aşkın süredir tasarım üstünde çalışan Ivan Chermayeff de tasarımın zeka ve sanatsal yeteneğe dayanan yaratıcı bir eylem olduğunu savunmaktadır (Grafik Tasarım Dergisi, 2007, sayı: 5, s. 22).

Çağın gerekliliği olarak tasarımcılar sürekli üretmekle meşgul olmalıdırlar. Günümüzde tasarımı her yerde ve her an yaşayıp solumaktayız. Evde, boş zamanlarımızda, şehirde, alışverişte tasarımla çevrelenmiş durumdayız. Tasarım o kadar benimsenmiş hâlde ki insanları nasıl avuttuğu, rahatsız ettiği veya heyecanlandırdığı fark edilmemektedir. Tamamen doğal olarak algılanmaktadır. Aslında derginin, televizyon reklamlarının, makarna sosunun ya da parfümün içeriği ile doğrudan ilişki kurduğumuzu düşünmekteyiz. Ancak içerik tasarım tarafından belirlenip; onu nasıl algılayacağımıza ve neler hissettireceğine tasarım karar vermektedir. Marka ve pazarlama guruları bunu bilerek yapıyorlar. Bir ürün rakiplerinden çok farklı olmasa da onun "imajı" bizi baştan çıkarmaktadır. Bu imaj

önce biçim, renk, resim, yazı karakteri yani görsel olarak bize ulaşır. Ama bir imajın etkili olabilmesi için bir fikir barındırması en önemli etkendir. İşte tasarımın olağanüstü gücü buradadır (www.gmk.org.tr/dosyalar/Dedi ki.02.FirstThings.pdf).

Farklı sanat dallarında faklı ortamlarda, disiplinlerde çalışan tasarımcıların önemli bir kısmı uygulamalı tasarım dallarından biri olan Grafik tasarım alanında çalışmaktadırlar: Grafik tasarım, sanat ve iletişim yeteneklerinin iş dünyası ve endüstrinin ihtiyaçlarına uygulanması olarak tanımlanabilir. Bu uygulamalar ürün ve servislerin pazarlanması ve satışı, kurumlar, ürünler ve şirketler için görsel kimlik yaratılması, çevresel grafik/imgelemeler; bilgi tasarımı ve yayın organlarındaki görsel zenginleştirici mesajları içermektedir (Landa, 2001, s.4).

Tasarım ne kadar karışık ve belirsiz olsa da mutlaka planlamanın olduğu ortamda bulunur. Yani tasarım bir plan işidir. Uygulamalı tasarım dallarını üç ana başlık altında toplamak mümkündür (Ketenci ve Bilgili, 2006):

1- Endüstri Tasarımı,

2- Çevre Tasarımı,

3- Grafik Tasarımı.

Grafik tasarım bir görsel iletişim sanatıdır. Genel olarak, her türlü iletişim aracı üzerinde okunan ve izlenen görüntülerin tasarımıyla ilgilenir. Tasarımın en önemli problemi iletişimle ilgilidir. Tasarımcı, uygulama yöntemlerinin yanında görsel algılamanın doğasını, görsel yanılsamanın rolünü ve sözel ile görsel iletişim arasındaki ilişkiyi bilmek ve kullanmak durumundadır. Grafik tasarımı için çözüm tek değildir ve yaratıcılık zenginliğine göre birçok çözüm bulunabilir (Ketenci ve Bilgili, 2006).

Tasarım bir yaratıcılık işidir. Tasarım kavramı birçok biçimde tanımlanabilir. Örneğin Taylor, “Yaratıcılık yeni ve geçerli düşüncelerin yaratılmasıyla sonuçlanan düşünsel uzantıdır.” şeklinde tanımlamaktadır. Bu kavram, Sillamy Psikoloji Sözlüğü’nde ise şöyle tanımlanmıştır: “Yaratıcılık, sosyo-kültürel ortama sıkıca bağlı olarak, her yaştaki her bireyde gizli bulunan yaratma yatkısıdır. Bu doğal yatkının

gerçekleşmesi, ona uygun koşullara bağlıdır." Ancak, kalıtımsal olan yetenek ile öğrenilebilir yaratıcılık birbirine karıştırılmamalıdır. Kalıtsal olan, sanat alanında üstün bir ürün verebilir ve bu yeteneğini çalışarak geliştirebilirken, az yetenekli olan çok çabasına rağmen belli bir noktadan daha öteye gidememektedir (Bilgin, 1985, s.39-48).

Tasarım yaratıcılık ister diyen Odabaşı da (2006) bu kavramı "Sanatta yaratıcılık, sanatın kullandığı dilleri keşfedip öğrenerek onları kendi amacımız doğrultusunda planlayabilmektir." Şeklinde tanımlamaktadır. Tasarımda "Ne için bu çalışmayı yapıyoruz?" sorusu hareketlerimizi yönlendiren en önemli çıkış noktasıdır. Bir çalışmanın tasarım olabilmesi için işlevsellik yükümlülüğünü taşıması şarttır. Tasarımcı, çalışmasının sonucunu önceden belirlememiş olabilir. Duygu ve sezgileri onu doğru yola götürecektir. Tasarım yapmak ve sanat eseri icra etmek az çok benzerdir. Tasarımda koşullu bir amaç olmasına rağmen tasarımcının kendini özgür hissetmesi nesnelere, malzemelere hükmederek bu unsurları yeniden şekillendirmesi gerekir. Tasarımlarımızı amaca uygun olarak şekillendirmemiz, grafik temel ögeleri olan, nokta, çizgi, şekil, biçim, doku, renk gibi elemanlarla uyumlu ve ustaca kullanmamızla doğru orantılıdır (Odabaşı, 2006, s.18-20).

Grafik tasarımcısı, yaratıcı eylem sürecinde, çevresinde var olan ve yaratma olgusunun ortaya çıkmasını sağlayacak tüm kaynakları kullanmak ve onlardan yararlanmak durumundadır. Bu kaynaklar şöyle sıralanabilir (Bilgin, 1985, s.41):

1- Doğal çevremiz,
2- İnsan gereksinimleri, istekleri,
3- Eğitilmiş insan gücü,
4- Sezgi,
5- Bilim,
6- Kültür,
7- Teknoloji ve olanakları,
8- Madde ve olanakları,
9- İnsanın ürettiği her şey.

Aslıer, grafik tasarımı ürünlerinin yazılı anlatımın üstünde bir gücü olduğunu şu sözleriyle açıklamaktadır: “Görsel grafik ögelerinin dili, sözle ve söze dayalı yazılı anlatımı aşan bir güce sahiptir.”

Grafik tasarımının uygulama alanlarını aşağıdaki gibi sınıflamak mümkündür (Aslıer, 1989, s.152-153-Aydın, 2004, s.259):

1. Simgesel ve kavramsal grafik:
    a. Logolar ve armalar,
    b. Piktogramlar (simge ve resimler),
2. Resimleme (illüstrasyon) çalışmaları:
    a. Çocuk kitapları resimleri,
    b. Dizi resimlemeler ve canlandırma resimleri (Animasyon),
3. Tanıtma amaçlı grafik tasarımlar:
    a. Afişler,
    b. İlanlar, dergiler ve kitap kapakları,
4. Serbest anlatım grafiği (Sanatsal grafik),
    Anlatım Tekniğine Göre:
        a. Renk, çizgi ve biçimlerle yapılan özgün anlatımlar,
        b. Özgün baskı resim çalışmaları.
    Çoğaltma Tekniklerine Göre:
        a. Yüksek baskılar: Ağaç, linol, şablon,
        b. Çukur baskılar: Metal gravür,
        c. Düz baskılar: Serigrafi, litografi.
5. Ürün grafiği tasarımları,

Tasarım, onu fark edemediğimiz birçok duruma rağmen bizi doğrudan veya dolaylı olarak etkiler diyen Öztuna (2007), Gestalt kuramına göre günlük karşılaştığımız görsel değerlerin, ruh yapımızın olumlu veya olumsuz gelişimine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Bu katkıda, grafik tasarımın hedeflerinden biri olan sattırma, tüketme veya tüketmemeye kadar varan güçlü etkilerin katkıları bulunmaktadır. Grafik tasarım; ambalaj tasarımı, çevresel grafik, bilgilendirme

grafiği, dijital-geleneksel illüstrasyon, basın-yayın grafiği, web tasarımı, moda grafiği, tipografi, hareketli grafik gibi birçok unsurun bulunduğu geniş bir alandır. Grafik tasarımı tam olarak anlayabilmek ve daha etkili, vurgulu tasarım oluşturabilmek için tasarımın temel ögelerini ve ilkelerini bilmemiz gerekir. Tasarımcılar, tasarım ilke ve ögelerini kullanarak onlara sunulan görsel problemi çözerler. Bu aşamada temel tasarım, yaratıcı ve analitik düşünmenin çok önemli kaynağını içermektedir. Etkili bir tasarımcı olabilmek içinde algılama ve görsel deneyimi geliştirici akademik bir eğitim gerekmektedir (Öztuna, 2007, s.10).

Algılama ilgili olarak Gestalt Psikolojisi üzerinde de durmak gerekir. Gestalt: 1900 yılların başlarında Alman ve Avusturya psikologların ortaya koydukları bu yaklaşım, temelde insanın gözünün görsel deneyimleri nasıl organize edip algıladığını araştırır. Psikoloji alanında "somut biçimcilik" anlayışını ileri süren bu akımda bilgiye temel olan, onu meydana getiren şey, parçalar değil "bütün"dür. Her algı, ögelerin toplanması ve birleşmesiyle değil, biçim olarak gerçekleşir. Bu teoriye göre, biçim kavramı, bilinç olgusunun kavradığı tasarımı dile getirmektedir (Özsoy,2003, s.86).

Bu doğrultuda grafik tasarımının ögeleri ve ilkelerini belirtecek olursak, tüm grafik tasarımların temel ögeleri şöyle sınıflandırılmaktadır: (Landa, 2001, s. 14).

Çizgi, Şekil, Renk, Değer, Doku, Form, Mekân.

Tasarımın temel ögelerini kısaca şöyle açıklayabiliriz:

Çizgi, düşüncelerimizi kâğıt üzerine aktarmamızda en basit ve en direkt yoldur. Çizgi görsel bir anlatımda ilk unsurdur (Odabaşı, 2006, s.37). Çizgiyi doğada her yerde görebiliriz. Doğada çizgiler, serbest bir şekilde akıyor izlenimi verirler. Sanatçılar için ise çizgi, ön taslaklar, düşüncenin ilk somut göstergesidir. Onlar için şeyleri tanımlayarak, düşüncenin dışa vurulduğu grafiksel işaretlerdir (Öztuna, 2007, s.59).

Şekil, çizgi, renk, açık ve koyudan oluşmuş yüzeydir. Biçim sadece renklerden, sadece çizgilerden oluşabilir. Şekiller organik, inorganik, yapay, doğal, düzgün veya dağınık olabilir. Şekillerin oluşturulması, grafik sanatlarda farklı, resim ve heykel gibi sanatlarda farklıdır (Odabaşı, 2006, s.37).

Renk, her anımızda iç içe olduğumuz bir ögedir. Algılanabilmesi ışığın varlığıyla söz konusudur. Işığın cisimlerle çarpışması sonucu yansıyan ışınların gözümüzde oluşturduğu her bir duyuma "renk" denir. Renk, insanda uyandırdığı sayısız etkilerden ve anlam gücünden dolayı görsel sanatların da en önemli ögesi olmuştur. Bir resme bakıldığında ilk dikkati çeken öğe renktir. Renkler duyusal olarak öncelikle algılanırlar (Etike, 1995, s.19). Tasarımcılar için en önemli iletişim aracıdır. Renklerin dili onların oluşturacakları tasarım için önemli ipuçları verebilir.

Değer, sanat/tasarım terminolojisinde ton değeri sözcüğü, yüzeylerin göreceli açıklık ve koyuluğu ile ilgilidir. Ton değeri, objeleri, şekilleri ve mekânı tanımlar (Öztuna, 2007, s.104).

Doku: Her varlığın kendine özgü bir yapısı vardır ve yüzeyi bir doku türü ile örtülüdür. Elimizle algıladığımız dokular, dokunduğumuz düzeyin niteliğini belirler. Doku, doğayı zenginleştirdiği gibi, sanat eserini de zenginleştiren bir ögedir (Yılmaz, 2005, s.34).

Form (şekil), temel olarak, görsel elementlere veya nesnelerin görüntüsüne verilen isimdir. Form, tasarım, format, renk, kompozisyon, şekiller gibi izleyici üzerindeki en büyük etkiyi yaratan elementtir (Landa, 1998, s.26).

Mekân, sanatta iki ya da üç boyutlu olabilir. Kompozisyonu oluşturan ögelerin, üçüncü boyut yanılsaması yaratacak nitelikte oluşturulup, konumlandırılmasıyla mekân etkisi yaratabileceği gibi, soyut sanat açısından bakıldığında, resimdeki betilerin, içinde bulundurduğu bir arka plan niteliği taşır. Mekân; fon ile objeler arasındaki her türlü ilişki olarak değerlendirilebilir. Bu da nesnelerin altında, etrafında, arasında ya da üstündeki alandır; objelerin yerleştiği

zemindir, arka fondur. Resimde negatif ve pozitif ögeler vardır. Negatif öğeler genellikle espasa, mekâna işaret eder. Bir anlamda 'espas' ögesi aralık demektir. Aralık; yüzeyler, cisimler arasındaki uzaklıktır. Görsel algıda ise bu, doğal yapısından çok daha etkili bir ögedir. Cisimlerin görsel etkilerinin net, berrak, kuvvetli, anlamlı ve anlaşılır olmasında 'aralık' belirleyici bir faktördür (Yılmaz, 2005, s.36).

Grafik tasarımların temel ilkeleri ise;

Denge, Merkez noktası ve Hiyerarşi, Ritim, Birlik olarak sıralanabilir (Landa, 2001, s.22). Öztuna (2006), bu ilkelere şunları da eklemektedir; Oran ve Boyut, Hareket, Egemenlik, Plastik Ekonomi (Öztuna, 2007, s.10). Bunların açıklayacak olursak:

Denge: Denge duygusu doğuştandır ve zamanla gelişir. Denge, bir yaşam ilkesidir. Tasarım da denge de yaşamın temel gerçeğine dayandırılır. Denge, ölçü, değer ve renk olarak üç grupta incelenebilir. Her üç grupta görülen dengesizlik ilave edilen nesnelerle giderilmeye çalışılır (Buyurgan, 2007, s.120). Tasarımda denge; simetrik, asimetrik, yaklaşık simetri ve radyal denge olmak üzere dört grupta toplayabiliriz. Simetrik denge, iki eşit parçadan meydana gelir ve tasarıma yeni başlayanlar içgüdüsel olarak simetrik dengeyle tasarım yapma eğilimi gösterirler. Asimetrik denge, görsel algılama sırasında, benzer olmayan objelerin eşit görsel ağırlığı ya da eşit göz dikkatini yaratabilecek tasarımlarda vardır. Düzenlenen kusursuz simetrinin etkili tekdüzeliği, yaklaşık simetrinin kullanımıyla hafifletilir. Radyal denge, birbirine zıt güçlerin gerçek ya da hissettirilen merkezî noktaya yönelmesine ya da merkezî noktadan yayılmasına ve merkezi nokta etrafında dönmesine denir (Öztuna, 2007, s.29).

Merkez noktası ve hiyerarşi= vurgu: Tasarımcı, vurgulaması gereken görsel unsurun (başlık, metin, illüstrasyon, fotoğraf) ne olması gerektiğini önceden belirleyerek her unsur üzerinde başka başka vurgulama yöntemleri (boyut büyütme, kalınlaştırma, koyu ton veya canlı renk kullanma, değişik kompozisyonlar vb.) denemelidir. Vurgulayıcı unsur; konuya, müşteriye ve hedef kitlenin özelliğine göre

farklılıklar gösterir. Vurgu, çoğunlukla tasarımın merkez noktasında yer alır. Bunun sebebi, mesajın daha çabuk ve etkili aktarılmasını sağlamaktır. Vurgulama; ön planda olması gereken unsur ile ikinci planda olması gereken unsur arasında oluşacak bir yön, boyut, biçim, doku, renk, ton veya çizgi kontrastı ile elde edilebilir.

Hiyerarşi, tasarımdaki görsel unsurları vurgulanan mesaja göre ölçülendirmektir. Kimi tasarımcı, fotoğrafı ya da illüstrasyonu büyük boyutlara getirerek vurgulayıcı unsur hâline dönüştürülebilir veya tipografi hatta beyaz boşluğu ön planda kullanabilir. Boyutla birlikte, renk, açıklık-koyuluk (ton), uzaklık-yakınlık ve konum hiyerarşiyi etkileyen unsurlardır (Becer, 1998, s.70,74).

Ritim, sürekliliktir ya da benzer ve eşit parçaların tekrarından oluşan akışkanlıktır. Ritim tempo ya da nabız atışı gibidir. Ayrıca, değişik ölçülerin tekrarlanmasıdır; soğuk ve donukluğun yerine sıcak ve hareketliliğin getirilmesi gibi. Yürüme, koşma, dans etme gibi günlük hayatımızda var olan etkinlikler de birer ritimdir. Yaşam, pek çok ritmik olayla doludur. Bu doğallık içinde ritimler rahatlatıcı ve yeni gelişmelere hazırlayıcı niteliğe sahiptir. Ritim ilkesi, tasarımda ögelerin tekrarıyla, "hareketi" gösteren en temel tasarım ilkesidir. Ritim; rastlantısal, düzenli, ardışık ve akışkan ritim olmak üzere dört grupta toplanır. Rastlantısal ritim, düzensiz aralıklarla tekrarlanan görsel motiflerden oluşur. Çamurdaki yarıklar, boya lekeleri rastlantısal ritim için verilebilecek güzel örneklerdir. Düzenli ritim, benzer motiflerden, eşit aralıklardan oluşur ve düzenli bir tempoya sahiptir. Park alanları, mektup kutuları gibi şeyler düzenli ritme örnektir ve bizim bunlara kolayca ulaşmamız için tasarımlanmıştır. Grid (ızgara), temelini düzenli ritimden alır ve paralel çizgilerin düzenlenmesiyle oluşur. Örneğin, gökdelen pencereleri, binanın bir tarafında grid modeli meydana getirirler. Ardışık ritim, birçok yolla gerçekleştirilebilir. Birincisi, ikinci motifin kullanımıdır, ikincisi, yerleştirmede ve orijinal ritmin içeriğinde yapılan değişikliktir, üçüncüsü ise, motifler arasındaki aralıkları değiştirmek yoluyla ritmi oluşturmaktır. Tuğlalar ya da briketlerle örülen duvar buna güzel bir örnektir. Akışkan ritimde ise, dalgalı, kıvrımlı çizimler hâkimdir, okyanus dalgaları gibi eğri şekiller, akışkan ritimleri yaratır (Öztuna, 2007, s.31).

Birlik: Tasarım ilkelerinin hepsinin toplamı birliğe eşittir. Bir tasarımda birliği ya da bütünlüğü sağlamanın en temel yolu, kullanılan her ögenin bir diğeri ile ilintili olmasıdır. Tasarımda bütünlük sağlandığında tasarım tamamlanmış hissi verir. Birliğin amacı, tasarımın okunurluluğunu ve tutarlılığını sağlamaktır. Tasarımda birlik ilkesi; ögelerin, ilkelerin ve malzemelerin bileşimini görmemizi sağlar. Birlik, görünmeyen bir yapıştırıcı gibidir; birlikte gibi görünen ayrı parçaların hepsini bütünleştirir. Tasarımda ya da resimde birliği oluşturabilmek için, uyum, yalınlık, tekrar, yakınlık, süreklilik gibi birçok teknik kullanılır (Öztuna, 2007, s.53).

Oran ve Boyut, tasarımın önemli ilkelerinden biride oran ve boyuttur. İkisi de büyüklükle ilgili olmasına rağmen, aralarında belli farklar vardır. Boyut, değişmez ya da normal büyüklükle ilgilidir. Büyük ve küçük tasarımda görecelidir ve eğer standart büyüklük kavramına sahip değilsek, büyüklük kavramı bize hiç bir şey ifade edemez. Oran, bir bütünün parçaları ya da bir ünite olarak algılanan iki ve ya daha fazla görsel öge arasındaki büyüklük ilişkisidir. Bir obje ve onun çevresindeki mekân ile arasındaki büyüklüğe ilişkin değerler oranı belirler. Oran, tek tek parçalardan oluşarak bir diğer parçayla ilişki kurar ve orantılı parçalar sonuçta bir bütünü oluşturur. Bu durumda uyum ve denge sağlamış olur. Boyut ve oranın kullanımı, vurgu ve ilgi odağı olarak tasarımcıyı yönlendirir, büyük boyut ve özellikle diğer ögelerin yanında büyük ölçü, sonuçta açık bir görsel vurguyu oluşturacaktır (Öztuna, 2007, s.46).

Hareket, tasarımda tekdüzeliği ortadan kaldırmak için hareket ilkesiyle, izleyicinin dikkatini verilmek istenen mesaja çekmektir. Bu bir anlamda tasarım içinde yolculuğu sağlayacaktır. Yapılan ritmik hareket, çizgi, renk ve şekillerin tekrarıyla oluşturulabilir. Hareketi sağlamanın bir başka yolu ise imgelerin serilerini geliştirmektir. Çevremize baktığımızda, yaşantımızı yönlendiren işaretler sistemi yani piktogramlar bizi ilgili yerlere yönlendirirler. Tasarımda kullanılan her ögenin görsel dili oluştururken birbirleriyle ilişki içinde olduğunu unutmamak gerekir (Öztuna, 2007, s.39).

Egemenlik, bir ögeyi ya da bir alanı vurgularken iki çeşit görsel vurgudan yararlanırız. Bunlardan birincisi, belli bir tasarım ögesinin vurgulanarak tüm çalışmaya egemen olmasıdır. İkincisinde ise, egemen (daha önemli) öge, tüm

çalışmanın izleyici tarafından algılanmasını sağlar. Aynı zamanda bu öge, çalışmada oluşturulan ayrı parçaların ve ögelerin tümünün algılanmasını kolaylaştırır. Bir çalışmada belli özellikler vurgulanırken diğerleri ikinci plana atılıyorsa (daha önemsiz); izleyicinin dikkatine odaklanan bir ilgi merkezi oluşturabilir. Buda, amaçlanan içeriğin iletişimini daha etkili hâle getirir. Vurgunun tasarımda aktif olabilmesi için tekdüzelikten arınmış olması gerekmektedir. Eğer, tüm ögeler eşit ağırlıkta sunulursa, tasarımın etkisi pasif olacaktır. Ancak, vurguda çalışmanın bir alanı, diğer alanların üzerinde egemense bu alan "ilgi odağı" olarak adlandırılır ve çalışmanın izleyici tarafından fark edilmesi için en önemli rolü üstlenir. Anlaşılacağı üzere egemenlik, vurgunun içinde önemli bir işleve sahiptir (Öztuna, 2007, s.37).

Plastik Ekonomi, gereksiz olan ögelerden arındırarak öze inmektir. Bir Çin atasözünde denildiği gibi "Ne kadar çoksa o kadar az görürsün," sözü bu ilkeyi oldukça iyi açıklamaktadır. A.G.Fronzoni'nin "Eliminasyon, bir varış noktasıdır." sözü de bu anlayış için güzel bir örnektir. Tasarımcılar, belli bir hedef doğrultusunda, ayrıntıları bütüne ulaşma konusunda kullanabilir. Burada amaç, görsel okunaklığı sağlamaktır. Tasarımda az şeyle daha fazlasını başarmanın mümkün olduğu sürekli vurgulanmaktadır.

Grafik tasarımın temel ögeleri ve temel ilkelerinden sonra grafik tasarım çözümlerinin başlıca dört maddesi üzerinde durmakta yarar vardır. Bunlar; Strateji, Konsept, Tasarım ve Grafik Elementlerdir. Bunları açıklayacak olursak;

Strateji: Tasarım çözümlerine ait stratejiler belirlenen amaçlarla ilişkili ve mesajın iletilmesinde açıklık sağlayacak şekilde olmalıdır. Görsel mesaj, belirlenen amaca ulaşmak üzere, daha geniş pazarlama, promosyon ve iletişim planına uymalıdır (Landa, 2001, s.44).

Konsept: Tasarım konsepti belli bir parçayı nasıl tasarladığımızın temelinde yatan mantık, düşünce veya mantıksallık, yani yaratılan bir tasarımın ardındaki ana fikirdir. Konsept, yaptığınız şey için bir nedeninizin olduğunu, seçtiğiniz desen ve renkler, çıkardığınız veya eklediğiniz her detayın bir anlamının bulunduğunu

gösteren elementtir. Aynı zamanda tüm tasarım seçimlerimizin çerçevesi, var olma nedenidir (Landa, 1998, s.18). "Tasarım konsept"i tasarım sorunlarına bulunan yaratıcı çözümdür. Konsept, görsel ve sözel materyallerin birleşimi ve düzenlemesi ile ifade edilir. Başarılı konseptler yenilikçi ve yaratıcıdır; kalıplaşmış ve herkesin bildiği görüntülere benzemez. Belli bir "tasarım konsept"i bulmanın veya formüle etmenin bir yolu yoktur; bu tamamen kişisel bir süreçtir. Ancak bu konuda önceden denenmiş ve doğruluğu kanıtlanmış tasarımcıların kullandığı birtakım yollar vardır. İlk adım başarılması gerekenin ne olduğunu belirlemek ve tasarım amaçlarını açıkça ortaya koymak yani strateji çizmektir. İkinci adım ise araştırma yapmak, materyal, bilgi ve konu hakkında görseller bulup olasılıklar yaratmaktır (Landa, 2001, s.48).

Tasarım: Konu ile ilgili her şeyi bir araya getirme şekline, elementleri düzenleme tarzına tasarım denir. Tasarım, kendi konseptinizi görsel forma nasıl çevirdiğinizdir. Bunların tamamı da okulda "temel tasarım" dersinde öğrendiklerimize dayanır. Tasarım, hayal gücü veya görseller, grafik elementler, yazı veya harfler içerir. Kâğıt, metal, cam veya kumaş gibi seçtiğimiz materyaller; mürekkep, kaplama ve vernik tasarımdır. Tasarım tüm bunların yanında ustalık da gerektirir; bir şeyi ne kadar iyi yapabildiğiniz ve özellikle de tasarım kişisel estetik, perspektif veya stil taşıyorsa harika sayılır (Landa, 1998, s.22). Tasarım çözümleri görsel organizasyon ilkeleri ve grafik alanı ile uyumlu olmalıdır. Çözüm, tasarımcının kişisel estetik zevkini ve perspektifini yansıtmalı, ancak bunlar müşterinin vermek istediği mesajın özünü bozmamalı, sadece zenginleştirmelidir (Landa, 2001, s.49).

Grafik Elementler: Hat, şekil, renk ve doku gibi görsel parçalara verilen addır. Her bir elementin izleyici üzerindeki etkisi farklıdır. Şekil, daha yapısaldır; hat, daha yönlendiricidir; renk ve doku ise, daha duygulara yöneliktir (Landa, 1998, s.28).

Tasarım ilkeleri ve ögeleri, bir kompozisyonun içindeki objelerin düzenlenmesini ve birbirleriyle olan ilişkilerini etkiler. Başlangıcından beri bu ilkeler ve ögeler, tasarımcı ve sanatçılar için evrensel bir rehber olmuştur (Grafik Tasarım

Dergisi, 2006, sayı: 2, s. 62). Sonuç olarak, tasarım ögeleri, ilkeleri ve çözümlemeleri, görsel bilginin en etkili bir biçimde düzenlenmesini sağlar. Tüm bu kurallara uygun olarak yapılan tasarımlar estetik olarak o tasarımı etkileyici ve başarılı kılarken onu izleyende haz uyandırır.

Grafik tasarım her şekilde tek bir amaca hizmet eder: mesaj iletmek ya da bir ürün ve hizmeti tanıtmak. Bu da izleyici ile etkili bir iletişim kurarak gerçekleşir.

İletişim insanlar, toplumlar, örgütler ve gruplar arasında duygu, düşünce ve bilgi alışverişidir. Bu alışverişte sözlü, yazılı ve görsel simgeler kullanılır. Burada amaç, iki ve daha fazla kişi arasında ortak bir şey oluşturmak, anlaşmak ve uzlaşma sağlamaktır. Rhetorik adlı eserinde Aristo iletişimi, bir konuşmacının, bir hatibin, konuşmasında dinleyicilere sunacağı tartışmanın oluşturulması veya biçimlendirilmesi olarak tanımlar (Ketenci ve Bilgili, 2006).

Aristo Modeli
Konuşmacı----------Konu (Tartışma)----------Dinleyiciler

Model tek yönlü sözel bir etkinliktir:
Konuşmacı----------İleti (Mesaj)----------Alıcı (Dinleyiciler)

Bu klasik anlayışta iletişim, inandırıcı olma sanatı anlamına gelirken, konuşmacının mesajlarını alıcıya istenilen davranışı empoze edebilme yetisini gösterebilmesidir (Ketenci ve Bilgili, 2006, s.255).

"İletişim nedir, nasıl işler?" sorusunu Oskay (2001) ise şöyle cevaplamaktadır: "Aynı ortamdaki nesneler, birbirlerine olaylar, olgularla ilgili değişmeleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran, aynı olgular, nesneler karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce, duygu bildirişimlerine iletişim diyoruz." (s.9-10). Buna göre, iletiyi gönderene kaynak, bu iletiyi alana hedef kitle, iletişimde gönderilen bildirime de ileti denilmektedir.

Fiske (1996) “İletişim herkesin bildiği fakat çok az kişinin tam anlamıyla tanımlayabildiği bir insan etkinliğidir.” der ve şunları ekler: “İletişim yüz yüze konuşmadır, televizyondur, enformasyon yaymadır, saç biçimimizdir, edebî eleştiridir: listeye sonsuz sayıda ekleme yapılabilir.” (s.15).

Uçar’a göre iletişim (2004), fiziksel ve sosyal çevreden bireye yansıyan her şey algılanmakta ve bununla ilgili düşüncelerin, davranış şeklinin yaşam tarzına, fiziksel ve sosyal çevreye yansımasıdır. Bu yansımaların tümü temel iletişim olgusunu meydana getirmektedir. İletişim olarak açıkladığımız bu yansımalar genel olarak duygularımız yardımıyla oluşur. Bunların en etkili olanları ise Görsel ve İşitsel olanlarıdır (Uçar, 2004:16). Becer ise iletişim bir faaliyettir derken, gönderici ve alıcı olarak adlandırılan iki insan ya da insan grubu/kitlesi arasında gerçekleşen bir duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişidir; iletişim, bir insanı yakın ve uzak çevresine bağlayan halkadır şeklinde açıklamaktadır. İletişim, beş öğe ve aşamadan oluşur: Gönderici, mesaj, iletişim aracı, alıcı (okuyucu/izleyici) ve mesajın alıcı tarafından algılanıp yorumlanma aşaması (Becer, 1997, s.11-14). Grafik tasarımcısı ise alıcıya mesajını ulaştırabilmek için yazma ve çizme yoluyla duyulara ulaşmaya çalışır.

Oskay (2001) iletişimde etkinliği artıracak kuramsal bilgileri şöyle sıralamaktadır:

1. Gönderilen bilgi yani mesaj, hedef-kitlenin dikkatini çekecek biçimde tasarlanmalı.
2. Gönderilen bilgide kullanılan semboller, hedef-kitle tarafından da bilinen semboller olmalı. Başka bir deyişle, gönderici ve alıcı arasında ortak yaşam kazanımlarını ifade etmelidir.
3. Hedef-kitleye sunulan bilgi kişiye kendi kişisel ihtiyacını hatırlatmalı, o bilginin kendi için gerekli olduğunu hissettirmeli, bilgiden nasıl yararlanabileceği konusunda kişiyi bilgilendirmelidir.
4. Gönderilen bilginin hedefe etkili bir biçimde ulaşabilmesi için bilgi, gönderilen grubun şartlarına uygun hazırlanmalıdır. Şartlara uygunluk;

zamanlama, ilgi çekme, akılda kalma ve öğrenme, istenilen yönde tavır değişikliğini sağlayabilme şeklinde açıklanabilir.

"İletişim, grafik tasarımın hayati unsurudur." diyen Becer (1997), grafik tasarımın bu kadar ilginç, dinamik ve çağdaş olmasının, iletişime yönelik olmasından kaynaklandığını savunmaktadır. Ona göre, "Tasarımcı; güncel bir bilgiyi, çağdaş bir beğeni anlayışı içinde ve yine çağdaş araç ve malzemelerle sunmak zorundadır." (Becer, 1998, s.34-35). Bundan dolayı, tasarımcı, çağının gerisinde kalmamalı ve her alanda çağın gerektirdiği bilgi ve becerileri takip etmelidir.

2.3.1. Grafik Tasarımı Dersinde Kullanılabilecek Araç-Gereçler

Ders araç-gereçleri, öğretimin etkinliğini artırmada önemli faktörlerdir. Derste kullanılan araç-gereçlerin dersin istenilen amaçlara ulaşmasında ve öğrencilerin belirlenen kazanımları edinmelerinde katkısı vardır. Bu nedenle, derste kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin uygun araç-gereçlerle desteklenmesi gerekmektedir.

Aşağıda, grafik tasarımı dersinde kullanılabilecek bazı ders araç-gereçleri verilmiştir (Tepecik, 2002, s.39).

1- Konuya İlişkin Örnekler
2- Kitap
3- Broşür
4- Katolog
5- Bilgisayar
6- Datashow
7- Scaner (tarayıcı)
8- Printer (yazıcı)
9- Fotoğraf Makinası
10- Kamera
11- Işıklı masa

12- Baskı presi
13- Gönye ve çeşitli cetveller
14- Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)
15- Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)
16- Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)
17- İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)
18- Çeşitli boyda ve cinste fırçalar
19- Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları
20- Farklı cins ve kalitede kâğıtlar
21- Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler
22- Pastel boyalar
23- Kuru boyalar
24- Sulu boyalar
25- Guaj boyalar
26- Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler
27- Çeşitli kalemler (Asetat kalemi, füzen, keçeli kalem gibi)

2.3.2. Grafik Tasarım Ürünleri

Amblem-Logo: Amblem, bir kurumun ya da bir ürünün niteliklerini tanımlamak için tasarlanan görsel imgedir (Keser, 2005, s.36). Kurumsal kimliğin temeli olan ‘logo’yu Steven Heller şöyle açıklar: “20. yüzyılın başlarında Avrupa’da gelişen teknolojik gelişmeler, yaygınlaşan ticaret faaliyetleri, görme biçimlerini büyük ölçüde değiştirmişti. Bu dönemde ortaya çıkan küçük işaretler kısa sürede benimsenmiştir. Bugün kısaca ‘logo’ dediğimiz bu işaretler, zengin sembolik anlamlarıyla benzersiz iletişim araçları olarak kabul edilmiştir.” (Grafik Tasarım Dergisi, 2008 sayı: 19, s. 65).

Piktogram Tasarımı (Görsel Bilgi İşaretleri) : Piktogram, bir nesneyi ya da düşünceyi resimle sembolleştirmek anlamına gelir. Kısaca resimli yazılardır diyebiliriz (Eroğlu, 2003, s.129). Başlangıcı, 1900'lerdeki resmî Alman devleti sicil kitapları, Peter Behrens (AEG kurumsal tasarımının öncüsü), Lucian Bernhard, F.H. Ehmcke, Konrad Jochheim, Carl Schulpig gibi büyük ustaların çalışmalarını içermekteydi ve her biri günümüzün uluslararası sembollerini oluşturan piktogramlar ve ticari grafik karakterleri yaratmışlardır (Grafik Tasarım Dergisi, 2008 sayı: 19, s. 65). Yaklaşık elli yıl önce görselleri kullanılabilir yapan ve ön plana alan bir hareket başladı. Alman tasarımcı Otto Neurath tarafından başlatılan bu harekete de Pigtograf Devrimi adı verildi. Bu hareket genel kelimeleri, terminolojiyi veya konseptleri ifade etmekte chartlar, grafikler, çizimler kullanılmasına dayanıyordu. Bugün piktografik işaret sembolleri olarak bilinen bu imgeler halka açık her yerde kullanılmaya başlandı. Daha da önemlisi, hayatın her alanındaki bilgileri ifade edebilecek ikonlara dönüştürüldü. Böylece piktogramlar binlerce kelimeyi bir anda ifade edebilen atasözü gibi çizimler oldu. Piktogramların amacı, stil veya moda yaratmak değil, fonksiyon ve iş birliği sağlamaktır.

Bir piktogram yaratırken göz önüne alınacak temel amaçlar şunlardır:

- Basit bir görsel yaratmak,
- Mesajı veya bilgiyi açıkça ve çabuk iletmek,
- Grafik etkisi veren bir piktogram tasarlamak,
- Denge ve bütünlük ilkelerine uyan bir tasarım yapmak,
- Siyah-beyaz'da etkiyi taşımak,
- Büyütüp küçültüldüğünde etkiyi kaybetmemek,
- Piktogram sistemi hâlinde genişletilebilecek bir piktogram tasarımı yapmak (Landa, 2001, s.106, 127).

Afiş Tasarımı: Afiş (poster) bilgi, plan, öneri sunmak ve kişileri, nedenleri, yerleri, ürünleri, şirketleri, hizmetleri veya organizasyonları tanıtmak üzere üretilen iki boyutlu tek sayfalık formata verilen isimdir. Afişlerin çoğu halka açık yerlere asılıp belli bir mesafeden görülecek şekilde tasarlanır. Afiş tasarımında yalnızca tipografi veya tipografi ve görsellerin birleşimi kullanılabilir. Afiş tasarımı bir kullanılabilirlik işidir. Bir yere asıldığında asılan yerin mimarisinin bir parçası hâline gelir. Afiş tasarımı, hem tasarım ilkeleri hem de mesaj iletimi bakımından zorlu bir iştir. Bu süreçteki amaçları şöyle sıralayabiliriz:

- Açık ve kolayca anlaşılan mesajlar yaratmak,
- Hızla anlaşılabilen ve okunabilen bir tasarım sunabilmek,
- Belli bir mesafeden anlaşılabilen bir tasarım yapmak,
- Tüm ilgili bilgiyi dahil etmek,
- Belli bir bilgi hiyerarşisi oluşturmak,
- Görsel bir hiyerarşi ve bütünlük yaratmak,
- Grafik tasarım ilkelerine göre elementleri sıralamak ve düzenlemek,
- Konu, izleyici ve çevreye uygun bir tasarım çıkarmak,
- Konu veya mesajın ruhunu ifade etmektir (Landa, 2001, s.142, 148 - Lipton, 2007, s.26).

İllüstrasyon: Genel olarak illüstrasyon, kitaplara, yazılı metni açıklamak ya da süslemek amacıyla konulan resim olarak tanımlanabilir. İllüstrasyonlar kitabın resimlenmesi, süslenmesinin yanında, metnin anlaşılmasını, akılda kalmasını sağlar ve kitaba yeni bir yorum ekler (Keser, 2005, S.173). Başlık, slogan ya da metin gibi sözel unsurları görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan bütün unsurlar illüstrasyondur ve illüstrasyonlar kullanım alanları bakımından üç grupta toplanabilir: Reklam, yayın, bilimsel ve teknik illüstrasyonlarıdır (Becer, 1998, s.210). Yapılan illüstrasyonların hem görsel dilde hem de konu hakkında gerçekçi ve teknik bilgiyi taşıması gerektiği gibi yaygın bir yanlış düşünce vardır. Ancak, illüstrasyonun yapıldığı alan, referanslar, eğitim, açıklama gibi tasarımı yönlendiren pek çok etken mevcuttur; aynı zamanda bilgi illüstrasyonu ile ilişkilendirilen görsel

dil oldukça farklı olabilir; bunlar, sözel, piktografik, basit veya karmaşık imajlar, kavramsal veya diagram çözümleridir (Male, 2007, s.86).

Tipografi ve Sayfa Tasarımı: Yazı, düşüncenin ve bilginin görünür biçimidir. Zaman içinde bilgiye dönüştürülmüş düşüncenin gücü anlaşılmış ve bilgi aracı olan yazılı veya basılı kitaplar o oranda değer kazanmıştır. Yazının tarihî gelişim sürecinde 13. yüzyılda Gutenberg'in bulduğu 'değiştirilebilir hurufat' tekniğinin kitap üretiminde ve daha sonra basım ve çoğaltımında kullanımıyla tipografi terimi ortaya çıkmıştır (Sarıkavak, 2004, s.3). Tipografi terimi, temel harf biçimleri ve yazı çeşitleriyle, harfin anatomik yapısı ölçüleri, sayfa tasarımı ve matbaa dilini içerir. Kısaca, basımda kullanılan bütün malzemenin tasarımlanması işidir (Eroğlu, 2003:164). Ruari McLean tipografiyi çağdaş bir yaklaşımda ve kısaca şöyle açıklamaktadır: "Basılı sözcük vasıtasıyla iletişim tasarımının sanatı ya da zanaatidir." (Sarıkavak, 2004, s.6).

Sayfa tasarımı; grafik tasarım, iletişimin görselleşmesi demektir. Görselleşen tasarım insanlara daha hızlı ve kolay ulaşır. Yazılar, fotoğraflar ve resimler grafik iletişiminin vazgeçilmez elemanlarıdır. Görselleşen tasarımda verilen mesajlar açık, net ve estetik olmalıdır. Tasarımcı, iletmek istediği mesajı iki boyutlu olan grafik tasarım yüzeyinde vermeye çalışır. Kompozisyon alanında yer alacak tipografi, fotoğraf ve illüstrasyonlar belli boşluklar bırakılarak yerleştirilmelidir. Tasarımcı, tasarımını gerçekleştirirken sayfanın çekici olmasına, basit yani gereksiz unsurlara yer verilmemesi gibi konulara dikkat etmelidir (İstek, 2004, s.55). Son 50 yıldır kullanılan ofset hazırlık ve baskı yöntemi estetiğin önemini artırmıştır. Bu anlamda sayfa düzeni, ilettiği içeriği çevreleyen önemli estetik ilkelere dayandırılır. Grafiksel düzenleme okuyucu tarafından mümkün olan en az çabayla algılanmasını sağlayan bir işlemdir. Haber ve bilgi iletmeyi kolaylaştırıp zevkli hâle getirmeyi hedefler. Gazetelerin en güzel düzenle sunulmaya çalışılmasının esas amacı da budur (Şeker, 2004, s.3). Sayfa tasarımında, kâğıt cinsi, kitap boyutu ve kitabın konu olarak hangi hedef kitleye hitap edeceği oldukça önemlidir (Tepecik, 2002, s.85).

Kitap Kapağı Tasarımı: Heller (2002), kitap tasarım işini, kitabın içi ve kapağı olmak üzere iki temel kategoriye ayırmaktadır. Kitap kapaklarında görsel-yazı ilişkisi: Resimle yazı estetik açıdan birbirini tamamlayan, dengeleyen iki ögedir. Kitap kapağı bu iki ögenin uyumuyla değer kazanır (Maden, Grafik Tasarım Dergisi, 2007, sayı:16). Kitap tasarımcılar aynı zamanda harf karakterleri arasındaki nüansları anlayıp bir sayfayı en zarif ve en kabul edilebilir şekilde sunabilen tipograflardır. Kitap basımı ürün bazlı endüstridir ve kitabın kapağı da tüketiciyi kazanmak için atılacak adımların başında gelir (Heller, 2001, s.70).

Kitap tasarımı Grafik tasarımın önemli bir koludur. Yeni nesiller kitaplarla yetiştirilmektedir. Kitap birinci derecede eğitim ve öğretim aracıdır. İyi bir kitaba sahip olmak sanat eğitimine de yardımcı olur (İçmeli, 1985, s.64-66).

Ambalaj Tasarımı: Ambalaj bir iletişim aracı olarak ürünün önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Ambalaj 'satış aracı' olmanın yanında 'yaşam biçimi'nin bir uzantısıdır.

Ambalajın geleneksel olarak bildiğimiz ürünü koruma görevinin yanında yerine getirdiği diğer önemli görevler de şöyle sıralanabilir:

- Tüketici ile iletişim kurar, dikkat çeker ve farklılık yaratır.
- Kişisel satışın yerine işlev görür ve bu hâliyle 'sessiz bir satış elemanı'dır. Ürünün raftaki görünürlüğünü artırır ve kendini sattırmasına olanak sağlar.
- Yeni kullanıcıları özgün şekil ve büyüklüğü ile cezbeder.
- Satın alma sonrasında kullanma yararı sağlar.
- Yaratıcılığı yansıtarak, imaj geliştirmeye yardımcı olur (Grafik Tasarım Dergisi, 2007: sayı: 8, s. 92).

Web Tasarımı: Landa (2001), web tasarımını çocukluk safhasında olarak değerlendirmektedir. Web tasarımı, profesyonel reklam ve bilgilendirici tasarım olmak üzere iki temel kategoriye ayrılmaktadır. Küçük, orta veya büyük ölçekli olsun, tüm şirket ve kuruluşlar, ürün ve hizmetlerini tanıtmak ya da satmak amacıyla web siteleri kurarlar. Web sitesi, şirkete, ürüne veya markaya kullanılabilir bir taban sunar; hatta resmî ajanslar, sağlık organizasyonları ve kâr amacı gütmeyen gruplar bile dünya çapında web'i bilgilendirme ve ikna etmek için kullanırlar. Web'in başlıca elementleri; ana sayfa, nevigasyon sistemi, ara sayfalar ve iletişim bilgileridir. Bir web tasarımı yaparken, temel tasarım ilkelerine, hiyerarşiye, çizime (layout), renk ve stile dikkat edilmelidir. Web sayfası tasarlarken göz önünde bulundurulması gereken temel bir kontrol listesi yapacak olursak şöyle sıralayabiliriz:

1. İzleyici kim? (İlgisi ve ihtiyacı olanlar)
2. Strateji nedir? (Net ol, önemli olanı vurgula)
3. Rakip veya rakipler kim?
4. Öncelikle amaçlarını belirle.
5. Kendi kazancını belirle.
6. Sayfayı temiz ve basit tut (Landa, 2001, s.264).

Websitebilgi.com, web tasarımı ile ilgili olarak şunları vurgulamaktadır. "Web tasarımı kurumsal veya kişisel bir kimliğin kendini ifade edebilmesi için uygulanan bir sanattır". Web tasarımı günümüzde her firmanın hatta projesi olan her bireyin bir gereksinimidir. Web tasarımı ile herhangi bir firma internette kurumsal ifadesini kazanırken bir şahıs ise kendini kitlelere duyurabilme şansını elde eder. Web tasarımı, sahip olduğu bu gösterimi ile internet'in bel kemiğini oluşturur (http://www.websitebilgi.com/web-tasarimi-nedir-ve-web-tasariminin-onemi).

2.4. Türkiye'de Liselerin Tarihsel Gelişimine Genel Bir Bakış

2.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Hun, Göktürk ve Uygur devletleri, Türklerin 10. Yüzyılda Müslüman olmadan önce tarihte görünen en önemli devletleridir. Bu devletlerin toplumları için bazan 'eski Türkler'de denilmektedir. Bunların eğitim görüş ve uygulamaları benzerlik göstermekle birlikte her birinin kendisine ait temel özellikleri vardır.

Türkler Müslüman olmadan önce eğitimlerindeki temel özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Türk Toplumlarının eğitim anlayışı ve uygulamaları, yaşama biçimleriyle aynı paralelde devam etmiştir.
2. Çocuk ve gençlerin eğitiminde töreler önemli rol oynamıştır.
3. Bu dönemde Türklerin uygarlık ve kültür düzeyi, örgün eğitim kurumlarının bulunduğu konusunda kesin bir gösterge ise de kurumlar hakkında bilgimiz yoktur.
4. Bu devrin edebî eserlerinde daha çok öğretici amaç bulunduğu dikkat çekmektedir. Bunlar, insanlara hayatta yol gösterici ilkeler, ahlâki esaslar, birazda felsefe taşır. Şiir ve atasözü niteliğindeki bu parçalar, iyiliğin, cömertliğin, bilgeliğin, cesaretin önemi ve değeri, büyüklere uymak vs. gibi bugünde var olan değerlerdir.
5. Eski Türklerde alp insan tipine değer verilmekteydi. Oğuz Kağan destanında Oğuz Kağan kendisine dünyanın hükümdarı ve yöneticisi olarak tüm dünyanın itaat etmesini istemiştir. O, dışa dönük, mekânda genişlemek isteyen, göçebe, akıncı, düşmanlar ve hayvanlarla mertçe çarpışan, üstün Türk'ün temsilcisi olmuştur.
6. Eski Türklerde derin bir bilim sevgisi vardı. Alp insan cesur olduğu kadar bilge bir kişidir.
7. Eski Türklerde meslekî eğitim önemli bir yer tutmuştur.
8. Türklerin tarihi bilinen eski yazılı belgeleri Müslüman olmadan önceki döneme aittir.

9. Eski Türklerde, genellikle cinsiyet farkı gözetmeksizin, büyük bir çocuk sevgisi sözkonusudur (Akyüz, 2008, s.5).

M.Ö.Bin yıllarında orta Asya'da Altay dağları etrafında kurulmuş olan Hun Devletinin eğitimini yaşayış biçimleri şekillendirmiştir. Sürü besleyen atlı- göçebe ve savaşçı bir toplumda hayvan ürünlerinin değerlendirilmesi, çeşitli araç gereç yapımı ile ilgili olarak usta-çırak ilişkisi içinde bazı becerilerin gelişmesi doğal bir süreçtir. Hunlar, kürk, halı, madeni eşya ve silah yapımında ilerlemişlerdir. Altın ve kutsal olan demir madenini başarı ile işlemişlerdir. Hayvan ürünleri ve madenlerin geniş çapta işlenip değerlendirilmesi bir gereksinimdir. Bunun, sadece aile içinde kalmayan bir uğraş olarak en iyi biçimde yapılabilmesi için devlet büyük bir olasılıkla yaygın bir meslekî eğitimle ilgilenmiştir. Ögel Hunların, el zanaatları içinde güzel eserler yaptıklarını ve bunlara "step sanatı" dendiğini vurgulamaktadır (Ögel,1984, s.403) (Akyüz, 2008, s.8).

Eski Türklerde öğretim araç-gereçleri nelerdi? Matbaa biliniyor muydu?

Genç, bu konu ile ilgili olarak şunları açıklamaktadır; "Türkler, Müslüman olmadan ve olduktan bir süre sonrada yazı yazmaya ve kitaba bitig, kâtip ve hattata bitigçi derlerdi" (Genç, 1974, s.447). Türkler, kaya, taş, kiremit, küp, tabak, maşrapa, silah, süs eşyaları, deri, ağaç yaprağı ve kabuğu, tahta bez, ipek parçaları, kâğıt vb. maddeler üzerine yazılar yazmışlardır. Yartu, tahta gibi levhalara verdikleri isimdir.

Göktürk yazısı M.S. 552, kalem ve fırça ile kâğıda yazmaktan daha çok, sert satıhlar üzerine bıçakla kazımaya uygun idi. Uygurlar ise M.S. 745 daha çok kalem ve fırça kullanmışlardır.

Kalem, uç denilen ve dağlarda yetişen bir ağaçtan yapılırdı. Sığır boynuzundan yapılan ve şütük denen divitlerde kullanılırdı.

Siyah, kırmızı vb. renkte mürekkepler kullanılırdı.

Başlangıçta tomar biçiminde olan kitaplar zamanla bugünkü şeklini aldı. Kitaplara deriden ve sanat değeri yüksek ciltler yapılırdı.

Matbaa

Basım sanatının bulunuşu ile ilgili olarak, 1937'de İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Profesörü Bossert Türk Tarih Kongresinde şunları söylemiştir; "Bir ülkede matbaanın icadı ve geliştirilmesi için üç şartın birlikte bulunması gerekir:

1. Harf sayısı az bir alfabe kullanılmakta olması,
2. Okuma arzusunun artmış ve kitapların çok aranmakta olması,
3. Kâğıdın bilinip kullanılması."

Bosster'e göre, bu durumda, matbaanın önce Çinliler tarafından bulunduğunu söylemek çok ta doğru değildir. Bunun nedeni, Çinliler M.S. 105 yıllarından bu yana kâğıdı biliyorlardı ama binlerce harften oluşan Çin yazısı teknik zorluklar nedeni ile tahta, vs. ile kalıp baskıyı kullanmışlardır, ancak bu matbaa değildir. Çinlilerin komşusu olan Uygurlar da kalıp baskıyı, kâğıdı kullanıyorlardı. Okuma yazma ve kültür düzeyleri çok yüksek olan Uygurların sade bir alfabeleri vardı. Böylece ayrı ayrı kesilmiş harflerle basım tekniğinin ortaya çıkması için tüm şartlar hazırdı. Bu uygun ortamda, onların matbaa tekniklerini buldukları açıktır. Kan-Su bölgesinde Tun-Huang'da bir mağarada tahtadan bazı Uygur matbaa harfleri ve Uygurca kitaplar bulunması bunun bir kanıtıdır. Matbaayı Uygurların bulduğunu kabul etmek gerekir. Çinliler bu tekniği 11. Yüzyılda onlardan alıp demirden harfler yaparak değiştirmişlerdir. 1241'de Altın Ordu Devleti kuvvetleri Almanya'ya yaptıkları akınlarında bu tekniği oralara taşımışlardır. İki yüzyıl sonra, 1440-1450 yıllarında Gutenberg matbaayı geliştirmiştir. Bossert bu durum için şöyle söylemektedir, "Ortaçağda fikirlerin ve teknik bilgilerin bir ülkeden diğerine ne kadar yavaş taşındığı düşünülürse, iki yüzyıllık gecikme fazla sayılmaz". Uygurların ve Gutenberg'in matbaaları arasında mutlak bir ilişki vardır (Akyüz, 2008, s.16).

Türklerin İslâmiyet'i benimsemeleri onların eğitimine yeni özellikler kazandırmış ve eğitim tarihi bakımından bunun birtakım önemli ve sürekli sonuçları olmuştur:

1. Türk toplumunda ilk kez, medrese denen, plânlı, düzenli, güçlü bir örgün eğitim-öğretim kurumu olan bir okul oluşmuş ve kısa zamanda her yere dağılmıştır. Bu kurumlar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluncaya kadar devam etmiştir.
2. İslam dünyasında Arap, İranlı vb. düşünür ve eğitimciler eğitim-öğretim, öğretmen, öğrenci davranışları konusunda eserler yazmışlar bunlar genel kabul görüp kalıplaşmışlardır. Türk düşünür ve eğitimciler ise bunlardan etkilenmiş ve katkıda bulunmuşlardır.
3. Türk toplumu yeni din ve yeni değerler açısından eğitilmişlerdir. Bu yaygın eğitim yüzyıllarca devam etmiştir.
4. Bilimi yüce tutan İslamiyet'ten bilim sevgisi öğrenmişlerdir.
5. Halkın dili Türkçe olmakla birlikte, orta ve yüksek öğretimde genellikle bilim dili Arapça olmuştur.
6. Türkler, İslamiyet'e geçerken Arap yazısını almışlar ve uzun süre kullanmışlardır. Yayılma alanının genişliği açısından da onların başta gelen yazısı olmuştur (Akyüz, 2008, s.20).

Türk eğitim tarihinin geleneksel eğitim politikası içinde eğitimin devlet işlerinden ayrı, vakıflarca düzenlenmesi planlandığı halde; "Türklerde devletin eğitimi bir politika olarak benimsenmesi, devlet hazinesinden eğitime para ayrılması, devletin oradaki öğretimi düzenlemesi ve eğitim kurumlarından mezun olanlara devlet sistemi içinde görev vermeye başlaması Karahanlılar ve Büyük Selçuklulara kadar gider."(Ergün, 2002, s.9).

Karahanlılar döneminde yaşamış olan İbni Sina (980-1037), eğitimde meslekte öğrenime çok önem vermiştir (Akyüz, 2008, s.30). Aynı zamanda eğitim ve öğretimde araç-gereç kullanılmasının öğretimini başlı başına bir konu olarak ele alması açısından eğitim teknolojisinin kurucusu sayılabilir. Batıda ise ancak yüzyıllar sonra benzer görüşler ortaya çıkmış ve batılı eğitimciler bu konuda yanlış olarak öncü sayılmışlardır (Çilenti, 1982, s.14-17).

Osmanlı Devleti kuruluşundan XVII. Yüzyıl sonlarına kadar daha önceki İslam ve Türk Devletlerinden aldığı zengin kültürel mirasa kendi katkılarını da ekleyerek, ekonomide güçlü, siyasi açıdan kudretli, kendine yeten büyük bir imparatorluk olmuştur (İhsanoğlu-Aydüz, 2002, s.881). Geleneksel eğitim politikası içersinde yer alan Medrese sistemi, Enderun Mektebi, ve Sıbyan Mektepleri kuruluş ve yükseliş dönemlerinde süreklilik ve yenileşme açısından önemli görevler üstlenmiş ve ülkenin pratik ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılamışlardır. Ancak, XVII. yüzyıldan itibaren skolastik bir yapı içine girerek kendileri dışında dünyayı görmezden gelmiş, toplumda yenileşmeyi gerçekleştirecek olan esas görevlerini unutmuşlardır (Yolalıcı, 1999, s.291).

Avrupa'da XVII. Yüzyıldan itibaren bilimde, felsefede, toplumsal düzenlemelerde, eğitim program ve metotlarında akılcı yaklaşımlarla eğitim sisteminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Meslek eğitime önem verilmeye başlanmış, bunun sonucunda kişileri belirli mesleklerde başarılı kılacak pratik bilgiler verilmiştir (Ergün-Duman, 1996, s.494-495).

Kuruluşundan itibaren gittikçe yükselen ve güçlenen Osmanlı Devleti zamanla siyasal, ekonomik ve kültürel açıdan geri kalmıştır. Osmanlı, XVIII. Yüzyılın sonu ve XIX. yüzyılda sanat, edebiyat, ilim ve teknik alanlarında üstünlüğü artan Avrupa orduları karşısında başarısızlığa uğrayınca Batı ile ilgilenmeye başlamıştır (Bilim, 1999, s.237).

Tanzimat döneminde (1839-1876), eğitimde ve başka alanlarda etkisini bugüne kadar sürdüren gelişmeler yaşanmıştır. Bazı meslek medreseleri açılmış ve meslekî ve teknik eğitimin temelleri bu dönemde atılmıştır (Akyüz, 2008, s.159).

II. Meşrutiyet döneminde (1908-1918), meslekî ve teknik okullara yenileri eklenmiştir. Bu dönemde Darülmuallimîni müdürlüğünde bulunan Satı Bey (1880-1968) eğitim tarihimizde önemli bir yere sahip olmuş, Darülmuallimîni ve çeşitli düzeylerdeki okulların programlarında Terbiye-i Bedeniye, Resim, Elişi, Musikî derslerinin yer alması ve bu derslerin gelişmesinde büyük çaba göstermiştir (Akyüz, 2008, s.302).

Yine bu dönemde, Darülmuallimîn, Darülmuallimatta ve Darülfünûnda Pedagoji, Elişleri, Yazı öğretmenliği yapan İsmail Hakkı Baltacıoğlu Türk eğitim tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1918'den sonra orta ve yüksek öğretim müdürlüklerinde

bulunan, 1923'ten itibaren bir süre Darülfünûn Eminliği (Rektörlüğü) yapan Baltacıoğlu Cumhuriyet döneminde de önemli görevler üstlenmiştir. Eğitimde güzel sanatların önemini ilk ileri süren ve savunan eğitimcilerimizdendir. Gerçek anlamda toplumsal kurtuluşu ressamlar, şairler, tiyatro sanatçıları, müzisyenlerin çabalarında görmüştür (Akyüz, 2008, s.314).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde meslek öğretimi, önceleri yaygın eğitim kurumlarıyla sağlanırken 1860'lı yıllardan sonra örgün eğitim kurumları niteliğini taşıyan meslek ve sanat okullarında uygulanan değişik yöntemlerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Yaygın eğitimde, çeşitli sanatlar ustaların dükkânlarında öğretilirdi. Bu dükkânlara gelip çırak olarak işe başlayan çocuklar, birkaç yıl içinde kalfa ve daha sonrada usta oluyorlardı. Esnaf ve sanatkârlar, sanat öğreniminin esaslarını belirlenmesi, üyeler arasında disiplin sağlanması karşılıklı yardımlaşma ve özgürlük haklarının korunması bakımından XIII. Yüzyılda ahilik teşkilatı çevresinde toplanmışlardır. Daha sonraları lonca teşkilâtına dönüşen ahilik, meslek ve sanat okullarının kurulduğu XVIII. Yüzyıla kadar memleketimizde sanat öğreten kurumlar olarak varlık göstermişlerdir. Örgün eğitim, Osmanlı Devletinin duraklama ve gerileme döneminde oluşturulmuştur. Birçok teknik okullar kurulmuş ve öğrencileri askerîye öğrencileri arsından seçilmiştir. Bu askerî okullar, yüksek derecede meslek okulları sayılmıştır. Ancak daha önce batı sistemine uygun ilk ve orta derecede okullar açılmadığından öğrenci yetiştirmede zorluk çekilmiş, genel öğretim ihtiyacı da duyularak rüştiye mekteplerinin kurulması gerçekleştirilmiştir (1838). Bu dönemlerde Mithat Paşa meslek okullarının açılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Kız çocuklarına sanat öğretme düşüncesini ilk ortaya koyan Mithat Paşa, 1865 yılında Rusçuk'ta ilk Kız Sanayi Mektebini açmıştır.

Abdülhamit'in 13 Şubat 1878'de Parlamentoyu süresiz tatil etmesinden 23 Temmuz 1908'e kadar geçen Mutlakıyet Döneminde çeşitli meslekî ve teknik okullar açılmıştır. Bunlara önemli örneklerden bir tanesi ise, Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Mektebidir (1882). (M.E.B. Meslekî ve Teknik Eğitim Tarihçesi, 2005, s.14,23,27).

2.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminin en önemli gelişmelerinden bir tanesi, eğitimde millîleşme sürecinin başlamasıdır. Cumhuriyetin ilânından sonra gerçekleştirilen en köklü reform ise, 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur. Eğitim köklü bir değişimle merkezîleştirilmiş ve devlet kontrolü altına alınmıştır. Osmanlı döneminde dikkat çeken azınlık ve yabancı okullar olmak üzere ülkede bulunan bütün öğretim kurumları Maarif Vekâletinin denetimi altına girmiştir. Önemli olarak medreseler kapatılarak, Tanzimattan beri devam eden mektep-medrese ikiliği son bulmuştur. Türk eğitim sisteminin laik ve dünyevî bir yapıya kavuşturan ilk adım olmuştur. 1924 yılında Ankara'da toplanan II. Heyet-i İlmiye'de eğitim ve kültür sorunları tartışılmış, ortaöğretimin kuruluşu ve organizasyonu ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar içinde liseler 12 yıldan 11 yıla indirilmesi, bir devreli liselerin ortaokul hâline dönüştürülmesi, kız liselerinin de erkek sınıfları gibi tam sınıflı olarak teşkili konuları yer almıştır (Yücel, 1994, s.25). Böylece beş yıllık ilköğretim basamağına dayalı ortaöğretim sistemini üç yıllık ortaokullar ve üç yıllık liseler oluşturmuş ve ortaokullar ayrı bir kurum olmuşlardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında millî eğitimin çağdaş ve laik özellikler taşıması için çok çalışılmıştır. Böylece ümmet toplumundan, millî, laik ve çağdaş bir eğitim politikası ile millet toplumuna geçişi sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca, Türk toplumunu yüksek medeniyetler seviyesine çıkaracak, cumhuriyet ilkelerine bağlı, diline, kültürüne ve tarihine saygılı, bilimsel zihniyeti benimsemiş, millî şuura sahip gençlerin yetiştirilmesi için büyük çaba gösterilmiştir (Sezer, 2000, s.113-118).

Cumhuriyet döneminde liselerin amaç ve işlevleri açık ve detaylı bir şekilde ilk kez 1927 yılında yayımlanan Lise ve Ortamektepler Talimatnamesi'nde açıklanmıştır. Buna göre liselerin, öğrencilerini yüksek öğrenime hazırlayan okullar olarak, öğrencilerin iyi alışkanlıklar kazanması, bir aile uzvu, bir meslek adamı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir vatandaşı sıfatıyla millet hayatı içersinde olumlu faaliyetlerde bulunması, boş zamanlarını iyi değerlendirme alışkanlığı kazanmasını, kısacası ahlâki seviyenin teşekkül etmesini hedef alacağı belirtilerek, liselerin değerinin bu amaçları gerçekleştirmede elde edeceği neticelere göre belirleneceği ifade edilmiştir (Lise ve Ortamektepler Talimatnamesi, 1927, s.507-546).

Cumhuriyet döneminin getirdiği en önemli yeniklerinden biri ise, kız ve erkek öğrencilerinin bir arada okumalarını sağlayan karma eğitim düzenine geçiştir 1927-1928 (Oğuzkan, 1981, s.13).

1940'lı yılların başında mevcut liselerin niteliğinin artırılması çabalarına paralele olarak, liselerin ülke genelinde yayılmasına ve özel liselerin açılmasına başlanmıştır (Oğuzkan, 1981, s.35).

1950'ler ortaöğretim sistemine yeni bir ruh verilmeye çalışılan dönemdir. Güçlü bir yabancı dil eğitimi gerçekleştirmek ve daha nitelikli eğitim yapmak amacıyla açılan özel liselere ayrıca mesleki-teknik dallarda iyi yabancı dil bilen, nitelikli ara insan gücünü yetiştirmek için Anadolu Meslek Liseleri ve Anadolu Teknik Liseleri eklenmiştir (Sözer, 1996, s.124-125).

1964 yılında VII. Millî Eğitim Şûrası'nda ilim liselerinin ilki olan Fen Lisesi açılmış ve daha sonra 1982 yılından itibaren uygun il merkezlerinde yeni Fen liseleri açılmıştır ve bunların sayıları 132'ye ulaşmıştır (Ortaöğretimde Yeniden Düzenleme ve Reform Semineri, 1990, s.29).

1970 yılında, yalnızca liseyi bitirenlere üniversiteye devam hakkı değişerek, "aynilik" prensibi kaldırılmış, "denklik" prensibi kabul edilmiş ve meslek ve teknik okullarını bitiren öğrencilerinde yüksek öğrenime devam edebilmeleri kararlaştırılmıştır (Türkoğlu, 1984, s.139). Bu uygulama ile liselerdeki öğrenci yığılmalarını önlemek ve dolaylı olarak da liselerde verim ve kaliteyi yükseltmeye çalışılmıştır. 1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ortaöğretimi, temel eğitime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümü olarak tanımlamıştır (M.E.B. Millî Eğitim İle İlgili Kanunlar, 1981, Millî Eğitim Temel Kanunu Md. 26).

1979-1983 yılları arasındaki Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma plânı döneminde plân hedeflerine ulaşılamamıştır. Bu dönemde kalkınmanın gerektirdiği nitelikli ve niceliği olan ara insan gücünü yetiştirmede başarısız olunmuştur. Liselerdeki nicelik sağlanmasına rağmen nitelikte sorunlar olmuştur. Meslekî ve teknik okullara göre açılması daha kolay olan liselerin öğrenci sayılarının artması yükseköğrenimde yığılmalara neden olmuştur. Asıl işi yükseköğrenime öğrenci hazırlamak olan liseler, bu işlevlerini yerine getiremez duruma gelmişlerdir. Bunun yanında şehir liselerinde

ikili öğretiminin artması ve öğretmen dağılımındaki dengesizlikler nedeni ile beklenen verim alınamamıştır (Tural, 1988, s. 119-121).

Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, 1990-1991 eğitim-öğretim yılında 'Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 33. maddesine dayandırılarak özel sanat yeterliliği bulunan ortaöğretim öğrencilerinin yetiştirilmesi amacı ile kurulmuştur (Millî Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1987, s.16). Öğretime 15 Eylül 1990 tarihinde Ankara ili Keçiören ilçesi 'Fethiye Kemal Mumcu Anadolu Lisesi' bünyesinde başlamış, 1992-1993 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesindeki binasına taşınmıştır. İlk mezunlarını 1993-1994 öğretim yılında vermiştir. 26 Ocak 2009 yılında Beysukent Angora Evleri içinde yapımı biten yeni binasına taşınmıştır. Eğitim ve öğretime halen bu binada devam etmektedir (http:www.ankara-agsl.k12.tr/okul.php?target=1).

2.5. Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknik Kavramları

Eğitim ve öğretim, bir olgu olarak belli bir süreç dâhilinde gerçekleşir. Bu süreçte, birçok öge yer alır ve uygulanır. Hedefler, kazanılacak davranışlar, dikkat, güdüleme, öğretmen ve öğrenci özellikleri ile kullanılacak öğretim yöntem ve teknikleri eğitim sürecinde yer alan ögelerden bazılarıdır (Tan ve Erdoğan, 2004, s.52). Dersin hedeflerinin ya da kazanımlarının öğrencilere nasıl kazandırılacağı, hangi strateji, yöntem ya da tekniklerin seçileceği ve bunların öğretim sürecinde nasıl kullanılacağı önemli bir sorundur. Bu sorunun çözümüne ilişkin önerilere geçmeden önce, öğrenme-öğretme süreciyle ilgili olarak strateji, yöntem ve teknik kavramlarının tanımlanması ve açıklanmasında yarar vardır.

Öğretim strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin literatür incelendiğinde, yöntem, teknik ve strateji gibi kavramların çoğu zaman benzer anlamlarda kullanıldığı, hatta bazı durumlarda bu kavramlardan birinin, bir diğerinin yerine geçecek şekilde ifade edildiği görülmektedir. Bazı kaynaklarda yöntem olarak ele alınan bir eğitim durumu, başka bir kaynakta teknik olarak geçmektedir. Örneğin, drama ve rol oynamayı yöntem olarak inceleyen kaynaklar (Ercan, 2002,

(Küçükahmet, 2006) olduğu gibi, teknik olarak ele alan (Demirel, 2004 - Tan, 2005) kaynaklar da mevcuttur. Burada, öğretim yöntem ve tekniklerinin ayrı ayrı ele alınması uygun görülmüştür.

2.5.1. Strateji

Öğretim etkinlikleri düzenlenirken kullanılacak metodoloji, somuttan soyuta bir yaklaşım izleyerek, öğretimsel stratejiden, öğretim yöntemlerine, öğretim yöntemlerinden öğretim tekniklerine, öğretmenin kullandığı özgün taktiklere uzanır (Erginer, 2000, s.75). Öğretmenlerin öğretme etkinliklerinde hangi strateji, yöntem veya tekniğin kullanımının daha etkili olacağını anlayabilmesi için mevcut strateji yöntem ve teknikleri bilmeleri gerekir. Öğretme stratejisi, "bir konunun öğretimindeki yaklaşım" olarak görülebilir. Örneğin, dersin öğretmen tarafından sunulması bir öğretim stratejisidir (Tan, 2005, s.74).

Öğretim stratejileri üç temel ana başlıkta toplanabilir: *sunuş, buluş* ve *araştırma*. *Sunuş* yoluyla öğretme; bilginin aktarılması, kavram, ilke ve genellemelerin açıklanması amacıyla çok yaygın kullanılan bir stratejidir. Bu yolla genel ilke ve kavramlar verilerek bilgilerin kazandırılması amaçlanır. *Buluş* yoluyla öğretme stratejisinde, öğrenci etkinliğine dayalı güdüleyici bir yaklaşım söz konusudur. Öğretmenin yönlendirme ve rehberliği doğrultusunda öğrenciler cevabı bulurlar. Bu strateji, öğrencilerin problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur. *Araştırma* yoluyla öğretme stratejisi ise, öğrencinin araştırma ve inceleme yapmasına dayalı bir stratejidir. Öğrenci, araştırma yoluyla belirli bir problemin nasıl çözüleceğini öğrenir (Demirel, 1999, s.79-81). Demirel, bu stratejilerde aşağıda görüldüğü gibi üçgen bir bağ kurmaktadır.

Sunuş Yoluyla Genelden özele bilgi aktarırlar.	
Buluş Yoluyla Öğrenci problemi çözmeye çalışır.	**Araştırma Yoluyla** Öğrenci araştırma inceleme yapar.

Stratejilerin seçilip uygulanmasında dikkat edilecek ilkeleri, Tan ve Erdoğan aşağıdaki çizelgedeki gibi açıklamaktadırlar (Tan ve Erdoğan, 2004, s.54).

Sunuş Yolu ile Öğretme	**Buluş Yolu ile Öğretme**	**Araştırma Yolu ile Öğretme**
1. Hedef davranış, bilgi, alma, uyarılma basamaklarından birinde olmalıdır.	1. Hedef davranış kavrama, analiz, değerlendirme, tepkide bulunma, değer verme düzeyinde olmalı.	1. Hedefler, uygulama ve analiz, sentez, örgütleme, kişilik, devinişsel alanda tüm basamakları kapsamalı.
2. Önce ilgili kavramlar açıklanmalı ve örneklendirilmeli.	2. İlke buldurulmalı.	2. Problemler öğrencilere dağıtılmalı.
3. Dönüt alınmalı, yeterli değilse tekrarlanmalı.	3. Tartışma ortamı açılmalı, pekiştireç verilmeli.	3. Problem çözümüyle ilgili çözüm sınıftan istenmeli, gerekçe sorulmalı, çözdürülmeli.
4. Doğru cevaplara pekiştireç verilmeli.	4. Öğretmen açıklamada bulunmamalı, orkestra şefi gibi davranmalı.	4. Her öğrenciden araç gereç istenmeli ve çözümde gözlem yapılmalı.
5. Öğretmen sürekli 5-6 dakikadan fazla konuşmamalı.	5. Öğrenciyi akıl yürütmeye yönlendirmelidir.	5. Öğretmen yol gösterici olmalı.
6. Her öğrenciye söz hakkı vermeli, iletişim kurmalı.	6. Yeni örnekler istemeli, örnekler tartışılmalı.	6. Öncelikle ön koşul hedef davranışlar kazandırılmış olmalıdır.
7. Anlaşılmayan yer var mı diye sormalı.	7. Tartışmanın başka yöne kaymasına izin vermemeli.	7. Birçok yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

Birbirleriyle benzerlik gösteren bu stratejilerin yaygın bir şekilde kullanılma sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: Sunuş yolu ile öğretimde öğretmen, öğrencisine bilgi vermek ve sahip olduğu bilgiyi aktarmak durumundadır. Sıklıkla kullanılan bu yöntemin, bir dersi yapılandırmada ve sunmada, buluş ve araştırma yoluyla öğretim stratejilerinden daha kolay olduğu düşünülür. Fakat bu strateji, anlatım yöntemiyle aynı şey değildir ve bir konuyu anlatmaktan daha kapsamlıdır. Sıklıkla kullanılmasının bir diğer nedeni ise, olay, olgu ve kavramları daha kolay öğretmesidir. Daha az zaman alan bu strateji, doğru bir şekilde kullanıldığında öğrencilerin sorularına yanıt verdiği, bilgi ve veri parçalarını birleştirdiği için yararlı

bir yöntemdir. Buluş yolu ile öğretim, öğrenci merkezli olup katılımı sağlar. Bu durum öğrencileri güdüleyen bir stratejidir. Öğrencilere verileri analiz etmede ve bu verilerden soyutlamalar yapmada uygulama olanağı sağlar. Öğrencileri geleceğe hazırlar. Araştırma yolu ile öğretimde ise, araştırma etkinliklerini problem çözme yoluyla öğretme vardır. Öğrenciler problemle ilgili içeriği öğrenmekle kalmaz, gelecekte karşılaşacakları problemleri çözmeyi öğrenirler (Tok, 2007, s.138-143). Tok, (2007) stratejilerin basamaklarını aşağıdaki çizelgelerdeki gibi özetlemiştir.

1. Çizelge

Sunuş yoluyla kavram öğretiminde adımlar
Öğretmen 1. Kavramı tanımlama ve kavramdaki terimleri açıklama. 2. Kavramı, alt kavramlarla açıklama. 3. Olumlu ve olumsuz örnekler verme.
Öğrenci 4. Öğretmenin verdiği hem olumlu hem de olumsuz ek örnekleri açıklama ve sınıflama. 5. Ek örnekler sağlama.

2. Çizelge

Buluş yoluyla öğretme stratejisinin aşamaları
Öğretmen 1. Örneği sunar. Öğrenci 2. Örneği tanımlar. **Öğretmen** 3. Ek örnekler sunar. Öğrenci 4. İkinci örneği tanımlar, birinci örnekle karşılaştırır. **Öğretmen** 5. Ek örnek ve örnek olmayanları sunar. Öğrenci 6. Örnekleri karşılaştırır. **Öğretmen** 7. Öğrencilerin, örneğin özelliklerini ya da örnekler arasındaki ilişkileri tanımlamalarını sağlar. Öğrenci 8. Tanımı ya da ilişkiyi açıklar. **Öğretmen** 9. Öğrencilerden ek örnekler ister.

3. Çizelge

Araştırma yoluyla öğretimin adımları	
Öğrenciler (Öğretmenin rehberliğinde)	1. Problemi tanımlar. 2. Hipotezi formüle eder. 3. Veri toplar. 4. Verileri analiz eder ve sonuca varır.

Öğretim stratejisi, dersin amaçlarına ulaşmasını sağlarken, konunun seçimi, öğretimin psikolojik boyutu, yöntem seçimi, öğretim sürecinin yönü açısından önemli roller üstlenir. Taşpınar, öğretim stratejilerini, doğrudan, dolaylı, etkileşimli, bağımsız çalışma, deneysel olmak üzere sıralarken aralarındaki ilişkiyi açıklamaktadır (Taşpınar, 2005, s.13).

2.5.2. Yöntem

Bir öğretim programında, öğrencilerin öğrenmeleri açısından en önemli unsur "öğrenme-öğretme" sürecidir. Öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin istendik davranışlara yönelmesi için yapılan tüm etkinlikler büyük bir dikkatle planlanmalı ve konunun öğretiminde en uygun öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmelidir (Tan, 2005, s.74). Bu nedenle, öğretmenin derste kullanacağı öğretim stratejisine bağlı olarak seçeceği yöntem ya da yöntemler önem kazanmaktadır.

Yöntem, "bir gerçeğe ulaşmak ya da onu kanıtlamak amacıyla mantığa uygun bir biçimde düzenlenmiş ilkelerin, kuralların, evrelerin bütünü" olarak tanımlanabilir. Başka bir değişle, bir eylemi, bir işi, bir etkinliği sonuca götürmek için akla uygun olarak izlenen yoldur (Kocaçınar, 1969:163). Bu anlamda, öğretimde yöntem, bir konunun öğretiminde veya öğreniminde amaca ulaştıran en kısa, en sağlam ve en kolay yol olarak görülebilir (Kemertaş, 2003, s.117-118).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yöntem, "bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem" veya " bilimde belli bir sonuca erişmek için, bir plana göre izlenen yol, metot" olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.org.tr). İşman ve Eskicumalı,

(1999, s.101-102) ise yöntemi, "öğretmenin öğretme, öğrencinin öğrenme gayretlerini, ele alınacak konunun gereklerine, duyulan ihtiyaca, belirlenen amaca ve türlü psiko-fizik şartlara uygun olacak tarzda teşkilatlandırmanın, en emin ve elverişli yollarla çalışarak başarılı sonuçlar elde etme tekniği" olarak görmektedir.

Yöntem, hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş ya da izlenecek en kısa yoldur. Başka bir tanımda ise, yöntem; bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol olarak belirtilmektedir (Oğuzkan, 1993, s.166). Yöntem denildiğinde öğrencilere yeni davranışlar kazandırma şeklinin nasıl olması gerektiğinin gözden geçirilmesi gerekir. Eğitimde hedeflerin gerçekleşmesi ancak uygun yöntemin seçilmesiyle mümkündür. Bu durumda, her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması daha uygun olabilir. Sınıf içinde öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi uygun yöntemlerin seçimine bağlıdır. Öğretmenler yöntem konusunda seçici olmalı, farklı yöntemleri tanımalı ve kullanabilmelidir. Başka bir ifade ile, öğretmenler farklı öğretim yöntemlerinin özelliklerini bilerek derslerinde yöntem zenginliğine sahip olmalıdırlar (Demirel, 2002, s.66). Bir öğretmenin farklı öğretim yöntemleri konusunda bilgi sahibi olması, bu yöntemlerin avantaj ve dezavantajlarını bilmesi, ders içeriğini zenginleştirmesine yardımcı olarak öğrencilerin derse katılımını destekleyebilir ve başarının artırılmasını sağlayabilir.

Hiçbir ders için hiçbir yöntem sihirli değnek değildir. Şu derste şu, bu derste bu yöntemin kullanılması gerektiği yönünde bir şey söylemek zordur. Öğretmen kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla sınıfına en uygun gelen yöntemleri seçecek ve yine sınıftan aldığı sinyallerle değişikliklere gidecektir. Önemli olan, öğretmenin konunun en iyi öğretimini sağlayacak yöntem zenginliğine gitmesidir (Küçükahmet, 2005, s.53-54).

2.5.3. Teknik

Türk Dil Kurumu teknik sözcüğünü ise "Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi" olarak tanımlamaktadır (www.tdk.org.tr). Anlaşıldığı üzere, yöntem ve teknik kavramları genelde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Buna rağmen bazı yazarlar aralarındaki farklılık üzerinde önemle durmaktadırlar. Bu iki kavram çok ilişkili kavramlardır. Bu ilişki en iyi "Teknik, yöntemin uygulanış biçimidir." şeklinde ifade edilebilir. Nihayetinde her yöntem (uygulanış biçimindeki farklılıktan dolayı) teknik olmaktadır. Aynı tür tekniklere genel olarak bir yöntem adı verilmektedir. Tıpkı aynı tür yöntemlere genel olarak bir strateji adı verildiği gibi. Öğretim yöntemi dersin stratejisine göre seçilir. Hatırlanacağı gibi öğretim yönteminin uygulanış biçimine ise teknik denmekte idi. O hâlde öğretim tekniği de öğretim yöntemine uygun olarak seçilmelidir. Örneğin, "tartışma" buluş stratejisinde kullanılan bir yöntem ve "panel" ise tartışma yönteminin bir uygulanış biçimi olduğu için teknik olarak adlandırılır. Bir öğretim tekniği birden çok öğretim yönteminde kullanılabilir. Örneğin soru-cevap tekniği tartışma yönteminde kullanıldığı gibi örnek olay yönteminde de kullanılabilir (Tan, 2005, s.75).

2.5.4. Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniklerinin Seçimi

Öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesinde temel sorumluluk öğretmene düşmektedir. Öğretmen, dersin kazanımlarına uygun olarak öğretim yöntem ve tekniklerini belirler. Tan ve Erdoğan'a göre öğretmen, öğrenci kazanımlarını nitelik ve nicelik açısından değerlendirerek, kazandırılacak davranış tipini de dikkate almak koşuluyla kullanacağı en uygun strateji, yöntem ve teknikleri belirlemelidir (Tan ve Erdoğan, 2004, s.52).

Eğitimcilerin bazıları, öğretme stratejileri, öğretim yöntemleri ve öğretim tekniklerini aynı anlamda kullanmalarına rağmen üçünün de farklı kavramlar olduğunu kabul etmek gerekir. Öğretme stratejileri "Nasıl öğretebiliriz?" sorusu

doğrultusunda bulunacak uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesinde; öğretim yöntemleri, öğrenciyi hedefe ulaştırmak için yöntemle, belli öğretme teknikleri ve araçları kullanarak öğretmen ve öğrenci etkinliklerinin bir plana göre düzenlenmesini amaçlar. Öğretim teknikleri ise, öğretim yöntemini uygulamaya koyma biçimi ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünüdür. Daha geniş anlamıyla yöntem, öğrenme-öğretme sürecini planlama, öğretim tekniği ise bu planı uygulamaya koymada izlenen yoldur. Belirlenen strateji, hedefe ulaşmak için oldukça önemlidir. Bunun nedeni, özelde kullanılan yöntem-teknik ve araçlar tamamıyla bu strateji içerisinde işlevseldir. Strateji, daha somut ve ayrıntılı faaliyetlere ayrılarak, ama daha kısa sürede uygulanabilir. Uygulama esnasında somutlaştırılması gereken bu yapı başlangıçta oldukça kuramsaldır (Tok, 2007, s.162-163).

Öğretim yöntemleri, "dersin amaçlarına ve özelliklerine göre belirlenir. Bir dersin her zaman ve her yerde geçerli tek bir öğretim yöntemi yoktur. Farklı dersler için farklı yöntemler kullanılabilir. Öğretmen, kendi kişisel çabaları ve duyarlılığıyla dersin özelliklerine, öğrencilerin özellik ve ihtiyaçlarına göre en uygun öğretim yöntemlerini seçip uygulama becerisine sahip olmalıdır" (İşman ve Eskicumalı, 1999, s.25).

Bir sınıf ortamında öğretmenin etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi büyük oranda kullandığı yönteme bağlıdır. Ancak sınıfta kullanılacak yöntem belirlenirken belirli bazı özelliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yöntem özel hedefler doğrultusunda seçilmelidir. Çünkü her yöntemin kendine göre sınırlılıkları vardır (Rıza, 2000, s.55). İlgili literatür incelendiğinde, öğretim yöntemlerinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken bazı temel hususların olduğu görülmektedir. Öğrenci grubunun büyüklüğü, dersin ya da konunun özellikleri, zaman ve fiziksel olanaklar, yöntemin ekonomikliği ya da maliyeti, öğretmenin ve öğrencilerin özellikleri gibi hususların, öğretim yönetiminin belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1990; Gürol, 2004; Küçükahmet, 1994).

Öğrenme öğretme stratejisinde, yöntem ve teknik seçiminde, tek bir yöntem veya teknik seçilmemelidir. Mümkünse fazla sayıda yöntem ve teknik

kullanılmalıdır. Her öğrenci farklı şekillerde öğrenir. Özellikle alt sınıflarda bu farklılıklar daha da fazladır. Yöntem ve teknik belirlemede bazı önemli faktörler vardır. İlk olarak dersin hedeflerinin veya öğrencide olmasını istediğimiz niteliklerin düzeyidir. Öğretim yöntem ve teknik seçiminde etkili olan ikinci yol sınıf mevcududur. Hedeflenen konunun içeriği ile sınıftaki öğrenci sayısı önemli ölçüde yöntem ve tekniği etkiler. Psikomotor becerilerin öğretimini gerektiren bir derste "gösterip yaptırma yönteminin" seçimi daha uygundur. Derste hedeflenen bilgi düzeyi kısmen kavrama düzeyinde "düz anlatım ve soru cevap" yöntem ya da teknikler şeklinde seçilebilir. Dersin içeriği kavrama veya üst düzeyde bilişsel etkinlikler kazandırılmasını gerektiriyorsa, "tartışma", "proje" veya "seminer" gibi öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi daha uygun olur. Öğretim yöntem ve teknik seçiminde önemli olan diğer bir husus da, öğrenci yeteneğidir. Öğrencileri güdüleyebilmek de önemli unsurlar arasındadır. Öğrenci, grup çalışması yapıldığında dersi öğrenmeye daha iyi güdülenebiliyorsa, grup çalışmalarıyla ilgili yöntem ve tekniklerin seçimi daha uygun olur. Diğer önemli husus ise öğretmenin yeterliliğidir. Öğretmenin gerek zekâ gerekse kişilik olarak belirli yöntemleri uygulayabilmeye hazır olması ve uygulayacağı yöntemi çok iyi kavraması gereklidir (Tan, 2005, s.74-77).

Her yöntemin gerçekleştirmesi gereken belli tür ve düzeyde önemli hedefleri vardır. Yöntem seçerken dikkat edilmesi gereken şey, öğrencilerin aktif olduğu ve öğrenme sürecinin merkezinde öğrencinin bulunduğu yöntem seçimine ağırlık verilmelidir. Öğrenci merkezli eğitim; öğrencilere demokratik olmayı öğretirken, onların bağımsız davranmalarını sağlamakta; iş başında, yaparak, yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmekte, eğitim ve öğretimin kalitesini artırmakta, rahat bir ortam oluşturarak öğrencilerin yeteneklerini geliştirmekte, öğrenciler arasında iş birliğini sağlamakta ve öğrencilere kendi kararlarını verme fırsatı sunmaktadır (Rıza, 2000, s.55).

Eğitimin hedeflerine ulaşmada konuya uygun olarak seçilmiş öğretme yöntemlerinin oldukça önemli rolü vardır. Yöntem ve tekniklerin hedeflerinde, konu-

alanına uygun şekilde seçilmesi belirli ilkelerin yardımıyla olmaktadır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir (Bilen, 2000, s.4):

1. Öğretme yöntemi belirli amaç ve hedefleri gerçekleştirebilecek şekilde seçilmeli ve örgütlenmelidir.
2. Yöntem ve teknikler öğretme etkinliklerini monotonluktan kurtarıcı nitelikte olmalı, değişik etkinlikler için değişik yöntem ve teknikler işe koşulmalıdır.
3. Öğretim yöntem ve teknikleri, öğretimin bireyselleştirilmesini sağlayıcı, bireysel ihtiyaçları karşılayıcı nitelikte olmalıdır.
4. Öğretme yöntemi, öğrenme yaşantılarının tutarlılığını, kaynaşıklığını sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
5. Öğretme yöntemi, ortak çalışma ve grup psikolojisini teşvik edici nitelikte olmalı, sosyalleşmeyi sağlamalıdır.
6. Yöntem, öğrencilerde kendi eğitimsel yaşantılarını planlama gücü geliştirecek şekilde seçilmelidir.
7. Yöntem, öğrencinin faaliyetlere etkin biçimde katılmasını sağlayıcı olmalıdır.

Kısacası hiçbir ders için hiçbir yöntem sihirli bir değnek değildir. Öğretmen öğretmenlik becerilerini de kullanarak sınıfına uygun olacağını düşündüğü tekniği kullanarak ve öğrencilerden gelen tepkilere göre gerektiğinde yöntem ya da tekniklerde değişikliğe gidecektir (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002, s.41).

Öğretim yöntem ve tekniklerinin etkililiği için, teknolojinin derste etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Teknoloji destekli eğitim ortamları, öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırmaktadır. Teknoloji ile daha zengin öğrenme ortamları oluşturulabilir. Dersin teknolojik araç-gereçlerle desteklenmesi ile öğrencilerin ilgi ve istekleri en üst düzeye çıkarılabilir (İşman ve Eskicumalı, 1999). Böylece, motivasyon sağlanır ve öğrenilenlerin hatırlanması kolaylaşır. Teknolojinin bu özelliği, grafik tasarımı dersleri için de geçerlidir. Özellikle, bilgisayar destekli bir grafik tasarımı dersinin giderek yaygınlaşması, bu gerçekliği ortaya koymaktadır.

2.6. Temel Öğretim İlkeleri

Temel öğretim ilkelerinin belli başlılarını özetlemeden önce "ilke"yi tanımlayacak olursak Küçükahmet'e (2006) göre **ilke**; Prensip-kural-ölçü şeklinde ifade edilmektedir ve hedefe ulaştıran doğruluğu ispatlanmış, hiçbir şüphe içermeyen öncül düşünceler, kılavuz fikirlerdir.

Her faaliyet için ölçü gibi kullanılan, olayların iyi anlaşılmasını sağlayan kılavuz fikirlerdir. Öğretimde içeriğin öğretilmesi amaçlanır. Bu amaçlar için kullanılacak ilkeler, öğretmenin uygun faaliyetlere yönelmesini sağlayacağı gibi, öğrenciyi de güdüleyeceği için öğrencilerin başarılı olmasını kolaylaştıracaktır.

Belli başlı öğretim ilkeleri aşağıda genel hatlarıyla verilmiştir (Küçükahmet, 2006, s.42-47; Tan, 2005, s.48-53; Doğanay, 2007, s.135):

1. **Öğrenciye görelik ilkesi**: Çağdaş eğitimde öğrenci, öğretimin başlangıcını oluşturur. Eğitim-öğretim faaliyetleri öğrenciye yönelik olmalıdır. Öğrencinin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları, olayları algılaması öğretimin şeklini ve yöntemini belirler. Öğretim öğrenciye uygun olarak şu yollarla yürütülmelidir: Öğrencinin öğrenmesini engelleyen durumların gözlenmesi ve giderilmesi, öğrencinin öğrenme gücü ve hızı belirlenerek öğretimin bunlara göre ayarlanması, öğrencinin özel yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmeye çalışılması, öğrencilerin başarı düzeylerine göre seviye grupları oluşturulması ve bu grupların faaliyetlerde önemsenmesi, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda dikkate alınması, öğrencilerin kişisel sorunlarıyla alakadar olup, çözüm aranması, derslerin öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gibi konuları kapsamaktadır.

2. **Yakından uzağa ilkesi**: Öğrenci biyolojik ve toplumsal bir varlıktır ve toplumsal bir çevrede yaşar. İhtiyaçları yaşadığı çevreden karşılanır ve ciddi

olarak çevresinin etkisindedir. Bu nedenlerden dolayı öğrenci çevresini öğrenmek ister. Bu istek tüm bireylerde doğal bir itici güçtür. Bu güç öğretimi de canlı tutar, çevreyi öğrenme isteği öğretimde yararlanılması gereken önemli bir konudur. Bu ilkeye göre; işlenmekte olan konular ile ilgili örneklerin, problemlerin, olayların, yakın doğal ve toplumsal çevreden seçilmesi; evrensel ve genel konuların başlangıcının en yakın çevreden alınması; yavaş yavaş daha uzak örneklere, problemlere ve olaylara geçilmesi; öğrencinin içinde yaşadığı yakın zamandan hareket edilerek konuların güncelleştirilmesi gerekir.

3. **Bilinenden bilinmeyene ilkesi**: Öğretimde amaca ulaşmak için çoğunlukla bilinen gerçeklerle başlayıp bilinmeyene doğru ilerlemek ve bilinmeyeni bulmaya çalışmak gerekir. Önce kazanılmış eski bilgiler hatırlanarak onlardan yararlanılır ve yeni öğrenilecekler çağrışımlarla daha kolay, daha çabuk ve daha doğru sonuçlara ulaştırılır. Eğitsel değeri yüksek olan bu ilkeye göre; öğretmen yeni konuya başlamadan önce bir önceki derste öğrenilenleri tekrar ederek, geçmiş dersin kalıcılığını sağlar.

4. **Ayanilik (açıklık) ilkesi:** Ders işlenirken ne kadar çok duyu organının katılımı sağlanırsa öğrenme daha kolay, unutma da daha zor olacaktır. Konunun görülerek, ölçülerek, gözlem ve deneylerle incelenmesi, duyumların etkinliği ile yaşanmış bilgilerle öğrenilmesidir. Bu ilkeye göre (duygusal, imgesel algı için); konu işlenirken, geniş bir bilgi, örnek, öykü ve sözcüklere gereksinim duyulur.

5. **Somuttan - soyuta ilkesi**: Öğrenciler öğrenme işini duyu organları aracılığıyla yaparlar. Öğretimin temel koşullarından biri bu araçları (Beş duyu organını) öğrenmeye katmaktır. Konunun öğretilmesini kolaylaştırmak için, gözle görülmesi, elle tutulması, parçalara ayrılabilmesi gerekmektedir; bu şekilde unutma azalır. Yapılan çalışmalar öğretimde somuttan soyuta gidilmesini bir ilke olarak açıklamaktadır. Bu ilke için, konunun ve öğrencinin özelliklerine göre görsel-işitsel araçlardan faydalanılır. Beş

duyunun öğrenmedeki önemine değinecek olursak, bir öğretmen eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin ne kadar fazla duyusuna yönelirse o oranda etkili bir öğretim sağlar. Beş duyunun öğrenmeye etkisi şöyledir: Görme duyusu %75, işitme duyusu %13, dokunma duyusu %6, koklama duyusu %3, tat alma duyusu %3. Öğretmen, öğrencilerin beş duyularının hepsini kullanabilmeleri için çok değişik yollar izleyebilir.

6. **Ekonomiklik ilkesi**: Öğretimde her şey en kısa yoldan, en az zaman, emek, para ve enerjiyle yapılmalıdır. Buna göre; öğretim etkinlikleri (yıllık-ünite-ders planları vb.) planlı olmalıdır. Öğrenciye özel zamanını ve enerjisinin yerinde ve ekonomik kullanması konusunda yardımcı olunmalıdır. Kitap, defter ve diğer araçlarını en ekonomik şekilde kullanması için öğrenci teşvik edilmeli ve üretken olması için öğrenciye uygun ortam sunulmalıdır.

Yukarıda, öğretimde kullanılan belli başlı öğretim ilkelerine yer verilmiştir. Öğretimde bu ilkeler tek tek değil bütün olarak uygulanmalıdır. Çünkü bu ilkeler arasında çok sıkı bağlar bulunmaktadır.

Tan (2005) ise bu ilkelerden önemli gördüklerini şu şekilde açıklamaktadır: Bir dersin içeriği, o derste öğretilecek konuların düzenlenmesidir. İçerik seçilirken ve seçilen bu içeriğin sıralanmasında ve kendi içinde tutarlı bir bütün oluşturmasında dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Bu hususların bazıları şunlardır:

1. **Öğretim Hedefleri:** İçerik, kesinlikle önceden belirlenmiş bir hedef doğrultusunda olmalıdır. Hazırlanan içerik, aşamalı sınıflamaya göre yazılmış olduğu düzeye (bilgi, kavrama gibi) uygun davranışları öğrenciye kazandırabilecek şekilde içeriğe ait hedef göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.

2. **Öğrencinin Hazırbulunuşluk Düzeyi:** İnsanlar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak hazır değillerse konuları anlayamazlar. Dersin hedefleri, yani içerik, öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi ile doğru orantılıdır.

Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi; ön öğrenmeye sahip olma düzeyi, öğrenme yeteneği gibi bilişsel özellikler ile öğrenmeyi etkileyen duyuşsal ve psikomotor özelliklerin tümünü kapsar. Hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmayan hedefler gruba göre tekrar gözden geçirilmelidir ve içerik yeniden belirlenmeli veya bazı ön-öğrenmeler dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir. Eğer sınıftaki öğrencilerde özellikle bilişse hazırbulunuşluk düzeyinde farklılıklar varsa bireysel olarak veya sınıf içinde alt gruplar oluşturularak her bir grup için içerik düzenleme çalışması yapılmalıdır.

3. **Aşamalılık İlkesi:** Konular belli bir aşamayı oluşturacak biçimde düzenlenmelidir. Yani, konuların ön-koşul ilişkilerine göre basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru düzenlenmesidir.

4. **Bilimsellik, Güncellik ve Revizyon:** İçerik, en güncel bilimsel yapıyı içermelidir. Hazırlanan bir içerik hem programın uygulanma sürecinde hem de uygulanan program sonrasında sürekli güncelleştirilmeli ya da düzeltilmeli yani revize edilmelidir.

5. **Düşünme Yeteneğini Geliştirme:** Eğitimin amacı sadece öğrencilere belli bilgiler kazandırmak değildir. Öğrencilerin insan olarak kendilerini daha iyi yetiştirebilmek, günlük hayatta karşılaşabileceği sorunları çözebilmede daha objektif ve isabetli kararlar verme gibi düşünme yetenekleri kesinlikle geliştirilmelidir. Bu da öğrencilere verilen bilgiler kadar önemli bir konudur. İçeriğin öğrencilerde düşünme yeteneğini geliştirecek şekilde düzenlenmesi, hem işlenen konunun daha iyi anlaşılmasında hem de karşılaşılan sorunları çözümlemede daha uygun kararlar almasında etkili olur.

6. **Uygulanabilirlik:** Öğrenciye kazandırılması planlanan içeriğin uygulanabilirlik düzeyi yüksek olmalıdır. Aynı şekilde içerik seçilirken, o içeriğin seçilmesinde kullanılabilecek öğretim yöntemlerinin uygulanabilirliği

de göz önünde bulundurulmalıdır. Seçilen içeriğin öğretilebilmesi için gerekli araç-gereç ve fiziki koşulların uygun olması gerekir.

7. **Faydalılık:** İçeriğe konulan konular, öğrencilere en çok yarar sağlayacak düzeyde seçilip düzenlenmelidir. Dersin içeriğinde zaman sınırlaması önemlidir. Bazı konulara daha fazla zaman tanınması ve bazılarının elenmesi gerekebilir. Bu değerlendirme yapılırken "Öğrenciye en faydalı olan nedir?" sorusunun cevabı doğrultusunda hareket edilmelidir.

8. **Sınıf İçi Uygulamalar:** İçerik düzenlemesinde, olabildiğince çok uygulama yapılmalıdır. Bir derste sadece bilgi verilip ödev istenmemeli mümkün olduğunca çok uygulama yapılmalıdır.

9. **Gerekli Materyallere Erişebilmek:** Dersin içeriği için seçilen konular hakkında yeterli öğrenme-öğretme aktivitelerini sağlayacak kitap, dergi, CD gibi materyallerin sağlanmış olması gerekir. Eğer materyal sağlanamıyorsa öğretmen ders notları gibi hazırlanmış ön bilgiler sunulmalıdır.

10. **Bilgiye Ulaşma ve Bilgiyi İşleme Becerisini Geliştirme:** İçerik, sadece öğretmenlerin bilgi aktarımıyla olamaz. "21. yüzyıl bilgi çağıdır. Bu yüzyıl, bilgiyi üreten, uygulayan ve değerlendiren ülkelerin yüzyılıdır. Bilgi Çağında; bilgi üretimi süratle devam etmekte, her dakikada bir kitap, her saniyede bir makale yayımlanmakta ve böylece bilgi süratle gelişerek mevcut bilgiler yedi yılda bir, ikiye katlanmaktadır." (Tekışık, 2002, s.1). Üretilen bilgilere ulaşmak, gelişen teknoloji ve özellikle bilgisayar teknolojisi sayesinde çok kolaylaşmıştır. Zaman sınırlaması nedeniyle öğretmen konuyla ilgili her türlü bilgiyi veremez. Öğrenci İnternet aracılığı ile elektronik kütüphane vb. kaynaklara rahatlıkla ulaşabilmeli ve aldığı bilgileri öğrenme ve organize edebilme yetisine sahip olabilmelidir.

Tok (2007) ise, etkili öğretimin genel ilkelerinden bahsederken başlıca şunlara yer vermektedir:

1. **Dikkat Çekme ve Güdüleme**: Öğrenmek, dikkat etmek süreciyle başlar. Günlük yaşamda duyu organlarımız her türlü uyarıcıya maruz kalmaktadır. Bunların hepsini algılamamız mümkün değildir. Bu durumda bizim için önemli olan belli uyarıcılara dikkat ederiz. Yalnızca dikkat edilen uyarıcıları işlemeye başlar, öğrenmeyi gerçekleştiririz. Öğretmenler için dikkat çekmek ve sürdürebilmek oldukça zordur. Bunun için çeşitli teknikler kullanılabilir. Örneğin, sessizlik, ses kontrolü ve çeşitli hareketler derse dikkati artırır. Ayrıca öğrenilenle yaşam ve kişisel deneyimlerle ilişki kurarak örnekler vermek dikkatin sağlanmasında etkilidir. Tüm bunların yanında yaş faktörü de dikkati çekme durumunda önemlidir. Öğrencinin yaşı ilerledikçe dikkat süresi artar ancak bu süre 15-20 dakikayı geçmez. Öğrencinin güdülenmesi ise; öğretimde amacına ulaşmak için bireyin bir göreve yönelmesi, başlaması, yoğunlaşması ve devam edebilmesi çok önemlidir. Güdülenme bireysel ve içsel bir olgudur, dersin merakla izlenmesini ve ilgiyi sağlar. Güdülemek için, konunun diagramı veya şeması yapılabilir. Ayrıca konunun amacını, önemini anlatmak, öğrenciyi bir sorunla ilişkilendirmek, çeşitli öğretim teknik ve süreçleri kullanmak, güler yüzlü, sabırlı, tutarlı, anlayışlı olmak, öğrenciye başarabileceği görevler vermek, güdülerken, yaş, cinsiyet ve öğrenme düzeylerini göz ardı etmeksizin, sözel övgüleri, jest ve mimikleri kullanmak güdülenmeyi artırmada etkili yollardır.

2. **Amaçlardan Haberdar Etmek**: Öğrenciye o derste neler öğreneceğini ve niçin öğrenmesi gerektiğini önceden söylemek önemlidir. Bu durumda öğrenci ünite sonunda neler öğreneceğini, kazanımlarını ve neye göre değerlendirileceğini öğrenmiş olur. Önceden bildirilen amaç, bireyi harekete geçirir ve beklentilerin oluşması sağlanır, konu dışına çıkmayı engeller. Sonuçta, öğretmene olan güven artar ve konu üzerinde odaklanma sağlanır.

3. **Ön Bilgilerin Uyarılması**: Konuyla ilgili daha önce öğrenilmiş bilgi ve becerilerin hatırlatılması yeni öğrenilecekler arasında ilgi kurmayı sağlar. Öğrencinin öğrenme işini gerçekleştirmesi ve sürdürmesi yeni öğrenileceklerle doğrudan ilgili olarak önceden öğrenilmiş bilgi ve becerilerin hatırlanıp kullanılmasıyla olanaklıdır.

4. **Öğretim Strateji ve Yöntemlerinin Etkili Kullanılması**: Öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim stratejilerinin temelidir. Yani bir yöntem içinde çeşitli teknikler kullanılabilir. Bütün derslerde tek bir yöntem veya teknik kullanan öğretmen başarılı sayılmaz. Strateji, yöntem ve teknikleri seçerken, öğretmen özellikleri, öğrencinin zekâ alanları, öğrenme stilleri, algılama biçimleri, hazırbulunuşluğu, sağlanmak istenen kazanımlar, öğrenilecek içerik, zaman, fiziksel ve ekonomik olanaklar ve sınıf mevcudu dikkate alınmalıdır.

5. **Uygulama Yapma**: Öğrenciler, öğrendikleriyle ilgili uygulama yaptıkça başarılı olabilirler. Öğrendikleri pekişir ve kalıcı olur, gerçek yaşamla baş edebilirler; böylece etkili öğrenme ve öğretme gerçekleşir. Bundan dolayı öğrenciler; kazanımlara, içeriğe, zamana, öğrenci özelliklerine uygun sınıf içi ve dışında alıştırma veya uygulama çalışmalarına teşvik edilmelidir. Bu da deney, gezi, gözlem, proje ve araştırmalar biçiminde gerçekleşir.

6. **Dönüt**: Etkili öğretimde önemli bir konudur. Nedeni, öğrenciye davranışın doğruluğu veya ne derece doğru olduğu hakkında dönüt vermektir. Bu da, baş sallama, mimik hareketi, gülümseme ve sözle ifade gibi farklı şekillerde verilebilir.

7. **Başarının Değerlendirilmesi**: Öğretmenler, öğretimin hedeflerine, içeriğine, kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine, öğrencinin gelişim düzeyine uygun şekilde düzenleme yapmalıdırlar. Bu durum başarıyı belirlemede oldukça önemlidir. Ancak sadece sınav başarısı değil dönem içi gelişimi de göz önünde bulundurulmalıdır. Çok yönlü değerlendirmede standart testlerin

yanında, laboratuvar, atölye çalışmaları, gözlem kontrol listeleri, öğrenci çalışmaları ya da projeleri, portfolyolar (ürün dosyaları), yazılı ve sözlü sınavlar kullanılmalıdır. Öğretmenler şunu unutmamalıdırlar: Değerlendirmede amaç öğrencilerin açığını yakalamak değildir; öğretimin ve öğrencinin eksiğini görerek, yanlış anlama ve kavramsallaştırmalarını düzelterek daha iyi bir öğrenme ve öğretme gerçekleştirmektir (Tok, 2007, s.135).

2.6.1. Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

Bir sınıf ortamında öğretmenin etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi büyük oranda kullandığı yönteme bağlıdır. Ancak sınıfta kullanılacak yöntem belirlenirken belirli bazı özelliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Her yöntem her derste kullanılamaz.

Yöntem özel hedefler doğrultusunda seçilmelidir. Çünkü her yöntemin kendine göre sınırlılıkları vardır. Bundan dolayı her yöntem belli tür ve düzeydeki özel hedefleri gerçekleştirmek için uygundur. Yöntem seçimi yaparken öğrenciyi öğrenme etkinliklerinde merkezde tutacak olanlara ağırlık verilmelidir. Çünkü, öğrenci merkezli eğitim; öğrencileri demokratik bir yaşama hazırlamakta, bağımsız davranmalarını sağlamakta, iş başında, yaparak, yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmekte, eğitim ve öğretimin kalitesini yükseltmekte, rahat bir ortam oluşturarak öğrencilerin yeteneklerini geliştirmekte, öğrenciler arasında iş birliği sağlamakta ve öğrencilere kendi kararlarını verme fırsatını sunmaktadır (Rıza, 2000, s.55).

Aşağıda öğretmenin sınıfta kullanacağı yöntemi belirlerken göz önünde bulundurması gereken faktörler sıralanmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999-0, s.68-69; Erginer, 2000; Küçükahmet, 1994, s.39-41):

1. **Öğrenci grubunun büyüklüğü:** Öğretmenin ders verdiği öğrenci grubunun büyüklüğü, sınıfta kullanacağı yöntemi belirleyen önemli bir

faktördür. Sınıfın sayıca kalabalık ya da az oluşuna göre öğretmen uygun bir yöntemi seçmek durumundadır.

2. **Dersin veya konunun özelliği:** Her yöntemi her ders için kullanmak mümkün değildir. Konunun içeriği ve gerektirdiği uygulamalar öğretmenin yöntem seçimini belirler.

3. **Zaman ve fiziksel imkânlar:** Öğretmenin konuyu zamanında tamamlama zorunluluğu zaman açısından öğretmeni belirli bir sıkıntıya sokar. Programı zamanında tamamlama endişesi öğretmeni, uygulamak istediği yöntemi uygulamaktan vazgeçirebilir ya da öğretmenin farklı bir yöntemi kullanmasını zorunlu kılabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin sınıfta oturma düzenleri, sınıfın büyük ya da küçük oluşu da yöntem seçimini etkiler.

4. **Maliyet:** Uygulanacak yöntemin maliyeti yöntem seçimini etkileyen bir başka önemli unsurdur. Bazı öğretim yöntemleri mali açıdan önemli bir yükümlülük gerektirebilir. Bu durum uygulanacak yöntemin seçimini etkiler.

5. **Öğretmenin özellikleri:** Alman filozof E. Spranger'e göre öğretmenler teorik, estetik, dinî, ekonomik, politik tip gibi tiplere ayrılırlar. Bu tiplerin her biri kendi içinde değerlidir ancak kendi içlerinde tek taraflıdırlar. Tek taraflı olmalarından dolayı dersteki amaçların gerçekleştirilmesi olumsuz yönde etkilenebilir. Öğretmenin ders anındaki ruh hâli, beceri isteği ve kendi yapısından doğan özellikleri kullanılacak yöntemi etkiler (Hesapçıoğlu, 1994, s.144-145). Bazı öğretmenler belirli yöntemleri kullanmayı daha çok severler ve genellikle alıştıkları yöntemi kullanırlar.

6. **Öğrencinin özellikleri:** Öğretmen sınıfta belirli sayıda öğrenci grubuna ders vermekle beraber, öğrencilerin her birinin birbirinden bağımsız birey olduğu gerçeğini göz ardı etmemelidir (Hesapçıoğlu, 1994, s.144). Yöntem seçimini belirleyen öğrenci özellikleri şöyle sıralanmaktadır:

Öğrencinin doğumla birlikte getirdiği ve psikolojik gelişimiyle ilgili özellikleri, kendi yaşadığı çevreden edindiği özellikleri, ders anındaki psikolojik hâli, gelişimine bağlı olarak derslerinde gösterdiği başarı iniş-çıkışları, motivasyonu ve okulun durumu, öğrencinin sınıfta oturma yeri gibi dış koşulların etkileri (Gürol, 2004, s.88-90; Gömleksiz, 2004, s.88-90).

2.6.2. Yöntem ve Teknik Kullanımı

Öğretim etkinliklerini planlamak, öğrenme yaşantılarının gerçekleştirilmesi için gerekli ve yeter koşul değildir. Uygulama öncesi yapılan hazırlıklar, uygulama ilkelerine dönük olarak hayata geçirilemezse, öğretim etkinliklerini planlamanın bir önemi kalmamaktadır. Yani dersi iyi planlayarak, hedef ve hedef davranışlarını doğru belirlemek, eğitimsel etkinliklerle hedef davranışları çakıştırmak ve doğru sınamayı tasarlamak gerekmektedir.

Etkinlikleri başarıyla uygulayabilmek için, nitelikli lider vasıflarına sahip olmak gereklidir. Bu vasıflar aşağıdaki niteliklerle açıklanabilir (Erginer, 2000, s. 83):

1. Anadilini doğru ve etkili kullanma.
2. Ülkenin yetiştirmek istediği insan tipine yönelik belirlediği hedeflere uygun davranışlar sergileme.
3. Gelişen teknolojiden yararlanma.
4. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini dikkate alma.
5. Öğrencilerini yaratıcı ve sanatsal etkinliklere yönlendirme.
6. Eğitimsel oyunu işe koşabilme.
7. Sorunların çözümünde bilimsel yöntemi kullanma.
8. Çevresindeki kaynakları iyi değerlendirme.
9. Çocukları-gençleri tanıma etkinliklerini kullanma ve onların gelişimsel yeterliliklerine yönelik ihtiyaçlarını yanıtlama.

10. Etkili iletişim becerisine (Çocuklarla-gençlerle, okulun diğer sorumluları ve ailelerle) sahip olma.
11. Öğretimsel etkinlikleri düzenlemede, özellikle alanla ilgili yeni gelişmeleri (Gelişim Psikolojisi, Öğrenme Psikolojisi, Öğretim Psikolojisi) alana aktarma.

Uygulama becerisi, yaratıcılığa, sorun çözmeye ve özellikle çocuklarda oluşacak kavramsal gelişmeye hizmet etmeyi zorunlu kılmaktadır. Öğretimsel etkinliklerin düzenlenmesinde oluşacak aksamalara karşı, ya da etkinliği daha etkili hâle getirmeye yönelik sorunların çözümünde, bilimsel yöntemi kullanmak oldukça önemli bir öğretmen davranışıdır.

İlgili alan yazın incelendiğinde, öğretim tekniklerine ilişkin yöntem ve tekniklerin değişik yaklaşımlarla sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu çalışmadaki amaç, öğretim tekniklerinin bir etkinlik dizgesi içinde eklektik bir yaklaşımla nasıl kullanılacağını öğretmek olduğundan, bu tür sınıflandırmalara gidilmemiş, yöntem ve teknikler öğretim hedefleri doğrultusunda kullanılmıştır (Erginer, 2000, s. 83-84)

2.6.3. Bazı Öğretim Yöntemleri

Bu başlık altında, gösteri (kullanılışını gösterme), gezi gözlem, dramatizasyon, soru cevap, bireysel çalışma, grup çalışmaları, tartışma, anlatım ve örnekler gösterme gibi bazı öğretim yöntemleri genel özellikleri dikkate alınarak tanıtılmıştır.

Gösteri (Kullanılışını gösterme): Öğretmenin öğrencilerine işlenecek konunun prensibini açıklamak veya nasıl yapılacağını göstermek için izlediği yoldur. Gösteride hem görsel hem işitsel iletişim kullanılır. Gösteri herhangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılacağını amaçlar. Bu nedenle gösteri uygun biçimde hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Küçükahmet, 2006, s.63). İnsan sadece duyduklarından ya da okuduklarından daha çok, gördüklerini hatırladığı için etkili bir

yöntemdir (Tok, 2007, s.191). Bu yöntemde önce yapılacak beceri öğrenciye gösterilir daha sonra öğrenciye beceri tekrar tekrar uygulatılır (Tan, 2005, s.88). Gösterinin öğretmen tarafından yapılma zorunluluğu yoktur. Gerekirse öğrenciler de kendi arasında yapabilir. Bu sayede kendi yeteneklerini geliştirme ve başkalarıyla iletişim kurma olanağını bulabilirler (Demirel, 2003, s.78).

Gezi-gözlem: Eğitsel amaçlar için okul tarafından düzenlenen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü gözlem gezisi yönteminin kapsamındadır. Bu yöntem öğrencilere "gerçek dünyayı görme" imkânı sağlamaktadır. Öğrenciler öğretim materyallerinin olduğu yere giderek, gözlem yapma ve bu materyallerin doğal yerleşimlerinde görme fırsatı yakalarlar. Gözlem gezisi eğitim açısından ilginç yerlere; örneğin fabrikalar, müze, kütüphane, sanat galerisi, kamu kuruluşları ve benzeri yapılabileceği gibi öğrencinin üzerinde çalışmakta olduğu ya da yakın gelecekte çalışacağı konuları kapsayan örnekler toplayabileceği ya da örneklerini görebileceği yerlere de -akıntı, gölcük, dağlık, ormanlık gibi- yerlere de yapılabilir. Öğrenciler bu şekilde akademik, sosyal ve davranışsal ufukların gelişimini elde eder. Gezi amaca uygun şekilde düzenlenip planlanmalıdır. Gezinin sonunda geziye ilişkin tartışma, resim yapma, model çizme gibi çalışmalar yöntemin bir gereğidir ve aksatılmadan yapılması gerekir (Küçükahmet, 2006, s.65). Tan ve Erdoğan'a göre bu teknik, "gerçek dünyayı tanıma imkânı verir. Üstünlükleri; konuya ilgi uyandırır, ilk elden yaşantı sağlar, diğer öğrenmelere temel teşkil eder, öğrencilere açıklık kazandırır, okul-çevre ilişkisi gelişir, yeni çalışmaları özendirir ve görerek yaşayarak öğrenmeyi sağlar" (Tan ve Erdoğan, 2004, s.85).

Dramatizasyon: Drama yöntemini Tan şöyle açıklamaktadır. "Drama, tiyatro veya oyun yoluyla bir düşünceyi, olayı veya soyut bir kavramı canlandırmadır." Drama öğrencileri aktifleştirir, yaparak yaşayarak öğrenme etkinliğidir. Bu yöntem öğrencilerin üretken, yaratıcı ve aktif olmalarını sağlar. Öğrenciler öğretmen tarafından verilen bir konu ya da durumla ilgili olarak sınıf önünde drama yaparlar. Bu yöntemle kendi dünyalarını daha iyi yansıtmakla birlikte empati yeteneklerini de geliştirirler. Drama sosyal ve kültürel konular açısından oldukça uygun bir tekniktir. Özellikle alt eğitim düzeyinde çocukların kaygı duydukları ve kafalarını karıştıran

konuları ifade etmelerini sağlar. Dramatizasyon, dramanın bir uygulanış biçimidir. Dramatizasyonda belirlenmiş roller vardır, doğaçlamaya yer verilmez (Tan, 2005, s.102). Tok bu yöntemin faydalarını şöyle sıralamaktadır: Özellikle diğer insanların duygularını, düşüncelerini anlamaya (empati), yaratıcılığını geliştirmeye ve çeşitli bireysel ve sosyal konuları anlamaya yardımcı olur; hipotezi test etmede, gerçek durumlara hazırlanmada ve sosyal durumları anlayarak geliştirmede etkilidir. Öğrencilerin olaylara değişik açılardan bakmalarını sağladığı gibi, konuya da ilgi çeker; öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine yardımcı olur. Yöntem, tek bir doğrunun olmadığını gösterir. Az yetenekli öğrenciler de başarılı olabilir. Rol oynama yöntemiyle öğrencilerin yaratıcılıkları ortaya çıkar (Tok, 2007, s.172). Çocuklar ne dizayner (designer), ne aktör, ne dansçı, ne ressam ne de müzisyen değillerdir. Onlar daha çok rengi, dokuyu, formu, şekli (biçimi), vücut hareketlerini, konuşmayı ve sesi yansıtan bir dile başvururlar. Drama onlardaki bu ilgi alanlarını birleştiren bir kaynak, bir yaratıcı alandır ve yaşlarına göre farklılıklar gösterir. Drama yaratıcı ürünler ortaya koyulan diğer sanat alanlarından farklı bir yaratıcılık değildir. Ortaya yaratıcı ürün koyabilmenin temelinde de bilgi birikimi, araştırma, denemeler yer alır. Bu nedenle oyundaki temel prensipler başlangıçta bir lider tarafından yönlendirilir, öğretilir. Dramada otomatik, içgüdüsel bir itim ile beraber liderin biraz da olsa bir yöneltmesi vardır (Gökaydın, 1990, s.56). Eğitimde dramanın özü doğaçlama olmasıdır. Drama tiyatro değildir. Tiyatrodan ayrılma nedeni, sadece doğaçlamaya dayalı olmasıdır. Dramada, sahne, kostüm, ezberlenecek metin yoktur. Dramada tutum şöyle olmalıdır: Bütün öğrenciler çalışmaya katılmalıdır (girişim), hazırlanmadan oynamak öğrencileri (özgür kılar), başkasının yerine oynamak kavramı (sıkılganlığını giderir), öğrencinin oyun içinde koyduğu metin ve malzeme ile yaptığı çalışmalar onu yaratıcı yapar (Gökaydın, 1990, s.57). Drama yöntemi ile, öğrencinin kendisini ifade edebileceği ortam sağlanabilir, aynı zamanda eğitim tek düze, alışılmış, sıkıcı olmaktan çıkarak öğrencilerde olumlu izler bırakabilir (Buyurgan, 2007, s.266-268).

Soru-cevap: Sözel iletişim yöntemidir. Bu yöntem öğrencinin konuyu anlayıp anlamadığını kontrol eder; eleştirel düşünmeyi geliştirirken dersin etkili olup olmadığını değerlendirir. Bu yöntem, sorular doğru hazırlanıp yerinde kullanıldığı

takdirde etkilidir. En genel şekliyle, öğretmenler sorular sorar ve öğrenciler cevap verir (Tok, 2007, s.164). Demirel (2003) ise, bu yöntem için şunları söylemektedir: Sınıf içinde en yaygın kullanılan tekniktir. Öğrencilere konuşma ve düşünme alışkanlığı kazandırır ve her ders için geçerlidir. Buna Sokrates yöntemi de denmektedir. Sokrates'in önceden hazırladığı soruları karşısındakine sorarak zihinde saklı doğruları açığa çıkarmak ve ona gerçeği buldurma temeline dayalı bir tekniktir. Soru sorarken dikkat edilecek hususlar şunlardır: Bütün sınıfı ilgilendiren sorular, tüm sınıfa sorulmalı ve öğrencilere zaman tanınmalıdır. Sonra istekli öğrencilerden cevap alınarak yanlış cevap karşısında öğrenciyi küçük düşürücü tavırlardan kaçınılmalıdır. Doğru cevaplar anında pekiştirilmelidir (Demirel, 2003, s.78). Tan (2005) bu teknik için şunları eklemektedir: Soru-cevap tekniği kullanılıp tüm öğrencilerin katılımı sağlandığında, öğrencinin düşünme ve konuşma becerilerinin gelişmesi gibi bazı yan ürünlerin oluşması da söz konusudur; bunlar:

"yanlış öğrenmeleri belirleyebilme"

"öğrencileri aktif kılma"

"öğrenci motivasyonunu artırma"

"öğrencilerin öğrenme düzeyi ve öğretimin kalitesi hakkında bilgi sağlama"

"öğrencileri düşünmeye sevk etme" gibi önemli avantajları vardır (Tan, 2005, s.83).

Bireysel çalışma: Bir sınıftaki öğrenciler arasında bireysel farklar vardır. Bu durum öğrencilerin öğrenme hızlarında da farklılığı gösterir. Her öğrencinin öğrenme hızına uygun düşecek bir öğretimin yapılması ve aralarındaki bireysel farklılığın giderilmesi, öğretimin bireyselleştirilmesiyle olabilir. Bu tekniği kullanırken öğretmen ve öğrencilere yeni roller düşmektedir. Öncelikle eğitim öğrenci merkezli olmaktadır. Öğretmenin buradaki rolü, öğrenci merkezli öğrenme etkinliklerini yönetmek ve düzenlemektir (Demirel, 2003, s.105-106). Bireysel çalışma, öğrencinin konuyu yaparak, yaşayarak öğrenmesidir. Bu yöntemi öğrenci, konuyu kendi başına öğrenmek istediği ya da kendi başına çalışma yapmak istediği durumlarda kullanılır. Araştırma yoluyla ve tam öğrenme yoluyla öğretme yaklaşımlarında, ayrıca uygulama, analiz ve sentez düzeylerindeki davranışları kazandırma hedeflenir (Demirel, 1999, s.89).

Tok'a göre bireyselleştirilmiş öğretim tekniğinin etkili olabilmesi için şunlar göz önünde bulundurulmalıdır:

"Öğrencilerin öğrenme hızları; bireysel farklılıkların dikkate alınacağı, bireysel öğrenme gereksinimlerinin karşılanacağı ve öğrenci merkezli öğretim yapılacağı zaman kullanılmalıdır.

Öğretim hedefleri belirlenmelidir.

Ünite sonlarında izleme testleri yapılmalıdır.

Kalabalık sınıflarda uygulanması güçtür.

Bireysel grup çalışmalarına dönük gruplar oluştururken öğrencilerin düzeyleri göz önüne alınmalıdır." (Tok, 2007, s.182).

Grup çalışmaları: Yeterli sayıda öğrencinin birlikte aynı konu üzerinde ortak amaçlar doğrultusunda yaptıkları çalışmaya denir. Öğrenciler grup çalışması ile birtakım önemli alışkanlıklar ve beceriler kazanır. İlgi ve ihtiyaca göre konuyu seçen öğrenci, kendi isteğiyle bir grupta yer aldığı için istekle çalışır. Grubun üyesi olarak gruba yararlı olmaktan dolayı kendine güveni artar, mutluluk duyar. Sorumluluk alma, düşünme, konuşma, araştırma, inceleme, tartışma, dinleme, eleştirme gibi yetenekleri gelişir. Öğrenme yollarını öğrenerek doğal bilgi ve beceri sahibi olur. Grup içinde olumlu toplumsal davranışlar kazanırken aynı zamanda başkalarıyla çalışmaya alışır. Grup içinde aktif olur. En pasif çocukların bile yapacağı işler bulunur. Birbirlerinden, daha çabuk ve kolay öğrenirler. Öğrencinin ruhsal ve sosyal gelişimini sağlar. Öğretmen, grupta öğrencilerle daha çok ilgilenme fırsatı bulur. Öğrenciler de grup içinde bireysel çalışma fırsatını bulurlar. Başarılı yönlerini ve özel yeteneklerini ortaya çıkarırlar (Kemertaş, 2003, s.159-160). Demirel, grup çalışmalarını, özellikle öğretmenlerin sınıf içinde kullandığı teknik olarak değerlendirmektedir. Bu çalışmada "beyin fırtınası" uygulanabilir. Beyin fıtınası, bir konuya çözüm getirmek, hayal yoluyla düşünce ve fikir üretmek için kullanılan yaratıcı bir tekniktir. Buna 'buluş fırtınası' da denir. Temel ilkeleri ise şunlardır: Bir problemi çözmek için bir araya gelen grup üyeleri, mümkün olduğunca çok fikir ileri sürerler. Söylenen her çözüm teklifi diğer grup üyelerinin daha yeni ve iyi buluşlar

ortaya koymasını sağlar. Fikirler mümkün olduğunca hızlı ifade edilip yazılmalı ve yazılan fikirlerin sükunetle değerlendirilmesi beklenir (Demirel, 2003, s.75).

Tartışma: Çalışılan konuyla ilgili olarak öğrenciyi düşündürmek, anlaşılamayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek için önemli bir yöntemdir (Demirel, 2003, s.68). Erginer tartışma yöntemini, "Öğrenmede fikir bildirme, fikir üretme, sorumluluk alma, sorun çözme gibi temel becerilerin kazandırılmasında önemli bir yaklaşım olarak bilinmektedir." Şeklinde tanımlamaktadır (Erginer, 2000, s.175). Bu yöntem öğrencilerde düşünmeyi gerçekleştirdiği gibi öğrencilerin, tutumlarını tekrar gözden geçirmelerine olanak sağlar. Öğrencilerin ilgisini çeken bir konu hakkında fikirlerini, olguların sözlü değişimini kapsar. Öğrenciler konu hakkında bilgi ve deneyim kazanırlar. Öğrencilerin katılarak öğrendikleri ve öğrendiklerini anımsadıkları bir yöntemdir. Tartışma yönteminde öğretmen, konu ile ilgili sınıfa kısa bilgi verir; yani konu öğrencilere tanıtılır. Öğrenciler tartışmanın genel temasının ve amacının ne olduğunu öğrenmek ister. Birkaç cümle ya da açılış sorusu yeterlidir. Tartışmada öğretmen kolaylaştırıcı roldedir. Öğretmen bir lider gibi hareket eder ve öğrenciler tarafından üretilen bilgi ve fikirleri yönetir. Tartışma yöntemi, öğrencide düşünmeyi gerçekleştirirken öğrencilerin konuya yönelik tutumlarını yeniden gözden geçirmeleri için faydalıdır. Öğrenciler konu hakkında bilgi ve deneyim kazanırlar. Derse katılım, konunun anlaşılması ve hatırlanması açısından da etkilidir. Yöntemin faydaları şöyle sıralanabilir:

- Aktif katılım sağlar.
- Öğrenciler özgür bir şekilde kendi düşüncelerini açıklayabilir.
- İlgi alanlarının belirlenmesini sağlar.
- Liderlik özelliğini ortaya çıkarır.
- Kendilerine güven geliştirmelerini sağlar.
- Farklı açıdan bakabilmeyi öğrenirler.
- Soruların tek bir cevabı olmadığını görürler.
- Eleştirel düşünmeyi öğrenmelerini sağlar. Tartışmanın formatı ne olursa olsun öğrencilere kavramlar hakkında yüksek sesle düşünme imkânı tanır (Tok, 2007, s.166-167).

Anlatım: En genel öğretim yöntemidir ve tüm sınıf düzeylerinde kullanılır. Öğretmen tarafından uygun bulunan öğretim yardımları ya da öğretim materyalleri kullanılarak sistematik bir bilgi vermektir. Geleneksel olan bu yöntem, öğretmen merkezlidir, dersin başında bir konunun açıklanmasında, özetlenmesinde, karmaşık konuların kullanılmasında kullanılır (Tok, 2007, s.163-164). Demirel, bu yöntemin bilgi düzeyindeki davranışların kazanımında kullanıldığını söylerken özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

1. Öğretmen merkezlidir.
2. Aynı anda çok sayıda insana bilgi aktarır.
3. Dinleyenler konuyla ilgili organize bir görüş kazanır.
4. Öğrencilere kısa zamanda çok bilgi verir.
5. Öğrencilere dinleme alışkanlığı kazandırır (Demirel, 2003, s.67).

Örnekler Gösterme: Gösteri yöntemi aşağıda genel hatlarıyla verilmiştir (Küçükahmet, 2006, s.62; Tan, 2005, s.88; Demirel, 2003, s.76):

Gösteri, izleyici grubun önünde bir işin nasıl yapılacağını göstermek ve/veya genel ilkeleri açıklamak için faydalanılan bir tekniktir. Gösteri, genellikle öğretmen ya da varsa kaynak kişilerce yapılabilir. Gerektiğinde öğrencilerden de yararlanılır. Gösteride hem görsel hem işitsel iletişim kullanılır. En önemli faydası herhangi bir şeyin en uygun biçimde ya da ustaca nasıl başarılacağını göstermedir. Bu yöntem genellikle, fen, spor, müzik ve sanat alanlarında kullanılmaktadır. Etkili olabilmesi için dikkatli bir hazırlık gerekir. Hazırlık için dikkat edilmesi gereken hususlar ise şunlardır:

1. Bu dersle ilgili gösterinin hedefleri nelerdir? Öğrenciye bir beceri mi yoksa sadece bir ek bilgi mi verilecektir?
2. Gösteri gerçek araçlarla yapılabildiği gibi modeller kullanılarak da yapılabilir. Bunun dışında, film, dia, film şeridi, hareketli filimler, basit çizimler ya da semboller kullanarak da yapılabilir.
3. Zaman çok önemlidir. Bu arada öğrencilerin düşünceleri, sordukları sorular da göz ardı edilmemelidir.

4. Öğrencileri hazırlamadaki en önemli şey, onlara bu gösterinin hedeflerini iyice kavratmaktır. Ayrıca, önemini ve neden öğrendiklerini bilmeleri gerekir. Öğrencileri hazırlamada şu sorulara cevap aranmalıdır:
   a. Hangi hedeflere ulaşılacaktır. Bu hedeflere ulaşmada öğrenciler ne gibi bir rol üstlenecektir. Öğrencinin ilgisi nasıl çekilebilir?
   b. Gösteri sırasında öğrenci olaya nasıl katılacaktır? Gösteri ilerledikçe öğrencilere hangi sorular sorulmalıdır?
   c. Gösteri sırasında öğrenciler not alacak mı, ya da önemli bilgiler ona teksir hâlinde mi verilecek?
   d. Her şey hazır olduğunda gösteriye başlanabilir. Gösterinin ana amacı öğrenmeyi sağlamaktır.
5. İyi bir gösteri işlemin standartlarını ortaya koyarak, el sanatları, resim, müzik veya beden eğitimi gibi alanlarda güdülendiricidir.
6. Gösteri özellikle beceriler konusunda yararlıdır.
7. Gösteri insan kaynaklarını kullanmak için en iyi yoldur.

Gösteri yönteminin etkin kullanımı için şunlara dikkat edilmelidir:

1. Gösterinin her aşaması öğrenciler tarafından iyice anlaşılmalıdır.
2. Becerilerin öğretilmesinde aşamalılık ilkesine uyulmalıdır.
3. Öğrencileri motive etmek gerekir.
4. Beceri, öğrencinin hazırbulunuşluk durumuna uygun olmalıdır.
5. Olabilecek tüm aksaklıklar için gerekli önlemler alınmalıdır.
6. Gösteri ortamı uygun olmalıdır.

2.7. İlgili Araştırmalar

Buyurgan (2007), ‘Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim Öğretmenlerinin Bölümlerinde Uygulanan Sanat Eğitimi ile İlgili Görüşleri’ isimli araştırmasında, özellikle liselerin okul binası, araç-gereç, malzeme ve nitelikli branş öğretmeni ihtiyaçlarının karşılanmasının gerekliliği vurgulanmış; branş öğretmenlerinin alanında aktif, yaratıcı, çağdaş öğretmenler olması gerekliliği savunulmuş; ders

programlarının çağın değişen şartlarına göre kendini yenilemesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Olumlu yaklaşımların geliştirilmesi ve sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Esgin (2004), yapmış olduğu 'İnsan Kaynakları-Eğitim İlişkisi Bağlamında Meslek Liseleri' isimli araştırmasında, bilgi toplumu, bilgiye kolay erişebilen, onu kullanıp üretime katkı sağlayan, analiz ve sentez yapabilme gücü ile değerlendirme ve iletişim becerisine sahip, yaratıcı, evrensel değerleri özümsemiş bireylere gereksinim duymaktadır. Bu bağlamda, eğitim sisteminin bu nitelikte insangücü yetiştirmesi gerekmektedir. Bilgiye ulaşıp, insangücünü en iyi şekilde yaşama, ürüne ve emeğe aktaran ise, meslek olgusudur. Bireyin mesleğini yerine getirirken bilgiyi aktif olarak kullanması ve bu yolla bilgiyi ürün ya da hizmete dönüştürmesi mümkündür sorusuna cevap aranmıştır.

Meslek ve mesleğe yönelik uygulamalar bilgiyi kullanmanın, bilgiyi ürün, hizmet ve emek haline dönüştürmenin yanında, toplumsal işleve de sahiptirler. Bilginin meslekler aracılığı ile değişik şekiller halinde hayata aktarılması, toplumsal yapı içinde bireyleride birbirinden farklı kılmaktadır.

Karamustafa (2003), '21. Yüzyıl Türkiye'sinde Görsel İletişim Tasarımı Eğitimi (Gelişmiş İletişim Teknolojileri Çağında, Türkiye'deki Grafik Tasarım Eğitiminin Geleceğine İlişkin Bir Model Önerisi)' isimli araştırmasında, Yirminci Yüzyılın sonlarında, grafik tasarım mesleği hakkındaki düşüncelerimizi etkileyen, şaşırtıcı değişimlere yer vermiştir. Grafik tasarım yerine görsel iletişim tasarımı deyimi kullanılan bu disiplinin içeriğine, zaman, mekan, ses, hareket ve etkileşim unsurları eklendi. Dünyada, bu değişime uygun olarak grafik tasarım eğitimi programları yeniden yapılandırılmaktadır. Grafik tasarım eğitimimiz, gelişmiş iletişim teknolojilerinin ve bilgisayarın grafik tasarım mesleğinde yol açtığı değişme uyum sağlamaya çalışmaktadır. Yeniden yapılandırılmaya çalışılan grafik tasarım eğitimi programları ve profesyonel tasarımcıların eğitime katkıları ile Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fafültesi Grafik Bölümü'nde uygulanan program geleneksel usta-çırak eğitimi sistemine dayanmaktaydı. Bu yöntem geliştirilerek, 'Proje Ağırlıklı Atölye Modeli'ne geçiliyor. Bu modelle öğrencilerin hem mesleki

gelişmeleri sağlanması planlanıyor, hem de, 21. Yüzyılın gerektirdiği, kültürlü, sadece uygulayan değil düşünen, karar veren ve yöneten tasarımcı yetiştirmek hedeflenmektedir. Tez, grafik tasarım alanındaki değişimi araştırarak ve geliştirilmiş bir eğitim modeli önermektedir.

Meral ve Zeryak (2002), 'Öğretmenlerin Eğitiminde Bilgisayar Kullanımına İlişkin Tutumları' isimli yaptıkları araştırmada, İstanbul ili Anadolu yakasındaki meslek liselerinde görev yapan toplam 37 öğretmene ulaşmışlar ve eğitimde bilgisayar kullanımına ilişkin standart bir tutum ölçek uygulamışlardır.

Araştırmanın sonunda şu sonuçlara ulaşmışlardır. Öğretmen yetiştiren fakültelerde teknoloji okur-yazarlığı konusunda problemler yaşanmaktadır. Bu handikap eğitim sistemine ve doğal olarak tüm topluma yansımaktadır. Teknoloji okur-yazarlığının beklenen seviyenin altında olması öğretmenleri klasik araç-gereç kullanmaya itmektedir. Okullarında bilgisayar başında görev yapan öğretmenlerin yalnızca %65'i kendine ait bir bilgisayara sahiptir. Öğrenim hayatında bilgisayarla ilgilenen öğretmenlerin, öğretmenlik yaşantılarında da bu ilgileri devam etmektedir. Yeni teknolojilerin pahalı olması nedeniyle, öğretmenler yeni teknolojileri yeterince takip edememekte; eğitim sistemini idare edenler de bu konuda olduça ihmalkar davranmaktadırlar. Yeni teknolojilere sahip olunduğunda ekonomik problemlerle her zaman karşılaşılabileceği için öğretmenler yeni teknolojileri takip etmek istememektedir. Öğrenim hayatı boyunca alınan 'eğitim teknolojisi' ve 'bilgisayar' dersleri yeni teknolojileri kullanma onusunda öğretmenlerin öz güvenini artırmaktadır. Yeni teknolojilerin takibinin bir kişi için nerdeyse imkansız oluşu ve son yeniliklere ulaşmanın zorluğu gibi nedenler de, öğretmenlerin yeni teknolojileri kullanma konusunda isteksiz olmalarında etkili olan nedenlerdendir.

Şenel (2002), 'İş Eğitimi Dersini Yürüten Öğretmenlerin Güncel Teknolojilerden Haberdar Olma Üzerine Bir Araştırma' isimli çalışmasında, 2000 yılında Sinop'ta meslek içi eğitim seminerine katılan 74 öğretmene ulaşmış ve hazırladığı anketi uygulamıştır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar şöyle özetlenebilir. Öğretmenlerin branşları ile ilgili hizmet-içi eğitim seminerlerine oranı düşüktür. Bilgisayar kullanmayı bilme

dereceleri orta ve az katogorilerindedir. İnternet eğitim ortamında az kullanılmaktadır. Öğretmenler, alanları ilgili yayınları hemen hemen hiç takip etmemektedirler.

İşler (2001), 'Temel Sanat Eğitiminde Bilgisayarın Yeri ve İşlevi' isimli araştırmasında, yaratıcı bir sanatsal araç olarak bilgisayarın kullanılması, bir depo ve sunu aracı olarak bilgisayarın kullanılması, öğretim aracı olarak bilgisayarın kullanılması, iletişim ve özel bir çevre olarak bilgisayarın kullanılması üzerine yoğunlaşılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, ABD., Avrupa ve Avustralya'dan raslantısal olarak seçilen ve çoğunluğu devlet üniversitesi olan 15 adet Güzel Sanatlar Fakültelerinin bünyesinde bulunan Resim, Seramik, Heykel, Fotoğraf ve Grafik bölümleri oluşturmuştur. Bu bölümlerde bilgisayar çalışmalarında yöntem ne olursa olsun derslerin asıl amacının öğrencilere bilgisayar grafiklerine ilişkin uygulamaların temelini öğretmek olduğu anlaşılmıştır. Temel sanat, eleman ve prensiplerinin bilgisayar üzerinde kullanılmasına karşılık gelse de bilgisayarın kendine has özellikleri dijital tasarımları belirli durumlarda geleneksel uygulamalardan farklı kılmaktadır. Ayrıca, yapılan uygulama ve araştırma çalışmalarına göre, bilgisayarın kendi geçerliğine sahip, tasarım fikirlerini geliştirmek için bir araç, yeni bir uygulama alanı, tasarım gerçekliğinin yeni ve farklı bir çeşidi olarak algılanması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir anlamda yeni bir sanatsal aracı yansıtan yeni bir betimleme biçimi olarak ele alınmalıdır. Aracı kullanma becerisi, temel tasarım kavramlarına hakim olma, yaratıcı düşünme ve yenilikçi olma gibi. Temel Sanat Eğitimi'ne yönelik çalışmalarda göz-el koordinasyonunun geleneksel yöntemle yapılan işlerden oldukça farklı olması ve çok yönlü bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır 'Dijital Tasarım'ın kalem ya da boya gibi malzemelere alternatif olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak, bilgisayarın temel sanat eğitimi derslerinde kullanılmasının bir takım avantajlar ile birlikte bazı dezavantajları da olacağı sonucuna varılmıştır.

Bilgili (2001), 'Anadolu Meslek Liseleri Grafik Bölümü Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Durumları ve Eğitim-Öğretimden Beklentileri' araştırmasında,

öğrencilerin eğitim-öğretim durumları ve eğitim-öğretimden beklentileri üzerinde durulmuştur.

Kesici (2000), 'Meslek Liseleri ile Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Grafik/Sanat Eğitiminin İncelenmesi' isimli araştırmasında, grafik/sanat eğitiminin orta öğretim kurumlarında ne düzeyde olduğunu tespit etmek amacıyla, benzer iki Milli Eğitim kurumunu kıyaslamayı amaçlamıştır. Deney bölgesi olarak Eskişehir ili seçilmiştir. Araştırmanın ortaya çıkmasındaki gerekçe; lisans düzeyinde eğitim veren fakülte yetenek sınavlarında Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Meslek Lisesi öğrencilerine göre daha başarılı olmalarından dolayıdır. Gerek anket uygulaması, gerek yönetmelikler, gerekse görüşmeler sonucu sanat eğitimi veren bu iki okulun arasında bariz farklılıklar gözlemlenmektedir. Öğrencilerin okullara yerleştirilmesinden, fiziki ortamlara, yönetmeliklere kadar değişik özellikler sergilemektedir.

Buyurgan (1996), 'Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Öğrencilerinin Okul Beklentileri ve Eğitimleri İle İlgili Yöneldikleri Meslekler Arasındaki İlişki (Resim Bölümü Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma) isimli çalışmasında, Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin eğitim şekli belirlenmeye çalışılmış, öğrencilerin beklentileri ve önerileri ortaya çıkarılmıştır. Öğrencilerin yöneldikleri meslekler ile okullarında verilen eğitim karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin beklenti ve önerilerinin okulların başarılarında olumlu rol oynayacağı düşünülmüştür. Öğrenciler, kendilerine ait okul binası ve sanat eğitimine uygun atölyelerdir. Öğretmenlerin aktif ve yeniliklere açık, okul ve atölye ortamlarının da araştırmalarını destekleyici ortamlar olmasını vurgulamışlardır. Sonuçta, öğrencilerin aldıkları eğitim ile bağlantılı mesleklere yöneldikleri görülmüştür. Bu seçimlerinde okullarının olumlu etkileri olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada oraya çıkan bulguya göre yorumlar yapılmıştır. Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin başarılarının artmasında önemli görülen noktalar tespit edilerek, çözüm yolları önerilmiştir.

Yılmaz (1993), yaptığı 'Sanatçı ve Sanat Eğitimcisi Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarında Grafik Tasarım Eğitiminde Uygulanan Yöntemler' isimli

araştırmasında, sanat eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki grafik tasarım eğitiminde uygulanan yöntemleri ve bu yöntemlere etki eden faktörleri saptamak amacı ile hazırlanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre öğretim elemanları genel olarak 'Yaparak ve Yaşayarak Öğretim Yöntemini', 'Demonstrasyon Yöntemini' ve 'Bireysel Çalışma Yöntemini' kullanmaktadırlar.

Öğretim elemanlarının uyguladıkları yöntemleri öncelikle işlenen konular (üniteler) etkilemektedir ve konuların özelliğine göre de yöntemler farklı sıklıkta kullanılmaktadır. Ayrıca, araç-gereç, konuların işlendikleri yıllar, öğrenci sayısı, öğrenci yeteneği, sınıf atmosferi ve öğretmenin tavrı da bu yöntemleri etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir.

Bunun yanında öğretim elemanları eğitimleri sırasında teorik bilgi vermeye ve kaynak kişilerden yararlanmaya da çalışmaktadır. Öğretim elemanları değerlendirmelerini de öğrenci faaliyetlerini başından sonuna kadar gözleyip, eleştiriler yaparak ve öğrenciyi kendi içindeki gelişime göre kanaat notu vererek yapmaktadırlar.

Buyurgan (1992), 'Anadolu Güzel Sanatlar Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Durumları Bu Alanda Karşılaşılan Güçlükler Eğitim – Öğretimden Beklentileri' isimli araştırmasında, Türkiye'de 1990-1991 eğitim-öğretim yılında devam eden mevcut 6 ildeki Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri resim bölümü öğrencilerinden hazırlık sınıfını bitirmiş, lise I. ve lise II. Sınıflara devam eden 150 öğrenciye anket uygulanmıştır. Buna göre öğrencilerin Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, temel sanat eğitiminin gerekliliği, kazandırdıkları, öğrencilere göre A.G.S.L. verilen eğitimin ne derece yeterli oluşu ve öğrencilerin beklentileri tespit edilmiş, problem ortaya çıkarıldıktan sonra uygun önerilerde bulunulmuştur.

İlgili araştırmalara genel olarak bakıldığında, öğretmenlerin, teknolojik gelişmelere, özelde, eğitim teknolojilerine karşı geliştirdikleri tutumların olumlu olduğu sonucu görülmektedir; buna rağmen, öğretmenlerin eğitim teknolojilerini yeterli oranda kullanmadıklarını da söylemek mümkündür. Öğretmenler eğitim

teknolojilerini yeterli oranda kullanmadıklarının farkındadırlar, ancak öğretmenler, genelde bu yetersizliği kendi dışındaki sebeplere bağlamaktadırlar. Ekonomik yetersizlikler ve fiziki imkansızlıklar eğitim teknolojilerini kullanmamada en etkili sebeplerdir. Ülkenin ekonomik şartları, eğitime yeterli kaynağın ayrılmasını engellemektedir.

liselerin okul binası, araç-gereç, malzeme ve nitelikli branş öğretmeni ihtiyaçlarının karşılanmasının gerekliliği, branş öğretmenlerinin alanında aktif, yaratıcı, çağdaş öğretmenler olması, ders programlarının çağın değişen şartlarına göre kendini yenilenmesi, olumlu yaklaşımların geliştirilmesi ve sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmesi oldukça önemli görülmektedir.

Bilgi toplumu üzerinde durularak bilgiye kolay erişebilen, eğitim sisteminin nitelikli insangücü ile insangücünü en iyi şekilde yaşama, ürüne ve emeğe aktaran meslek olgusu üzerinde durulmuştur. Bireyin mesleğini yerine getirirken bilgiyi aktif olarak kullanması ve bu yolla bilgiyi ürün ya da hizmete dönüştürmesi mümkün olduğu açıktır. Meslek ve mesleğe yönelik uygulamalar bilgiyi kullanmanın, bilgiyi ürün, hizmet ve emek haline dönüştürmenin yanında, toplumsal işleve de sahiptir. Bilginin meslekler aracılığı ile değişik şekiller halinde hayata aktarılması, toplumsal yapı içinde bireyleride birbirinden farklı kılacağı açıktır.

Yirminci Yüzyılın sonlarında, Grafik tasarım yerine görsel iletişim tasarımı deyimi kullanılan disiplinin içeriğine, zaman, mekan, ses, hareket ve etkileşim unsurları eklenmiş ve buna bağlı olarak dünyada, grafik tasarım eğitimi programları yeniden yapılandırılmaya başlanmıştır. Geleneksel usta-çırak eğitimi sistemine dayanan Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fafültesi Grafik Bölümü'nde de uygulanan programda yöntem geliştirilerek, 'Proje Ağırlıklı Atölye Modeli'ne geçilmesi ve bu modelle öğrencilerin hem mesleki gelişimleri, hem de, 21. Yüzyılın gerektirdiği, kültürlü, sadece uygulayan değil düşünen, karar veren ve yöneten tasarımcı yetiştirmek hedeflenmektedir. Grafik tasarım alanındaki değişimin araştırılması ve bir eğitim modeli önerisi önemlidir.

Öğretmenlerin branşları ile ilgili hizmet-içi eğitim seminerlerine katılım oranının düşük olduğu görülmektedir. Bilgisayar kullanmayı bilme dereceleri orta ve az katogorilerindedir. İnternet eğitim ortamında az kullanılmaktadır. Öğretmenler, alanları ilgili yayınları hemen hemen hiç takip etmemekte olduğu dikkat çekicidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeline, evren ve örnekleme, veri toplama aracının geliştirilmesine ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ortaöğretim kurumlarında okutulan Grafik Tasarımı Derslerinin öğretim yöntem ve tekniklerini ve araç-gereç kullanımı açısından durumunun öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla geliştirilen anket yoluyla tarama modeli kullanılmıştır.

Karasar'a (2005, s.76-77) göre, tarama modelleri geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, araştırmaya konu olan olayı, birey ya da nesneleri, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara'da bulunan ortaöğretim kurumlarında Grafik Bölümü Grafik Tasarım Derslerinde görevli öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan öğretmenlerin sayılarına ilişkin veriler, MEB İl Millî Eğitim Müdürlüğünün ilgili biriminden temin edilmiştir. Buna göre, Ankara'da bulunan ortaöğretim kurumları grafik bölümü öğretmenlerinin sayısı 96'dır (MEB, 2007). Araştırma evreninde çok az sayıda öğretmen bulunduğundan, örneklem alma yoluna gidilmemiş ve araştırma kapsamında yer alan ilgili tüm öğretmenlere ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında 17 meslek lisesi ve 1 güzel sanatlar lisesi olmak üzere toplam 18 okulda

uygulama yapılmıştır. Araştırmada uygulama yapılan okulların listesi EK 1'de sunulmuştur. Bu okullarda görevli öğretmenlerden 63'ü araştırmaya katılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, hizmet süresi, yaş, mezun olunan kurum, grafik tasarımına ilişkin hizmetiçi eğitim alma durumu ve özel sanat çalışmaları yapma durumuna ilişkin dağılımlar aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Cinsiyete göre dağılım

Cinsiyet	N	%
1. Kadın	58	92,1
2. Erkek	5	7,9
Toplam	63	100,0

Araştırmaya katılan grafik tasarımı öğretmenlerinin 58'i (%92,1) kadın, 5'i (%7,9) de erkektir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hizmet süresi değişkenine göre dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Hizmet süresine göre dağılım

Hizmet Süresi	N	%
1. 1-10 yıl	16	25,4
2. 11-20 yıl	37	58,7
3. 21 yıl ve üzeri	10	15,9
Toplam	63	100,0

Öğretmenlerin 16'sı (%25,4) 1-10 yıllık hizmet süresine sahiptir. 11-20 yıllık hizmeti olan öğretmenlerin sayısı 37'dir (%58,7). Öğretmenlerden 21 yıl ve üzeri bir süre hizmete sahip olanların sayısı ise 10'dur (%15,9).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş değişkenine göre dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Yaşa göre dağılım

Yaş	N	%
1. 25-35 Yaş	17	27,0
2. 36-40 Yaş	21	33,3
3. 41 Yaş ve üzeri	25	39,7
Toplam	63	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 17'si (%27) 25-35 yaş grubunda yer almaktadır. 36-40 yaş grubunda yer alan öğretmenlerin sayısı 21'dir (%33,3). Öğretmenlerden 41 yaş üzerinde olanların sayısının ise 25 (%39,7) olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun olunan kurum değişkenine göre dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Mezun olunan kuruma göre dağılım

Mezun Olunan Kurum	N	%
1. Diğer kurumlar	18	28,6
2. Eğitim fakülteleri	45	71,4
Toplam	63	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 18'i (%28,6) yüksek öğretmen okulu, eğitim enstitüsü ya da başka fakültelerden mezun olmuştur. Öğretmenlerin 45'i (%71,4) ise eğitim fakültelerinden mezun olmuş kişilerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim kursuna katılma durumu değişkenine göre dağılımı Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Hizmetiçi eğitime katılma durumu

Hizmetiçi eğitim	N	%
1. Hayır	16	25,4
2. Evet	47	74,6
Toplam	63	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü (%74,6) güzel sanatların grafik ya da başka bir dalında hizmetiçi eğitim programlarına en az bir ya da daha fazla katıldığını belirtmiştir. Böyle bir hizmetiçi eğitim programına hiç katılmadığını belirtenlerin sayısı ise 16'dır (%25,4).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özel sanat çalışmaları yapma durumlarına göre dağılımı Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Özel sanat çalışmaları yapma durumu

Özel Sanat Çalışmaları	N	%
1. Evet	30	47,6
2. Hayır	33	52,4
Toplam	63	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 30'u (%47,6) özel sanat çalışması faaliyetlerinde bulunduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin 33'ü (%52,4), özel sanat çalışmaları yapmadığını ifade etmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada konuyla ilgili Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenlerinin görüşlerini almak amacıyla bir anket hazırlanmıştır. Anketin hazırlanması sürecinde araştırmada ulaşılabilen kütüphaneler taranmış, yerli ve yabancı literatür taraması sonucunda, grafik tasarımı derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlere ilişkin kapsamlı bir madde havuzu oluşturulmuştur. YÖK Dokümantasyon Merkezi'nde incelemeler yapılmış, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kuruluna gidilerek müfredat programlarında yapılan değişiklikler hakkında bilgi alınmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini etkileyen etkenler ve araç-gereç kullanımında dikkat edilen hususlar da maddeler hâlinde düzenlenmiştir. Yerli ve yabancı kaynaklara ulaşılarak, konunun kapsamlı bir çözümlemesi yapılmıştır.

Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde oluşturulan madde havuzu, alan uygulama öğretmenlerinin ve alan uzmanı akademisyenlerden bazılarının görüşleri doğrultusunda yeniden biçimlendirilmiştir. Bu şekilde ankete alınacak maddeler belirlenmiştir. Anket temelde üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, grafik tasarımı alanında hizmetiçi eğitim alma durumu ve özel olarak sanatsal çalışmalarda bulunma durumu değişkenlerine ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlere ilişkin olarak; a) hangi öğretim yöntem ve teknikleri ile araç gereçlerin ne sıklıkla kullanıldığı, b) öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin seçiminde dikkat edilen hususlar ve c) öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin seçimini olumsuz etkileyen unsurlara ilişkin madde ifadeleri yer

almıştır. Madde ifadeleri dörtlü Likert tipi olarak; 1) Hiçbir zaman, 2) Nadiren, 3) Çoğunlukla ve 4) Her zaman seçeneklerini içerecek şekilde hazırlanmıştır. Anketin üçüncü bölümünde ise öğretmenlerin Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nin daha etkili sunulabilmesi için; a) öğretmenlerin, b) öğrencilerin ve c) okul ortamının özelliklerine ilişkin önerilerinin neler olduğuna yönelik açık uçlu bir soru sunulmuştur.

Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin sayısı oldukça sınırlı olduğundan veri toplama aracının kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde uzman görüşü alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda anket maddelerinde ve sorularda gerekli düzeltmeler yapılarak, ifadelerin açık, anlaşılır ve amaca uygun olmasına özen gösterilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi amacıyla her bir alt problemin özelliğine uygun istatistiksel çözümlemeler yapılmıştır. Grafik Tasarım Eğitimi Dersi'nde öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin neler olduğu ve bunların hangi sıklıkla kullanıldığının belirlenmesinde aritmetik ortalama ($\overline{X}$), standart sapma (S) ve önem sırası değerleri verilmiştir. Grafik Tasarım Eğitimi Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin seçiminde nelere dikkat ettiğine ve bunların seçimini etkileyen unsurların neler olduğuna ilişkin olarak da yine aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri kullanılmıştır.

Öğretmenlerin Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nin daha etkili şekilde sunulabilmesi için önerilerinin belirlenmesinde ise açık uçlu soruya verilen cevapların, içerik analizi yöntemiyle çözümlemesi yapılmıştır. Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımına ilişkin görüşlerinin kişisel özelliklere göre farklılığı için iki alt kategorili

bağımsız değişkenlerde (cinsiyet, mezun olunan kurum, hizmetiçi eğitim alma durumu ve özel sanat çalışmaları yapma durumu) parametrik olmayan bir test tekniği olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Üç alt kategorili bağımsız değişkende (hizmet süresi) ise parametrik olmayan Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Büyüköztürk'e (2006) göre, Mann Whitney U testi puanların normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda ilişkisiz t-testinin alternatifi olarak; Kruskal Wallis H testi de tek yönlü ANOVA'nın karşılığı olarak kullanılabilir (Büyüköztürk, 2006, s.156-159). Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi olarak α=.05 değeri dikkate alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, alt problemler çözümlenmiş ve çözümlemelere dayalı bulgular ve yorumlar verilmiştir.

4.1. Grafik Tasarımı Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi "Grafik Tasarım Dersi'nde öğretmenler genellikle hangi öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullanmaktadırlar?" biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemin çözümlenmesine ilişkin olarak kullanılan öğretim yöntem ve tekniklere yönelik görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Grafik tasarımı derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri

Yöntem ve Teknikler	N	$\overline{X}$	S	Önem Sırası
Gösteri (kullanışını gösterme)	63	3.51	.59	**4**
Gezi-gözlem	62	2.44	.69	**9**
Dramatizasyon (oyunlaştırma)	61	2.79	.84	**8**
Soru-cevap	63	3.57	.59	**3**
Bireysel çalışma	62	3.31	.74	**5**
Grup çalışmaları	61	3.08	.71	**6**
Tartışma	61	2.97	.80	**7**
Anlatım	63	3.62	.55	**2**
Örnekler gösterme	62	3.69	.50	**1**

Öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerin sıklığına ilişkin veriler incelendiğinde, en fazla kullanılan yöntem ya da tekniğin örnekler gösterme ($\overline{X}$=3.69) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla anlatım ($\overline{X}$=3.62), soru-cevap ($\overline{X}$=3.57) ve gösteri ($\overline{X}$=3.51) yöntemleri izlemiştir. Öğretmenlerin en az kullandığı yöntem ya da teknikler ise gezi-gözlem ($\overline{X}$=2.44), dramatizasyon ($\overline{X}$=2.79) ve tartışma ($\overline{X}$=2.97) olmuştur. Bu bulgular öğretmenlerin genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma eğiliminde oldukları biçiminde yorumlanabilir. Dersin amaç ya da kazanımları ile öğrenci ihtiyaçları, derste kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemede önemli bir unsurdur. Grafik Tasarımı dersi de özelliği gereği öğrencilerin grup çalışmaları ya da bireysel çalışmalar yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler daha çok öğretmenin aktif olduğu geleneksel yaklaşımı temsil etmektedir. Anlatma, soru-cevap ve gösterip yaptırma yöntemleri olarak değerlendirdiğimiz öğretmen merkezli geleneksel yöntemler, öğretmenin bilgiyi öğrencilere aktarma sürecidir. Anlatma yöntemi, çoğunlukla "yorumlayıcı", "açımlayıcı", "belirtici" ve "aydınlatıcı" özellikleriyle öğretimdeki yerini korumakta ve işlevini sürdürmektedir. Ancak öğretmenler bu yöntemin özelliklerine ve kullanım ilkelerine uygun biçimde davranmalıdırlar. Anlatım yönteminin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz, bu yöntemle aynı anda çok sayıda kişiye bilgi sunulur, dinleyenler konuyla ilgili organize bir görüş sahibi olur, öğrencilere kısa zamanda çok bilgi verirken dinleme alışkanlığı kazandırır ve not alma becerilerini geliştirir (Demirel, 2003, s.66-67). Anlatma yöntemi, en eski öğretim yöntemi olmasına rağmen çok sık kullanılmaktadır. Bu yöntemde öğrenciler genelde pasif dinleyici konumundadır, öğrencilerden yeterli dönüt alınamaması gibi olumsuzluklardan dolayı anlatım yönteminin hiç kullanılmaması söz konusu olamaz. Anlatım yönteminin eksikliklerini giderici ve etkin kullanılması açısından bazı önlemler alınmazsa öğretimde etkili olma düzeyi sınırlı kalabilir. Bu yöntem, öğretmenin etkililik ve verimlilik artırıcı önemleri aynı düzeyde alamadığı veya aynı düzeyde uygulayamadığı durumda, yöntemin etkililiği kullanan öğretmene göre ciddi şekilde değişebilir. Öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili birçok kitap ve makalede geleneksel öğretim yöntemi olan anlatım yönteminin etkisiz olduğu konusunda

birçok eleştiri yapılmaktadır. Geleneksel yöntemle; bilgi düzeyinin üzerine çıkmanın zor olacağı, sıkıcı bir yöntem olduğu ve tüm öğrencileri pasif kıldığı düşünülmektedir. Ancak, tüm bu olumsuz eleştirilere rağmen, geleneksel anlatım yöntemi en çok kullanılan yöntemdir. Bu durumda, gerekli şartlar sağlanarak anlatım yöntemiyle de bilgi düzeyinin üzerinde hedeflerin kazanımı sağlanabilir. Geleneksel anlatım yöntemiyle, "öğrencilerin anlayabileceği düzeyde, bol ve somut örnekler verildiğinde", "gerekli tekrar ve özetler yapıldığında", "soru-cevap tekniği ve materyallerle düz anlatım desteklendiğinde", "öğrenci güdülendiğinde ve sınıf disiplini sağlandığında" anlatım yöntemi çok daha etkili bir yöntem haline gelebilir (Tan, 2005, s.77-78). Soru-cevap tekniği, öğrencilere düşünme ve konuşma alışkanlıkları kazandırması açısından oldukça önemlidir. Sokrates yöntemi olarak da bilinen bu yöntemde, Sokrates'in önceden düzenlenmiş sorularla karşısındakinin zihninde saklı bulunan doğruları açığa çıkarma ve böylece ona gerçeği buldurma temeline dayanan bir öğretim tekniğidir (Demirel, 2003, s.78). Geleneksel yöntemlerden biri olan gösterip yaptırma yöntemi ise, bir işlemin uygulanmasını, bir araç gerecin çalışmasını önce gösterip açıklama; sonra da öğrenciye uygulama ve araştırma yaptırarak öğretme metodudur. Gösterme öğretmen merkezli, yapma işlemi de öğrenci merkezlidir. Bu yöntem öğrencilerin psikomotor becerilerini geliştirmede etkilidir, öğrenciler, becerileri yaparak yaşayarak öğrenirler (Demirel, 2003, s.71). Anlatma ve soru-cevap yöntemine dayanarak hazırlanmış ders planı örneği (Ek 4)'de verilmiştir.

Koşar'a göre (1998), tüm öğrencilere geleneksel yöntemi kullanarak kaliteli bir eğitim vermek oldukça güçtür. Halen ülkemizde eğitim giderlerinde artış, sınırlı kaynakları verimli kullanma, standart ve kalite yetersizliği, mali imkanların dengesiz dağılımı gibi sorunlar her zaman karşımıza çıkmaktadır. Konuya eğitsel açıdan baktığımızda ise, belirli zaman ve yaş diliminde verilen eğitim kitle eğitimi, öğrenmede bilgi aktarmak yerine bilgi üretmeyi temel almak, eğitimde seçici eleyici strateji yerine tamamlayıcı ve yetiştirici gibi benzer yönelimler ortaya çıkmaktadır. Çağımızda bilgi ve teknolojinin sürekli gelişmesi ve değişmesine rağmen, eğitimin gerilerde kalması düşündürücüdür. Nitelikli eğitim vermek için alternatif kaynak olarak yöntem ve teknolojiler arayışına gidilmektedir. Bu arayış gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerin eğitiminde hızlı değişikliklere yol açmıştır. Özdil

(1986), bu sürecin başlamasını aşağıdaki varsayımlara bağlamaktadır. (home.uludag.edu.tr/~e**kosar**/3.pps, 20/11/2008)

1. Birey her öğrenim çağında çeşitli ilgi, yetenek ve eğitimsel isteklerine uygun eğitim imkanlarına gereksinim duymaktadır. Bununla birlikte geleneksel öğretim biçimleri bu gereksinimleri karşılayamayıp demokratik bir eğitim sisteminde esas olan grup dinamiğini ve toplu çalışmalara katılma ortamınıda sağlayamamaktadır.
2. Bazı ülkeler bunun bilincinde olarak, eğitimi alternatif eğitim sistemleri ve yöntemleri yoluyla daha kişileştirme yolundadır.
3. Bu alternatif modeller çok çeşitli araç ve yöntemlere dayalı olmakla birlikte, hepsinde ortak bir yön vardır. Bu yön ise, bu modellerin sınıf ortamında yapılan öğretimin yetersiz kaldığı ya da işlemediği durumlarda daha değişik ve daha elverişli eğitim olanakları sağlamayı amaçlamaktadır.

Günümüzde yaşanan eğitim sorunlarının üstesinden gelebilmenin çabası içinde, eğitimin kaliteli olarak geniş kitlelere ulaştırılması için teknolojinin imkanlarından yararlanılmalıdır. Dolayısıyla teknolojinin eğitim uygulamalarında yeri ve önemi sürekli artmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi "Grafik Tasarım Dersi'nde öğretmenler öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde nelere dikkat etmektedirler?" şeklinde belirtilmiştir. Bu alt problemin çözümlenmesine ilişkin olarak kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerin seçiminde dikkat edilen hususlara yönelik görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri Tablo 8'de verilmiştir

Tablo 8. Grafik tasarımı derslerinde kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	N	$\overline{X}$	S	Önem Sırası
Dersin kazanımları	62	3.60	.53	**2**
Öğrenci gereksinimleri	62	3.47	.56	**5**
Ekonomiklik	63	3.54	.53	**3**
Kullanılabilirlik	61	3.51	.57	**4**
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	63	3.40	.64	**6**
Öğrenci sayısı	62	3.40	.66	**6**
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	63	3.60	.73	**2**
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	56	2.98	1.00	**7**
Yaratıcılığa uygunluk	61	3.64	.55	**1**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin veriler incelendiğinde, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini etkileyen en önemli unsurun yaratıcılığa uygunluk olduğu görülmektedir ($\overline{X}$=3.64). Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu ($\overline{X}$=3.60), dersin kazanımları ($\overline{X}$=3.60), ekonomiklik ($\overline{X}$=3.54) ve kullanılabilirlik ($\overline{X}$=3.51) özellikleri de derste kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerin seçimini etkileyen önemli etkenler olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, okulun ve sınıfın fiziksel ortamının özellikleri ($\overline{X}$=3.40) ve öğrenci sayısı ($\overline{X}$=3.40) da, yöntem seçimini etkileyen önemli hususlar olarak görülmektedir.

Öğretim yöntem ve tekniklerin seçimini etkileyen en önemli unsur olan yaratıcılığı ‘çok boyutlu düşünen aklın ürünüdür’ diye tanımlayan Kırışoğlu’nun bu konudaki görüşleri şöyledir; Kişilerin yaratıcı davranışları, kalıtıma, kültür ortamına, eğitim ve öğretime göre farklılıklar gösterir. Eğitimcilerin yaratıcılığa yaklaşımları şu şekildedir; araştırıcı, özgür düşünen, soru soran, sadece uygulamacı olmayan insan yetiştirmektir. Sanat öğretiminde hedef ne tek tek yaratıcılar yetiştirmek ne de herkesi yaratıcı yapmaktır. Hedef, sanatı yaşatmak ve sanatı öğretmektir. Yaratıcılık,

sanat eğitiminde, öteki alanlardan çok daha önemlidir. Bunun nedeni ise sanat, bir "gerecin" ya da "düşün"ün edilgen durumu ile yetinemez. Karşısında az ya da çok ama mutlaka var olan bir değişimi ve yeniliği ortaya koyar. Ancak her davranıştan da bir yenilik beklenmemelidir, sanatsal öğrenmede temel davranış estetik düzenin sağlanmasıdır. Sınıf içinde yaratıcı davranış geliştirme sanat eğitiminin temelini oluşturur. Sınıf ortamında yaratıcılıkta verimlilik ve özgünlüğü sağlamak için şunlar yapılabilir; 1.Yaratıcı davranışta verimlilik-özgünlük, nicelik-nitelik bazen karşıt kavramlar olarak görünse de çoğu zaman öğrenciye göre değişir. Yapılan araştırmalar nicelik bakımından yetkin olmanın, yani konu ile ilgili birçok iş üreterek bilgi ve deneyim fazlalığı sağlamak her zaman yeniliği doğuran bir olgu olmadığını ortaya koymuştur ((Taylor, 1964), Kırışoğlu, 1991, s.172).

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Grafik Tasarım Dersi'nde öğretmenler hangi ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullanmaktadırlar?" biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemin çözümlenmesine ilişkin olarak öğretmenlerin kullanılan araç-gereçlere yönelik görüşlerinin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9'daki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin Grafik Tasarımı dersinde en çok kullandıkları araç-gereçlerin sırasıyla konuya ilişkin örnekler ($\overline{X}$=3.66) ve basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu) ($\overline{X}$=3.49) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre guaj boyalar, farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler, farklı cins ve kalitede kâğıtlar, kitaplar, çeşitli boya ya da fırçalar Grafik Tasarımı derslerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, ipek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya), bilgisayar, datashow ve yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları) ise oldukça az kullanılmaktadır. Konuya ilişkin uygun örneklerin gösterilmesi gerekir; ancak bilgisayarın grafik tasarımı konusunda sağladığı katkıların da öğrencilere tanıtılması önemlidir.

Özellikle bilgisayar, datashow (projeksiyon), baskı presi, kamera ya da fotoğraf makinesi gibi grafik tasarımında önemli katkılar sağlayabilecek araç-gereçlerin yeterince kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Bu araç-gereçlerin kullanılamamasının farklı nedenleri olabilir. Bu nedenlerden biri, ilgili araç-gereçlerin okulda bulunmaması ya da kullanıma uygun olmamasıdır. Bilişim teknolojilerinden derste etkili şekilde yararlanmak öncelikle, yeterli bir donanıma ve alt yapıya sahip olmaya bağlıdır. Temel öğretim materyallerinden ve ders araç-gereçlerinden yoksun bir okulda, etkili bir grafik tasarımı dersinin gerçekleştirilmesi zordur. İkinci bir neden ise, öğretmenlerin temel bilgisayar okur-yazarlığı konusunda eksikliklerinin olması olarak ifade edilebilir.

Bilindiği gibi eğitim ve öğretimin en önemli amacı bireylere davranış kazandırmaktır. Sözü edilen davranışların en etkili biçimde öğrenilebilmesi için dikkat edilmesi ve uygulanması gereken bir çok faaliyet vardır. Bunlardan biri de araç-gereç kullanımıdır. Araç-gereç kullanımı ile daha çok duyu organımıza mesaj göndererek öğrenimin kalitesini artırabiliriz.

Yapılan araştırmalarda;

- Okuduklarımızın %10'unu,
- Duyduklarımızın %20'sini,
- Gördüklerimizin %30'unu,
- Hem görüp, hem duyduklarımızın %50'sini,
- Görüp, işitip söylediklerimizin %80'ini,
- Görüp, işitip, söyleyip, yaptıklarımızın %90'ını hatırlarız (Kinder, 1973; 39'dan aktaran Demirel, 2002, s.78).

Bu durumda araç-gereç kullanımının önemini şöyle sıralayabiliriz (Alkan, 1998, s.184, Demirel, 2002, s.50-51, Küçükahmet, 1999, s.132-133, Yalın, 2002, s.82-92, Taşpınar, 2005, s.175-178).

- **Konuların daha etkili sunulmasını sağlar**, düz anlatım yönteminde bile araç-gereç kullanarak daha ilgi çekici hale gelebilir.
- **Araç-gerç kullanımının dikkatin canlı tutulmasını sağlar**,

- **Bilgiler daha kalıcı biçimde öğrenilebilir,** sözel öğretiler araç-gereç yoluyla görselleştirildiğinde zihinde daha kalıcı hale gelir.
- **Eğitim-öğretim ortamının yöntemini kolaylaştırır**,
- **Sürenin ekonomik kullanımını sağlar,**
- **Güvenli gözlem yapmayı sağlar**, bazı cisim, olgu ve olayların atölye ve ya sınıfa getirilmesi güç, tehlikeli ve imkansız olabilir.
- **İçeriğin tutarlı biçimde sunulmasını sağlar,** unutulabilecek önemli notları söylemeden geçmek her zaman mümkündür, böyle bir olasılığı azaltır.
- **Hazırlanan materyaller tekrar kullanılabilir.**

Kullanılan araç-gerçlerin seçimi de ayrıca önemli bir konudur. Bu seçim için bir çok özelliğe dikkat edilmesi gerekir. Bunların en önemlisi, verilecek eğitimin amaçları ve öğrenciye uygunluğudur. Genel olarak araç-gereç seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Demirel, 2002, s.70-71, Yalın, 2002, s.93-104, Taşpınar, 2005, s.178).

- Kullanılan araç-gereçler eğitim-öğretim programının amaçlarıyla uyumlu olmalıdır.
- Öğretim ortamının büyüklüğü, niteliği ve öğrenci sayısı dikkate alınmalıdır.
- Öğretmen kullanılacak araç-gerecin özellikleri hakında bilgi ve beceri sahibi olmalıdır.
- Kullanılan araç-gerecin önemine öncelikle öğretmen inanmalıdır.
- Araç-gereçler öğrencilerin bilgi, yetenek, yaş ve ilgi düzeylerine uygun olmalıdır.
- Kullanılacak araç-gereçlerin avantaj ve dezavantajları dikkate alınarak en uygun olanı seçilmelidir.
- Araç-gereç kullanırken sınıfın düzeninin nasıl olacağı önceden planlanmalı, araç-gereç buna uygunsa tercih edilmelidir.
- Araç-gereç yeni geliştirilecekse, amaca uygunluk, ekonomiklik, kullanışlılık durumu göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim-öğretim ortamında pek çok araç-gereç kullanımı, çeşidi, özellikleri ve sayısı, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte artmaktadır. Bunlardan başlıcası ve en yaygın olanı bilgisayardır. Bu durumda öğretmenlerin Grafik Tasarımı dersinde en az kullandıkları araç-gereçlerin arasında olması dikkat çekicidir. Bilgisayar diğer öğretim araçlarından farklı olarak geniş imkanlara sahiptir. Bilgisayarlar eğitim ortamında sistemin yönetimi ve öğretim amaçlarıyla kullanılmaktadır. Yapılacak eğitim öğretim faaliyetlerinin planlanması, düzenlenmesi, ölçme, veriler kaydetme vb. uygulamalar bilgisayar yönetimli öğretim olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bilgisayar ağları günümüz eğitim sisteminin vazgeçilmez araçlarıdır.

Bilgisayarın yararları şöyle özetlenebilir.

- Kendi hızında öğrenmeyi sağlar.
- Öğrenmeyi bireyselleştirir.
- Hata yapmaktan çekinen öğrenciye güvenli bir ortam sağlar.
- Verileri saklar.
- İstenildiğinde bilgiye kolay ulaşılabilir.
- Öğrenmenin verimini artırır.

Dezavantajları ise şunlardır.

- Yazılım üretimi güç ve pahalıdır.
- Yazılımların çoğaltılması yasal sorunlar çıkarabilir.
- Bilgisayarla öğrenme açısından aşırı bağımlılık doğru değildir.
- Duyuşsal bir devinsel (psikomotor) davranışların öğretimi zordur.
- Öğrencilerin kendi aralarındaki ve öğretmenle olan iletişimi azaltmaktadır.

Tablo 9. Grafik tasarımı derslerinde kullanılan araç-gereçlere ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri

Araç ve Gereçler	N	$\overline{X}$	S	Önem Sırası
Konuya ilişkin örnekler	62	3.66	.54	**1**
Kitap	62	3.31	.69	**6**
Broşür	62	3.08	.71	**12**
Katalog	62	3.11	.79	**11**
Bilgisayar	60	3.18	.91	**9**
Datashow	57	2.25	1.02	**23**
Scaner	60	2.58	.98	**19**
Printer	60	2.78	.98	**16**
Fotoğraf makinesi	56	2.68	.99	**18**
Kamera	54	2.28	1.14	**22**
Işıklı masa	59	3.02	.94	**14**
Baskı presi	52	1.98	1.08	**25**
Gönye ve çeşitli cetveller	59	3.22	.87	**7**
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	59	3.49	.77	**2**
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	59	2.36	1.03	**21**
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	59	1.86	1.01	**26**
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	59	2.20	1.17	**24**
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	61	3.21	.84	**8**
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	58	2.52	1.10	**20**
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	60	3.40	.72	**5**
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	60	3.47	.79	**4**
Pastel boyalar	60	3.00	.97	**15**
Kuru boyalar	61	3.07	.79	**13**
Sulu boyalar	61	3.21	.80	**8**
Guaj boyalar	60	3.48	.65	**3**
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	59	2.76	.95	**17**
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	57	3.16	.77	**10**

Araştırmanın dördüncü alt problemi "Grafik Tasarım Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereç kullanımını etkileyen unsurlar nelerdir?" biçiminde ifade edilmiştir. Bu alt problemin çözümlenmesine ilişkin olarak öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçimi ile araç-gereç kullanımını etkileyen unsurlara yönelik görüşlerinin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin aritmetik ortalama, standart sapma ve önem sırası değerleri

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	N	$\overline{X}$	S	Önem Sırası
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	59	2.53	.68	**4**
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	60	2.57	.67	**3**
Kütüphane olmaması	59	1.73	.81	**11**
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	60	1.83	.92	**10**
Sınıf mevcudunun fazla olması	61	2.13	.99	**8**
Atölyelerin yetersiz olması	60	2.72	.94	**2**
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	61	2.18	.97	**6**
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	60	2.90	.77	**1**
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	60	2.30	.77	**5**
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	61	1.92	.67	**9**
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	62	1.44	.67	**14**
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	61	1.64	.63	**13**
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	61	1.67	.72	**12**
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	62	2.15	.81	**7**
Öğrencilerin isteksiz olmaları	61	2.57	.87	**3**

Grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşler incelendiğinde, kullanılmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması ($\overline{X}$=2.90), atölyelerin yetersiz olması ($\overline{X}$=2.72), okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersizliği ($\overline{X}$=2.57) ve kullanılacak araç-gereçlerin okulda olmaması ($\overline{X}$=2.53) gibi unsurların öne çıktığı görülmektedir. Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması ($\overline{X}$=1.44), bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi ($\overline{X}$=1.64) ve sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması ($\overline{X}$=1.67) gibi unsurlar ise önem sırası açısından daha sonlarda yer almıştır. Buna göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin kullanımı etkileyen unsurları daha çok kendilerinin dışındaki faktörlere bağladıkları söylenebilir. Araç-gereç maliyetlerinin yüksek olması, okulda araç-gereç bulunmaması ya da imkânların yetersizliği, araç-gereç kullanımını olumsuz etkileyen en önemli nedenler olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi "Grafik Tasarımı Dersi'nin daha etkili şekilde sunulabilmesi için öğretmenlerin a) öğretmen özellikleri, b) öğrenci özellikleri ve c) okul ortamının özellikleri bağlamında önerileri nelerdir?" şeklinde açık uçlu soru olarak ifade edilmiştir. Bu soruda bir öğretmenin birden fazla önerisi olabileceği için yüzdelik değerler yerine sadece ilgili öneride bulunan öğretmenlerin sayısı verilmiştir. Bu soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar içerik analizi yoluyla incelenmiş ve en önemli görülen önerilere ilişkin sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Öğretmenlerin Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nin daha etkili şekilde sunulabilmesi için önerileri

Öğretmen Özellikleri		Öğrenci Özellikleri		Okulun Özellikleri	
Özellik	**N**	**Özellik**	**N**	**Özellik**	**N**
1. Yenilikçi ve kendini geliştiren	27	1. Yetenek sınavıyla gelen	21	1. Fiziki ve teknik açıdan donanımlı	41
2. Hizmetiçi eğitim almış	21	2. Öğrenmeye istekli ve araştırmacı	10	2. Yöneticileri duyarlı ve ilgili	20
3. Bilgisayar teknolojileri konusunda bilgili	15	3. Bilimsel alt yapısı yeterli	10	3. Öğrenci sayısı belirli ve sınırlı	12
4. Piyasanın ihtiyaçlarına duyarlı	13	4. Maddi olanakları yeterli	8	4. Çevre koşulları iyileştirilmiş	8
5. Alanında uzman	10	5. Bölümünü tanıyan ve bilinçli	6	5. Sayı ve nitelikçe yeterli öğretmene sahip	7

Tablo 11'de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı öğretmenlerinden açık uçlu soruya cevap verenlerin görüşlerinin analizleri doğrultusunda, Grafik Tasarımı derslerinin daha etkili şekilde sunulabilmesi için gerekli öğretmen, öğrenci ve okul özellikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin belirttikleri yazılı görüşlerin içerik analizi yapıldığında, öğretmen özelliklerine yönelik olarak öğretmenlerin yenilikçi olmaları ve kendilerini alanlarında geliştirmeleri (N=27) önerisi ilk sırada yer almıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin alanlarında hizmetiçi eğitim almış olmaları (N=21), bilgisayar teknolojileri konusunda bilgili olmaları (N=15) ve piyasanın ihtiyaçlarına duyarlı olmaları (N=13) gibi özellikler de önemli görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin önerilerine göre alanında uzman olmak da temel bir öğretmen özelliği olarak belirtilmiştir (N=10).

Öğrenci özellikleri olarak birinci sırada önemli görülen durum öğrencilerin Grafik bölümlerine yetenek sınavlarıyla alınmasıdır (N=21). Öğretmenler, öğrencilerin bu bölümlere yetenek sınavlarıyla alınmalarını istemektedirler. Öğrenmeye istekli ve araştırmacı öğrencilerin olması (N=10), bilimsel alt yapısı yeterli öğrencilerin gelmesi (N=10) ve öğrencilerin maddi olanaklarının yeterli

olması (N=8) gibi özellikler öğretmenlerin öğrencilere ilişkin beklentileri arasında önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin bölümlerini tanıyarak ve bilinçli olarak seçmeleri (N=6), araştırmaya katılan Grafik Tasarımı öğretmenlerinin beklentileri arasındadır.

Öğretmenlerin okulun özelliklerine ilişkin önerileri arasında ise fiziki ve teknik alt yapı ve donanımın yeterli olması (N=41), temel öncelik olarak belirtilmiştir. Okul yöneticilerinin duyarlı ve ilgili olmaları (N=20), öğrenci sayısının sınırlı olması ve atölye ya da derslik kapasitelerine uygun sayıda öğrenci alınması (N=12) ve okulun çevre koşullarının iyileştirilmesi (N=8) konularında da öğretmenlerin beklentileri söz konusudur. Bununla birlikte, okulda sayı ve nitelikçe yeterli branş öğretmenin bulunması (N=7) da, öğretmenlerin okulun özelliklerine ilişkin beklentileri arasındadır.

Araştırmanın altıncı alt problemi "Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımına ilişkin görüşleri; cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmetiçi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?" şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt problemin çözümlenmesinde, araştırma kapsamında yer alan katılımcı sayısı az olduğundan, parametrik olmayan testlerin kullanımı uygun görülmüştür. Cinsiyet, mezun olunan kurum, hizmetiçi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre görüşlerin farklılığının analizinde Mann Whitney U testi, hizmet süresi değişkeninde ise Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Bu alt problemlerin çözümlenmesinde; a) yöntem ve tekniklerin kullanım sıklığına, b) yöntem ve tekniklerin seçiminde dikkat edilen hususlara, c) araç-gereçlerin kullanım sıklığına ve d) öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımını olumsuz etkileyen etkenlere ilişkin bulgular ayrı başlıklar altında verilmiştir.

4.1.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin grafik tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmetiçi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre analizleri sırasıyla sunulmuştur.

4.1.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Cinsiyete Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12 incelendiğinde, öğretim yöntem ve tekniklerin kullanım sıklığına ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre belirtilen öğretim yöntem ve tekniklerinin tümünde anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini hangi sıklıkla kullandıklarının cinsiyete göre değişmediğini göstermektedir. Sıra ortalaması değerlerine göre gösteri, gezi-gözlem ve dramatizasyon gibi yöntemleri kadın öğretmenlerin erkeklere; anlatım ve soru-cevap yöntemlerini de erkek öğretmenlerin kadınlara oranla daha fazla kullandıkları anlaşılmasına karşın, bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Gösteri yöntemini daha çok öğrenciler işin/uygulamanın yapılış sürecini, tekniğini gözlemler, gösterilen becerinin nasıl yapılacağını basamaklar halinde görür ve öğrenir (Basic Instructor Training, 2003). Bu yöntem öğrencilerin aktif katılımını sağladığı için, öğrenci merkezli sayılabilir (Education Technology Collaboration, 2003, Saskatchewan Learning, 2003). Çoğunlukla bilişsel alanın uygulama basamağı ile devinsel alan (psiko-motor) davranışlarını kazandırması olası olduğundan (Taşpınar, 2005, s.120) kadın öğretmenlerin bu yöntemi kullanma nedeni olabilir. Gezi-gözlem yönteminde,

öğrenmenin kalitesini artırması ve gezi-gözlem ortamında öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olması açısından kadın öğretmenlerin bu yöntemi tercih etme nedeni olabilir. Eğitimde dramatizasyonun kullanılmasının teorik temelleri Rousseau, Montessori, Bruner ve Dewey'in görüşlerine dayanır. Buna göre öğrenme aktif bir şekilde gerçekleşir. Yani, Dewey'inde belirtiği gibi 'yaparak öğrenme' öğrenmenin temelini oluşturur (Katz, 2000, Taşpınar, 2005, s.142).

Erkek öğretmenlerin, anlatım ve soru-cevap yöntemi, yani geleneksel yöntemleri daha çok kullanmalarındaki neden şunlardan kaynaklanıyor olabilir; öğretmenlerin en çok kullandıkları en eski öğretim yöntemleridir. Kelly tarafından yapılan bir araştırmada (1990) öğretmenlerin % 93'ü, Mattice ve Richardson'un yaptıkları araştırma da % 85'i anlatım yöntemini daha çok kullanmaktadır (Keim, and Biletzky, 1999, s.730-731). Soru- cevap yöntemi öğretmen merkezli bir yöntem olup, bilişsel alanın bilgi basamağındaki davranışların kazanılması açısından etkilidir. Öğretmenler günde ortalama 400 soru sormaktadır. Bu soruların yaklaşık % 80'lik kısmı mevcut bilgilerin tekrarı niteliğinde, yani, ezberlenmiş bilgilerin tekrarını gerektiren sorulardır (TeacherVision, 2007, Taşpınar, 2005, s.99).

Tablo 12. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknikler	Cinsiyet				U	p
	Kadın (N=58)		Erkek (N=5)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Gösteri (kullanışını gösterme)	32.34	1876.00	28.00	140.00	125.00	.561
Gezi-gözlem	32.03	1825.50	25.50	127.50	112.50	.387
Dramatizasyon	31.45	1761.00	26.00	130.00	115.00	.482
Soru-cevap	31.48	1826.00	38.00	190.00	115.00	.371
Bireysel çalışma	31.72	1808.00	29.00	145.00	130.00	.723
Grup çalışmaları	31.13	1743.50	29.50	147.50	132.50	.830
Tartışma	30.96	1733.50	31.50	157.50	137.50	.944
Anlatım	31.58	1831.50	36.90	184.50	120.50	.454
Örnekler gösterme	31.41	1821.50	32.88	131.50	110.50	.842

4.1.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Hizmet Süresine Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri kullanım sıklıklarına ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanım sıklıklarının hizmet sürelerine göre değişmediğini göstermektedir. Sıra ortalama değerlerine göre, gösteri, gezi gözlem ve tartışma gibi yöntem ve teknikleri 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip öğretmenlerin diğerlerine göre daha fazla kullandıkları söylenebilir. Ancak, bu sayısal farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 13. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Yöntem ve Teknikler	Hizmet Süresi			X^2	p
	1-10 Yıl (N=16)	11-20 Yıl (N=37)	21 (+) Yıl (N=10)		
	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Gösteri (kullanışını gösterme)	33.88	30.22	35.60	1.179	.555
Gezi-gözlem	31.72	29.29	39.10	2.880	.237
Dramatizasyon	30.75	31.19	30.75	.010	.995
Soru-cevap	32.75	32.81	27.80	.860	.651
Bireysel çalışma	28.53	31.10	37.70	1.960	.375
Grup çalışmaları	30.60	30.39	33.80	.354	.838
Tartışma	30.16	29.51	39.56	2.452	.293
Anlatım	31.56	31.99	32.75	.037	.981
Örnekler gösterme	34.40	30.61	30.45	.823	.663

4.1.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin mezun olunan kurum değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14'teki verilere göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin mezun oldukları eğitim kurumuna göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Buna göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarının mezun oldukları kurumun eğitim fakültesi ya da eğitim fakültesi dışında eğitim enstitüsü, yüksek öğretmen okulu veya fen-edebiyat fakültesi olması durumuna bağlı olarak değişmediği ifade edilebilir. Tartışma ve anlatım yöntemlerini eğitim fakültesi mezunları başka kurumlardan mezun olanlara göre daha fazla kullanmalarına karşın, aradaki sayısal farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 14. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknikler	Mezun Olunan Kurum				U	p
	Diğer (N=18)		Eğitim Fakültesi (N=45)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Gösteri (kullanışını gösterme)	31.89	574.00	32.04	1442.00	403.00	.972
Gezi-gözlem	32.47	584.50	31.10	1368.50	378.50	.762
Dramatizasyon	30.88	525.00	31.05	1366.00	372.00	.973
Soru-cevap	31.67	570.00	32.13	1446.00	399.00	.915
Bireysel çalışma	31.08	559.50	31.67	1393.50	388.50	.899
Grup çalışmaları	30.39	547.00	31.26	1344.00	376.00	.850
Tartışma	26.44	449.50	32.76	1441.50	296.50	.184
Anlatım	27.14	488.50	33.94	1527.50	317.50	.110
Örnekler gösterme	33.72	607.00	30.59	1346.00	356.00	.432

4.1.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Hizmetiçi Eğitim Alma Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknikler	Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu				U	p
	Evet (N=47)		Hayır (N=16)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Gösteri (kullanışını gösterme)	32.30	1518.00	31.13	498.00	362.00	.801
Gezi-gözlem	30.62	1408.50	34.03	544.50	327.50	.468
Dramatizasyon	30.43	1400.00	32.73	491.00	319.00	.641
Soru-cevap	32.64	1534.00	30.13	482.00	346.00	.578
Bireysel çalışma	32.98	1517.00	27.25	436.00	300.00	.231
Grup çalışmaları	30.55	1405.50	32.37	485.50	324.50	.709
Tartışma	31.78	1430.00	28.81	461.00	325.00	.541
Anlatım	30.20	1419.50	37.28	596.50	291.50	.109
Örnekler gösterme	32.35	1488.00	29.06	465.00	329.00	.426

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin algılarının grafik tasarımı ya da güzel sanatların herhangi bir dalında hizmetiçi eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alıp almamalarına göre değişmediğini göstermektedir. Anlatım yöntemini hizmetiçi eğitim almayan öğretmenlerin; tartışma ve bireysel çalışma yöntemlerini ise hizmetiçi eğitim alanların daha fazla kullandıkları anlaşılmasına karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.1.6. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanım Sıklığının Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknikler	Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumu				U	p
	Evet (N=30)		Hayır (N=33)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Gösteri (kullanışını gösterme)	33.53	1006.00	30.61	1010.00	449.00	.470
Gezi-gözlem	32.48	942.00	30.64	1011.00	450.00	.654
Dramatizasyon	32.05	961.50	29.98	929.50	433.50	.627
Soru-cevap	29.20	876.00	34.55	1140.00	411.00	.175
Bireysel çalışma	27.83	807.00	34.73	1146.00	372.00	.100
Grup çalışmaları	33.90	983.00	28.38	908.00	380.00	.187
Tartışma	32.98	956.50	29.20	934.50	406.50	.376
Anlatım	34.87	1046.00	29.39	970.00	409.00	.155
Örnekler gösterme	29.67	860.50	33.11	1092.50	425.50	.343

Tablo 16'ya göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği belirtilebilir ($p>.05$). Öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanım sıklığına ilişkin sıra ortalamaları ve anlamlılık değerleri (p) incelendiğinde, tablodaki öğretim yöntem ve tekniklerinin hiçbirinde kullanım sıklığına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Gösteri, gezi-gözlem ve dramatizasyon gibi teknikleri özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlerin daha fazla kullandıkları görülmesine karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin grafik tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmet içi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre analizleri sırasıyla sunulmuştur.

4.2.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17'deki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Buna göre, öğretmenlerin yöntem ve teknik seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişmediği belirtilebilir. Sıra ortalama değerlerine göre, genel olarak kadın öğretmenlerin erkeklere oranla yöntem ve teknik seçerken dersin kazanımları, öğrenci ihtiyaçları ve fiziksel ortamların yeterliliği gibi değişkenlere daha fazla dikkat ettikleri anlaşılmasına karşın, bunların istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir.

Tablo 17. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	Cinsiyet				U	p
	Kadın (N=58)		Erkek (N=5)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Dersin kazanımları	32.05	1827.00	25.20	126.00	111.00	.337
Öğrenci gereksinimleri	32.52	1853.50	19.90	99.50	84.50	.088
Ekonomiklik	31.86	1848.00	33.60	168.00	137.00	.814
Kullanılabilirlik	31.05	1739.00	30.40	152.00	137.00	.928
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	32.65	1893.50	24.50	122.50	107.50	.288
Öğrenci sayısı	31.89	1817.50	27.10	135.50	120.50	.527
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	32.38	1878.00	27.60	138.00	123.00	.485
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	28.53	1512.00	28.00	84.00	78.00	.954
Yaratıcılığa uygunluk	30.63	1715.50	35.10	175.50	119.50	.510

4.2.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde, araştırmaya katılan grafik tasarımı öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin hizmet sürelerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Tabloda sıralanan hususlara ilişkin olarak hiçbir özelliğe ilişkin öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Buna göre öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususların hizmet sürelerine göre değişmediği belirtilebilir. Sıra ortalaması değerlerine göre, yöntem ve teknik seçiminde 1-10 yıllık öğretmenler, daha çok dersin kazanımlarını ve öğrenci ihtiyaçlarını önemli görürken, 21 yıl ve üzeri bir hizmet süresine sahip

öğretmenlerin de ekonomiklik, öğrenci sayısı ve okulun ya da sınıfın fiziksel özelliklerini daha önemli gördükleri belirtilebilir.

Tablo 18. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	Hizmet Süresi			X^2	p
	1-10 Yıl (N=16)	11-20 Yıl (N=37)	21 (+) Yıl (N=10)		
	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Dersin kazanımları	35.88	30.46	28.25	1.927	.382
Öğrenci gereksinimleri	37.63	27.81	35.00	4.826	.090
Ekonomiklik	31.56	30.92	36.70	1.060	.589
Kullanılabilirlik	33.94	29.87	30.25	.781	677
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	34.78	29.47	36.90	2.222	.329
Öğrenci sayısı	32.90	29.77	35.80	1.235	.539
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	32.13	31.00	35.50	.739	.691
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	27.70	26.47	38.38	3.854	.146
Yaratıcılığa uygunluk	35.10	28.97	32.15	1.955	.376

4.2.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin mezun olunan kurum değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19'a göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşleri mezun olunan okul değişkenine göre okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri (U=282.00, p=.037) ve öğrenci sayısı (U=272.50, p=.033) hususlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenler diğer öğretmenlere göre okulun ve sınıfın fiziki ortamları ile öğrenci sayısını öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde daha az önemli

görmektedirler. Bu iki özelliğin dışında kalan diğer özelliklerde öğretmenlerin görüşleri mezun oldukları kurum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Tablo 19. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	Mezun Olunan Kurum				U	p
	Diğer (N=18)		Eğitim Fakültesi (N=45)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Dersin kazanımları	31.64	569.50	31.44	1383.50	393.50	.964
Öğrenci gereksinimleri	32.88	559.00	30.98	1394.00	359.00	.673
Ekonomiklik	33.17	597.00	31.53	1419.00	384.00	.712
Kullanılabilirlik	33.53	603.50	29.94	1287.50	341.50	.411
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	38.83	699.00	29.27	1317.00	282.00	**.037**
Öğrenci sayısı	38.36	690.50	28.69	1262.50	272.50	**.033**
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	31.50	567.00	32.20	1449.00	396.00	.864
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	29.14	408.00	28.29	1188.00	285.00	.858
Yaratıcılığa uygunluk	32.81	590.50	30.24	1300.50	354.50	.530

Tablo 19'daki sıra ortalama değerleri incelendiğinde, her iki gruptaki öğretmenlerin de dersin kazanımlarını, öğrenci gereksinimlerini, ekonomikliği, yöntemin öğrenci düzeyine ve yaratıcılığa uygunluğu benzer düzeyde önemsedikleri görülmektedir. Eğitim fakültesi dışında başka bir kurumdan mezun olan öğretmenler, fiziksel ortam ve olanaklar ile öğrenci sayısını eğitim fakültesi mezunlarına oranla daha önemli bir ölçüt olarak görmektedirler.

4.2.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu				U	p
	Evet (N=47)		Hayır (N=16)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Dersin kazanımları	30.91	1453.00	33.33	500.00	325.00	.594
Öğrenci gereksinimleri	31.01	1426.50	32.91	526.50	345.50	.681
Ekonomiklik	33.83	1590.00	26.63	426.00	290.00	.117
Kullanılabilirlik	30.59	1407.00	32.27	484.00	326.00	.716
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	33.87	1592.00	26.50	424.00	288.00	.121
Öğrenci sayısı	33.48	1540.00	25.81	413.00	277.00	.104
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	33.00	1551.00	29.06	465.00	329.00	.355
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	29.39	1205.00	26.07	391.00	271.00	.477
Yaratıcılığa uygunluk	30.07	1353.00	33.63	538.00	318.00	.400

Tablo 20'den anlaşılacağı gibi, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenleri, öğretim yöntem ve tekniklerini seçerken dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı alanında hizmetiçi eğitim alıp almama durumuna göre değişmediğini göstermektedir. Ekonomiklik, okulun ve sınıfın fiziki

ortamlarının özellikleri ve öğrenci sayısı gibi etkenler, hizmetiçi eğitim alan öğretmenler tarafından daha fazla önemsenmesine karşın, farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.2.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat edilen hususlara ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumu				U	p
	Evet (N=30)		Hayır (N=33)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Dersin kazanımları	31.93	926.00	31.12	1027.00	466.00	.835
Öğrenci gereksinimleri	30.41	882.00	32.45	1071.00	447.00	.613
Ekonomiklik	32.10	963.00	31.91	1053.00	492.00	.962
Kullanılabilirlik	29.32	879.50	32.63	1011.50	414.50	.405
Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	27.93	838.00	35.70	1178.00	373.00	.061
Öğrenci sayısı	28.98	840.50	33.71	1112.50	405.50	.252
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu	29.55	886.50	34.23	1129.50	421.50	.207
Grafik dersine giren öğretmen sayısı	23.75	617.50	32.62	978.50	266.50	**.033**
Yaratıcılığa uygunluk	31.16	872.50	30.86	1018.50	457.50	.937

Tablo 21 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin algılarının özel sanat

çalışmaları yapma durumu değişkenine göre sadece grafik dersine giren öğretmen sayısı özelliği açısından anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (U=266.50, p=.033). Özel sanat çalışmaları yapmadığını belirten öğretmenler (sıra ort.=32.62), özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlere (sıra ort.=23.75) oranla öğretim yöntem ve tekniklerini seçmede, grafik dersine giren öğretmen sayısını daha fazla önemsemektedirler. Yöntem ve teknik seçiminde etkili olan diğer unsurlara ilişkin olarak öğretmenlerin görüşlerinde istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

4.3. Ders Araç-Gereçlerin Kullanım Sıklığına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin grafik tasarımı dersinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmetiçi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre analizleri sırasıyla sunulmuştur.

4.3.1. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan grafik tasarımı öğretmenlerinin ders araç-gereçlerini kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre, ders kitabı ya da ders notunu içeren basılı kaynaklar (U=40.00, p=.013), çeşitli boyda ve cinste fırçalar (U=50.00, p=.043), pastel boyalar (U=38.00, p=.021), kuru boyalar (U=46.00, p=.035) ve sulu boyalar (U=35.00, p=.013) gibi ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığı açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Basılı kaynakları, çeşitli boyda ve cinste fırçaları, pastel, kuru ya da sulu boyaları kadın öğretmenler ders araç-gereci olarak erkek öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadırlar. Diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları), çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya), çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları ve baskı presi gibi araç-gereçler erkek öğretmenler tarafından daha fazla kullanılmasına karşın, bu araç-gereçlerin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05). Genel olarak ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri, cinsiyet değişkenine göre değişmemiştir.

Tablo 22. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç ve Gereçler	Cinsiyet				U	p
	Kadın (N=58)		Erkek (N=5)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Konuya ilişkin örnekler	30.84	1789.00	41.00	164.00	78.00	.175
Kitap	32.46	1882.50	17.63	70.50	60.50	.081
Broşür	31.67	1837.00	29.00	116.00	106.00	.755
Katalog	31.81	1845.00	27.00	108.00	98.00	.577
Bilgisayar	30.44	1704.50	31.38	125.50	108.50	.911
Datashow	28.57	1514.00	34.75	139.00	83.00	.452
Scaner (Tarayıcı)	30.32	1698.00	33.00	132.00	102.00	.757
Printer (Yazıcı)	30.59	1713.00	29.25	117.00	107.00	.877
Fotoğraf makinesi	28.41	1477.50	29.63	118.50	99.50	.879
Kamera	27.71	1385.50	24.88	99.50	89.50	.718
Işıklı masa	30.66	1686.50	20.88	83.50	73.50	.242
Baskı presi	26.07	1251.50	31.63	126.50	75.50	.454
Gönye ve çeşitli cetveller	30.39	1671.50	24.63	98.50	88.50	.484
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	31.27	1720.00	12.50	50.00	40.00	**.013**
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	29.31	1612.00	39.50	158.00	72.00	.231
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	29.21	1606.50	40.88	163.50	66.50	.158
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	30.65	1686.00	21.00	84.00	74.00	.257
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	32.12	1831.00	15.00	60.00	50.00	**.043**
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	29.23	1578.50	33.13	132.50	93.50	.645
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	31.14	1744.00	21.50	86.00	76.00	.236
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	31.27	1751.00	19.75	79.00	69.00	.137
Pastel boyalar	31.82	1782.00	12.00	48.00	38.00	**.021**
Kuru boyalar	32.19	1835.00	14.00	56.00	46.00	**.035**
Sulu boyalar	32.39	1846.00	11.25	45.00	35.00	**.013**
Guaj boyalar	31.28	1751.50	19.63	78.50	68.50	.143
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	30.71	1689.00	20.25	81.00	71.00	.218
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	29.27	1551.50	25.38	101.50	91.50	.625

4.3.2. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Araç ve Gereçler	Hizmet Süresi			X^2	p
	1-10 Yıl (N=16)	11-20 Yıl (N=37)	21 (+) Yıl (N=10)		
	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Konuya ilişkin örnekler	33.50	29.90	34.05	1.051	.591
Kitap	26.06	31.79	39.15	3.915	.141
Broşür	26.72	30.17	43.95	7.228	**.027**
Katalog	26.81	29.28	47.00	10.537	**.005**
Bilgisayar	34.09	28.50	32.31	1.439	.487
Datashow	27.64	27.90	36.19	1.913	.384
Scaner	31.78	28.67	35.33	1.266	.531
Printer	31.56	29.51	32.44	.308	.857
Fotoğraf makinesi	30.47	25.11	36.67	4.300	.116
Kamera	26.13	25.45	37.94	4.496	.106
Işıklı masa	28.63	29.97	32.39	.304	.859
Baskı presi	29.16	24.83	27.36	.980	.613
Gönye ve çeşitli cetveller	28.80	29.04	35.05	1.215	.545
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	32.37	27.66	34.40	2.180	.336
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	33.28	29.68	25.39	1.360	.507
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	33.72	28.81	27.89	1.216	.544
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	31.69	29.53	28.78	.246	.884
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	31.56	27.20	43.40	7.624	**.022**
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	31.06	28.21	31.44	.482	.786
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	34.63	26.50	38.72	5.838	.054
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	35.41	26.89	35.83	4.909	.086
Pastel boyalar	30.06	26.54	46.67	10.560	**.005**
Kuru boyalar	32.38	26.00	48.56	13.292	**.001**
Sulu boyalar	30.09	27.71	45.78	8.705	**.013**
Guaj boyalar	30.75	27.04	43.50	8.211	**.016**
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	29.53	28.20	38.81	2.743	.254
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	28.86	26.32	39.33	5.082	.079

Tablo 23'teki verilere göre, öğretmenlerin ders araç-gereçlerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre, broşür (X^2=7.228, p=.027), katalog (X^2=10.537, p=.005), çeşitli boyda ve cinste fırçalar (X^2=7.624, p=.022), pastel boyalar (X^2=10.560, p=.005), kuru boyalar (X^2=13.292, p=.001), sulu boyalar (X^2=8.705, p=.013) ve guaj boyalarda (X^2=8.211, p=.016) anlamlı farklılıklar gösterdiği belirtilebilir. Sıra ortalama değerleri incelendiğinde, genel olarak 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere nazaran bu araç-gereçleri daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin diğer araç-gereçlerin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur (p>.05). Anlamlı farklılıklar olmamasına karşın, genelde 21 yıl ve üzeri hizmet süresi grubunda yer alan öğretmenlerin ders araç-gereçlerini daha fazla kullanma eğiliminde oldukları belirtilebilir.

Öğretim lideri olan öğretmen, öğrencinin etkili öğrenmesi için eğitim-öğretim ortamını organize eden, öğrencinin başarısını ön plana çıkaran, ona öğrenmeyi, öğrenme yollarını gösteren, öğrencinin kendine özgü özelliklerinin farkında olan ve bunların ortaya çıkmasını sağlayan kişidir (Taşpınar, 2006, s.3). Bir öğretmenin mesleği ile ilgili nitelik kazanması bir bakıma yıllar içinde yaşadığı deneyimlerle doğru orantılıdır. Öğretmenlik mesleğinde geçen 21 yıl içinde kazanılan nitelikler oldukça değerlidir, öğretmenin bu süreçde öğretme olgusu içinde yaşdıkları etkili öğretme biçimini geliştirir.

Kısaca öğretmen niteliklerini sıralarsak: Alan hakimiyeti, öğrenme-öğretme sürecini yönetme, öğrenci kişilik hizmetleri, kişisel ve mesleki özellikleridir. Bu niteliklerin temelinde çağdaş bir öğretmenin sahip olduğu ve göstermesi gereken nitelikleri iki ana gurupta toplayabiliz. Bunlar, kişisel ve meslekî nitelikleridir (Arends, 1997). Öğretmenlerin kişisel nitelikleri: 1. Güdüleyicilik, 2. Başarıya odaklanmışlık, 3. Profesyonellikolmak üzere üç grupta; meslekî nitelikleri ise: 1. Öğretim etkinliğini planlama, 2. Öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanma, 3. Etkili iletişim kurma, 4. Sınıf yönetme, 5. Zamanı etkili kullanma,

6. Öğrenmeleri değerlendirme, 7. Rehberlik yapma olmak üzere yedi grupta toplayabiliriz.
21 yıl içinde kazanılan profesyonellik, etkili öğretmenin kişisel nitelikleri ile ilgili olarak işbilirlik, esneklik ve bilgililk gibi özellikler girmektedir; ancak bu özellikler kişisel olmaktan çok öğretmenlik meslek bilgisi ve tavrıyla ilgili olduğundan bunların eğitim yoluyla özelliklede hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim eğitim yoluyla gerçekleşebileceği görülmektedir (Demirel, 2003, s.170).

Aktif öğrenci için etkili iletişim süreci şu şekilde yaşanır; Öğretmen (kaynak) içeriği (mesaj) araç ve yöntemlerini (kanal) kullanarak öğrenciye (alıcı) iletir. Bu etkili iletişim süreci içinde öğrenci tepkileri (dönüt) öğretmene geri bildirimi sağlayarak süreç tamamlanır (Ergin, 1998, s.228).

4.3.3. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 incelendiğinde, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin mezun olunan kurum değişkenine göre kullanılan araç-gereçlerin tümünde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur ($p>.05$). Öğretmenlerin kullandıkları araç-gereçlere ilişkin görüşlerinin mezun olunan kuruma bağlı olarak değişmediği görülmektedir.

Bilgisayar, datashow-projektörler (yansıtıcılar), scaner (tarayıcı), printer (yazıcı) ya da fotoğraf makinesi gibi araç-gereçlerin eğitim fakültesi dışında bir kurumdan mezun olan öğretmenler tarafından daha az kullanıldığı anlaşılmasına

karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, farklılıklar anlamlı olmamasına karşın, yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları), çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya), ipek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya) ve farklı cinste kurşun kalemler ve silgilerin eğitim fakültesi mezunlarınca daha fazla kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 24. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç ve Gereçler	Mezun Olunan Kurum				U	p
	Diğer (N=18)		Eğitim Fakültesi (N=45)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Konuya ilişkin örnekler	30.41	517.00	31.91	1436.00	364.00	.716
Kitap	35.26	599.50	30.08	1353.50	318.50	.268
Broşür	33.76	574.00	30.64	1379.00	344.00	.508
Katalog	30.09	511.50	32.03	1441.50	358.50	.682
Bilgisayar	33.94	577.00	29.14	1253.00	307.00	.300
Datashow	34.50	483.00	27.21	1170.00	224.00	.135
Scaner (Tarayıcı)	33.97	577.50	29.13	1252.50	306.50	.312
Printer (Yazıcı)	36.00	612.00	28.33	1218.00	272.00	.109
Fotoğraf makinesi	30.47	487.50	27.71	1108.50	288.50	.545
Kamera	27.75	388.50	27.41	1096.50	276.50	.943
Işıklı masa	28.63	458.00	30.51	1312.00	322.00	.690
Baskı presi	24.97	374.50	27.12	1003.50	254.50	.621
Gönye ve çeşitli cetveller	31.87	478.00	29.36	1292.00	302.00	.599
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	31.33	470.00	29.55	1300.00	310.00	.682
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	28.62	486.50	30.56	1283.50	333.50	.681
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	25.85	439.50	31.68	1330.50	286.50	.204
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	26.24	446.00	31.52	1324.00	293.00	.263
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	26.44	449.50	32.76	1441.50	296.50	.177
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	25.18	428.00	31.29	1283.00	275.00	.193
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	29.75	476.00	30.77	1354.00	340.00	.824
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	28.09	449.50	31.38	1380.50	313.50	.452
Pastel boyalar	31.06	497.00	30.30	1333.00	343.00	.874
Kuru boyalar	31.00	496.00	31.00	1395.00	360.00	1.000
Sulu boyalar	31.63	506.00	30.78	1385.00	350.00	.860
Guaj boyalar	31.56	505.00	30.11	1325.00	335.00	.747
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	34.16	546.50	28.45	1223.50	277.50	.235
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	27.80	417.00	29.43	1236.00	297.00	.725

4.3.4. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim alma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç ve Gereçler	Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu				U	p
	Evet (N=47)		Hayır (N=16)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Konuya ilişkin örnekler	31.66	1456.50	31.03	496.50	360.50	.881
Kitap	34.77	1599.50	22.09	353.50	217.50	**.008**
Broşür	33.70	1550.00	25.19	403.00	267.00	.077
Katalog	32.83	1510.00	27.69	443.00	307.00	.289
Bilgisayar	32.84	1445.00	24.06	385.00	249.00	.063
Datashow	29.93	1227.00	26.63	426.00	290.00	.480
Scaner (Tarayıcı)	32.97	1450.50	23.72	379.50	243.50	.058
Printer (Yazıcı)	32.47	1428.50	25.09	401.50	265.50	.131
Fotoğraf makinesi	28.83	1153.00	27.69	443.00	307.00	.803
Kamera	27.77	1083.00	26.80	402.00	282.00	.833
Işıklı masa	30.95	1331.00	27.44	439.00	303. 00	.458
Baskı presi	24.11	868.00	31.88	510.00	202.00	.070
Gönye ve çeşitli cetveller	31.26	1375.50	26.30	394.50	274.50	.297
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	31.74	1396.50	24.90	373.50	253.50	.117
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	30.95	1331.00	27.44	439.00	303. 00	.465
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	28.50	1225.50	34.03	544.50	279.50	.237
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	29.21	1256.00	32.13	514.00	310.00	.545
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	32.08	1443.50	27.97	447.50	311.50	.389
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	30.09	1294.00	27.80	417.00	297.00	.639
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	30.77	1354.00	29.75	476.00	340.00	.824
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	31.38	1380.50	28.09	449.50	313.50	.452
Pastel boyalar	31.14	1370.00	28.75	460.00	324.00	.622
Kuru boyalar	31.44	1415.00	29.75	476.00	340.00	.727
Sulu boyalar	32.08	1443.50	27.97	447.50	311.50	.392
Guaj boyalar	31.36	1380.00	28.13	450.00	314.00	.471
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	30.86	1327.00	27.69	443.00	307.00	.509
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	30.65	1318.00	23.93	335.00	230.00	.156

Tablo 25 incelendiğinde, öğretmenlerin ders araç-gereçlerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin güzel sanatların herhangi bir dalı ya da grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim alıp almama durumlarına göre sadece araç-gereç olarak kitapta (U=217.50, p=.008) anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Grafik tasarımı ile ilgili hizmetiçi eğitim semineri alan öğretmenlerin ders araç-gereci olarak kitabı daha fazla kullandıkları belirtilebilir. Bunun dışında kalan diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin ise hizmetiçi eğitim alma durumuna göre değişmediği görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin ders araç-gereçlerini hizmetiçi eğitim almayan öğretmenlere oranla daha fazla kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir.

Öğretim sürecinde kullanılabilecek temel materyallerden biri olan kitap, öğrencilerin işlenen konuyu daha iyi anlamalarını sağlaması, iyi anlayamadığı konuları tekrarlaması vb. amaçlar açısından önemli görsel araçlardır. Kitaplar: Ders kitabı, öğretmen kitabı, alıştırma ve başvuru kitabı gibi birçok yazılı ve resimli materyaldir. Seçilen kitaplar, öncelikle dersin hedeflerine ve öğrenci düzeyine uygun olmalıdır. Derste kullanılacak kitabın belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken hususlardan biride, kitaptaki bilgilerin bilimselliği ve güncelliğidir. Ayrıca, kitaplarda dikkat edilmesi gereken diğer husus, hitap edilen sınıftaki öğrencilerin ilgi ve dikkat gelişimlerine uygun olarak yazı, punto ve resim büyüklükleri düzenlenmelidir (Tan-Erdoğan, 2004. s.95-96. Kıldan-Ünver, 2007. s.343).

4.3.5. Ders Araç-Gereçlerinin Kullanım Sıklığına İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerini ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin görüşlerinin özel amaçlı sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre sadece çeşitli kalemlerde (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.) anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (U=282.50, p=.035). Sıra ortalama değerleri incelendiğinde, özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlerin (sıra ort.=33.54) özel sanat çalışmaları yapmayan öğretmenlere (sıra ort.=24.92) göre asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb. çeşitli kalemleri ders araç-gereci olarak daha fazla kullandıkları görülmektedir. Diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri arasında özel sanat çalışmalarında bulunma durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Ancak, ders araç-gereçlerinin çoğunda özel sanat çalışmalarında bulunan öğretmenlerin sıra ortalaması değerlerinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 26. Ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç ve Gereçler	Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumu				U	p
	Evet (N=30)		Hayır (N=33)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Konuya ilişkin örnekler	30.00	870.00	32.82	1083.00	435.00	.445
Kitap	29.83	865.00	32.97	1088.00	430.00	.453
Broşür	28.09	814.50	34.50	1138.50	379.50	.128
Katalog	31.40	910.50	31.59	1042.50	475.50	.963
Bilgisayar	29.74	803.00	31.12	1027.00	425.00	.742
Datashow	28.63	687.00	29.27	966.00	387.00	.879
Scaner	31.55	883.50	29.58	946.50	418.50	.648
Printer	31.70	887.50	29.45	942.50	414.50	.604
Fotoğraf makinesi	32.33	873.00	24.93	723.00	288.00	.072
Kamera	30.22	755.50	25.16	729.50	294.50	.220
Işıklı masa	30.38	850.50	29.66	919.50	423.50	.866
Baskı presi	29.24	731.00	23.96	647.00	269.00	.182
Gönye ve çeşitli cetveller	30.72	829.50	29.39	940.50	412.50	.749
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)	29.05	813.50	30.85	956.50	407.50	.636
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)	31.91	893.50	28.27	876.50	380.50	.396
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)	29.50	826.00	30.45	944.00	420.00	.819
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)	30.68	859.00	29.39	911.00	415.00	.763
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar	33.98	985.50	28.30	905.50	377.50	.176
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları	29.80	834.50	29.22	876.50	411.50	.891
Farklı cins ve kalitede kâğıtlar	33.67	976.50	27.53	853.50	357.50	.130
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler	31.10	902.00	29.94	928.00	432.00	.762
Pastel boyalar	32.48	942.00	28.65	888.00	392.00	.370
Kuru boyalar	34.79	1009.00	27.56	882.00	354.00	.091
Sulu boyalar	32.10	931.00	30.00	960.00	432.00	.619
Guaj boyalar	31.77	889.50	29.39	940.50	412.50	.550
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler	31.70	887.50	28.47	882.50	386.50	.450
Çeşitli kalemler (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.)	33.54	905.50	24.92	747.50	282.50	**.035**

4.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçimini ve Araç-Gereçlerin Kullanımını Etkileyen Unsurlara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin grafik tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin

cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmet içi eğitim durumu ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre analizleri sırasıyla sunulmuştur.

4.4.1. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçimini ve Araç-Gereçlerin Kullanımını Etkileyen Unsurlara İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	Cinsiyet				U	p
	Kadın (N=58)		Erkek (N=5)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	29.05	1568.50	40.30	201.50	83.50	.121
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	30.48	1676.50	30.70	153.50	136.50	.976
Kütüphane olmaması	28.00	1512.00	51.60	258.00	27.00	**.001**
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	28.93	1591.00	47.80	239.00	51.00	**.013**
Sınıf mevcudunun fazla olması	30.97	1734.50	31.30	156.50	138.50	.967
Atölyelerin yetersiz olması	30.41	1672.50	31.50	157.50	132.50	.889
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	30.36	1700.00	38.20	191.00	104.00	.321
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	29.95	1647.00	36.60	183.00	107.00	.376
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	30.29	1666.00	32.80	164.00	126.00	.738
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	30.82	1726.00	33.00	165.00	130.00	.769
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	30.25	1724.00	45.80	229.00	71.00	**.028**
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	31.02	1737.00	30.80	154.00	139.00	.977
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	30.26	1694.50	39.30	196.50	98.50	.230
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	30.77	1754.00	39.80	199.00	101.00	.252
Öğrencilerin isteksiz olmaları	30.84	1727.00	32.80	164.00	131.00	.799

Tablo 27'deki veriler incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde ve ders araç-gereçlerini kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre, kütüphane olmaması (U=27.00, p=.001), araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması (U=51.00, p=.013) ve araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması (U=71.00, p=.028) etkenlerinde anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkek öğretmenler okulda kütüphane olmamasını, araç-gereçlerin nasıl kullanılacağına ilişkin bir rehberin bulunmamasını kadın öğretmenlere göre daha önemli sorunlar olarak görmektedirler. Aynı şekilde, araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması durumuna erkek öğretmenlerin (sıra ort.=45.80) kadın öğretmenlere (sıra ort.=30.25) göre daha fazla katıldıkları söylenebilir. Bunların dışında kalan etkenlere ilişkin görüşler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar olmamasına karşın, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre bu etkenlerin yöntem ve teknik seçimi ile araç-gereç kullanımını daha fazla etkilediğini düşündükleri belirtilebilir.

4.4.2. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçimini ve Araç-Gereçlerin Kullanımını Etkileyen Unsurlara İlişkin Görüşlerin Hizmet Süresine Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerini kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28'deki verilere göre, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmet sürelerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur (p>.05). Öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknik seçimi ile araç-gereç kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin algılarının hizmet süresi değişkenine göre değişmediği ifade edilebilir. Kullanılan araç-gereçlerin okulda olmaması ya da okulun ve sınıfın fiziksel ortamlarının yetersiz oluşu, sınıf

mevcudunun fazla olması ve atölyelerin yetersizliği gibi durumlara 1-10 yıllık öğretmenlerin daha fazla katıldıkları dikkat çekmesine karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 28. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin hizmet süresine göre Kruskal Wallis H testi sonuçları

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	Hizmet Süresi			X^2	P
	1-10 Yıl (N=16)	11-20 Yıl (N=37)	21 (+) Yıl (N=10)		
	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	32.66	30.11	24.19	1.592	.451
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	34.38	30.42	23.13	2.837	.242
Kütüphane olmaması	28.72	30.96	28.38	.317	.853
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	30.97	30.39	30.06	.021	.990
Sınıf mevcudunun fazla olması	36.16	31.28	20.72	4.798	.091
Atölyelerin yetersiz olması	34.75	30.63	23.25	2.931	.231
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	38.28	29.21	25.60	4.357	.113
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	29.50	31.18	29.44	.161	.923
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	31.38	30.93	26.81	.494	.781
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	33.03	30.24	30.44	.355	.837
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	29.56	29.94	40.20	3.928	.140
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	29.75	31.44	31.44	.133	.935
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	31.69	29.43	36.06	1.255	.534
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	28.00	34.39	26.70	2.545	.280
Öğrencilerin isteksiz olmaları	31.00	31.92	27.70	.510	.775

4.4.3. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında Karşılaşılan Etkenlere İlişkin Görüşlerin Mezun Olunan Kuruma Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin mezun olunan kuruma göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	Mezun Olunan Kurum				U	P
	Diğer (N=18)		Eğitim Fakültesi (N=45)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	28.38	482.50	30.65	1287.50	329.50	.611
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	29.17	525.00	31.07	1305.00	354.00	.661
Kütüphane olmaması	29.33	528.00	30.29	1242.00	357.00	.830
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	29.03	522.50	31.13	1307.50	351.50	.645
Sınıf mevcudunun fazla olması	33.44	602.00	29.98	1289.00	343.00	.466
Atölyelerin yetersiz olması	30.72	553.00	30.40	1277.00	374.00	.946
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	32.97	593.50	30.17	1297.50	351.50	.557
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	28.11	506.00	31.52	1324.00	335.00	.452
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	27.06	487.00	31.98	1343.00	316.00	.277
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	30.31	545.50	31.29	1345.50	374.50	.825
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	36.28	653.00	29.55	1300.00	310.00	.113
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	29.56	532.00	31.60	1359.00	361.00	.647
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	33.67	606.00	29.88	1285.00	339.00	.403
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	29.28	527.00	32.41	1426.00	356.00	.508
Öğrencilerin isteksiz olmaları	27.31	491.50	32.55	1399.50	320.50	.258

Tablo 29 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi ile araç-gereç kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin algılarının mezun olunan kurum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir (p>.05). Buna göre, öğretmenlerin Grafik Tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereç kullanımı konusunda karşılaştıkları güçlüklerin mezun olunan kuruma göre değişmediği söylenebilir. Öğrencilerin isteksiz olmaları ve müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması gibi durumların yöntem ve tekniklerin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında önemli bir sorun olduğu düşüncesine eğitim fakültesi mezunu öğretmenler daha fazla katılmalarına karşın, farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

4.4.4. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında Karşılaşılan Etkenlere İlişkin Görüşlerin Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve ders araç-gereçlerini kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmetiçi eğitim alma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. Öğretim yöntem ve tekniklerin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında karşılaşılan Etkenlere ilişkin görüşlerin hizmetiçi eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu				U	P
	Evet (N=47)		Hayır (N=16)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	28.40	1249.50	34.70	520.50	259.50	.175
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	29.16	1283.00	34.19	547.00	293.00	.264
Kütüphane olmaması	29.14	1253.00	32.31	517.00	307.00	.494
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	28.20	1241.00	36.81	589.00	251.00	.069
Sınıf mevcudunun fazla olması	30.46	1370.50	32.53	520.50	335.50	.674
Atölyelerin yetersiz olması	29.35	1291.50	33.66	538.50	301.50	.377
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	28.59	1315.00	38.40	576.00	234.00	.051
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	29.55	1300.00	33.13	530.00	310.00	.446
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	28.93	1273.00	34.81	557.00	283.00	.210
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	30.28	1362.50	33.03	528.50	327.50	.552
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	32.17	1480.00	29.56	473.00	337.00	.553
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	29.44	1325.00	35.38	566.00	290.00	.201
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	28.96	1303.00	36.75	588.00	268.00	.097
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	29.38	1351.50	37.59	601.50	270.50	.094
Öğrencilerin isteksiz olmaları	30.50	1403.00	32.53	488.00	322.00	.679

Tablo 30'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerin seçimine ve araç-gereçlerin kullanımına etki eden unsurlara ilişkin algılarının güzel sanatların herhangi bir alanında ya da grafik tasarımı konusunda hizmetiçi eğitim alıp almama durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde ve ders araç-gereçlerini kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmetiçi eğitim alma durumuna göre değişmediği biçiminde yorumlanabilir. Grafik Tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerinin

seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurların çoğunda hizmetiçi eğitim almayan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin sıra ortalaması değerlerinin hizmetiçi eğitim alanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, bu sayısal farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.4.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Seçiminde ve Araç-Gereçlerin Kullanımında Etkileyen Unsurlara İlişkin Görüşlerin Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumuna Göre Bulguları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin grafik tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde ve ders araç-gereçlerini kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31'deki verilere göre, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde ve ders araç-gereçlerini kullanımında karşılaşılan olumsuzluklara ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği belirtilebilir ($p>.05$). Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçimi ile ders araç-gereçlerini kullanımında etki eden unsurlara ilişkin algılarının özel sanat çalışmaları yapma durumlarına göre değişmediğini göstermektedir. Kütüphane olmaması, araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması ve müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması gibi, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını olumsuz etkilediği görüşüne özel sanat çalışmaları yapan öğretmenler daha fazla katılmalarına karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 31. Öğretim yöntem ve tekniklerin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları

Araç-Gereç Kullanımını Etkileyen Unsurlar	Özel Sanat Çalışmaları Yapma Durumu				U	p
	Evet (N=30)		Hayır (N=33)			
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması	30.26	817.00	29.78	953.00	425.00	.906
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması	28.32	793.00	32.41	1037.00	387.00	.306
Kütüphane olmaması	32.38	939.00	27.70	831.00	366.00	.256
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması	30.90	896.00	30.13	934.00	438.00	.855
Sınıf mevcudunun fazla olması	30.84	894.50	31.14	996.50	459.50	.946
Atölyelerin yetersiz olması	27.75	832.50	33.25	997.50	367.50	.202
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması	30.88	895.50	31.11	995.50	460.50	.958
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması	28.77	805.50	32.02	1024.50	399.50	.436
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi	28.43	796.00	32.31	1034.00	390.00	.351
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi	28.84	836.50	32.95	1054.50	401.50	.314
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması	33.42	1002.50	29.70	950.50	422.50	.335
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi	31.00	899.00	31.00	992.00	464.00	1.000
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması	30.67	889.50	31.30	1001.50	454.50	.880
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması	32.43	973.00	30.63	980.00	452.00	.674
Öğrencilerin isteksiz olmaları	28.63	859.00	33.29	1032.00	394.00	.271

4.4.6. Öğretim Yöntem ve Teknikleri ile Araç-Gereçlerin Seçiminde Dikkat Edilen Hususlara ve Kullanımını Etkileyen Unsurlara İlişkin Yorumlar

İnsan, hayatını kolaylaştırmak ve daha iyi koşullarda yaşayabilmek için araçlardan faydalanmış ve onları geliştirmiştir. Bu durum her alanda olduğu gibi eğitim ve öğretim alanında da söz konusudur. Sürekli gelişen öğretim araçları, öğrenme sürecini kolaylaştıran temel ögeler olarak devamlı karşımıza çıkmaktadırlar.

Öğretimde çoklu öğrenme ortamının sağlanması için araç-gereç kullanımının önemli katkıları vardır. Hem görsel hem de işitsel öğretim ortamının aynı anda oluşturulması öğrenciye büyük katkılar sağlar. Bu durum öğretim aktivitelerini daha zevkli yaptığı gibi öğrencinin de daha iyi öğrenmesini sağlar.

Yalın (2002) öğretimde araç gereç kullanımının faydalarını 10 maddeyle açıklamaktadır:

1. Çoklu öğrenme ortamı sağlar.
2. Öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur.
3. Dikkat çeker.
4. Hatırlamayı kolaylaştırır.
5. Soyut şeyleri somutlaştırır.
6. Zamandan tasarruf sağlar
7. Güvenli gözlem yapma imkânı sağlar.
8. Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlar.
9. Tekrar tekrar kullanılabilir.
10. İçeriği basitleştirerek anlaşılmalarını kolaylaştırır (Yalın, 2002, s.31-Tan, 2005,s.129).

Öğretmenler ve öğrenciler eğitim ve öğretimin en temel iki unsurudur ve aynı zamanda eğitim ve öğretimin var olma gerekçesini yani "bilgi transferini" amaçlamaktadırlar. Bilgi transferini gerçekleştirirken öğrenme sürecini kolaylaştıran öğretim araçlarını kullanılırlar. Bu araçlar yüzyıllardır teknolojik gelişme göstermiştir.

Teknoloji, öğrenmeyle ilgili olarak bir okulun amaçlarını gerçekleştirmesinde stratejik bir süreçtir. Bu süreçte sadece öğretime yardımcı olur, öğretimin amacı hâline getirilmemelidir. Gelişmiş teknoloji kullanmanın öğretimde tek başına doyum ve başarıya ulaştıracağı düşünülemez. Ancak öğretmenin işini kolaylaştırır, öğretim sürecini daha üretken ve daha tatmin edici kılabilirler (Kıldan-Ünver, 2007 s.339).

Araştırmamızda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde ve ders araç-gereçlerini kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşleri; kütüphane olmaması, araç-gereç kullanma konusunda bir uzmanın bulunmaması ve araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması etkenlerinde anlamlı farklılıklar göstermiştir.

Öğrencilerin özellikle her türlü süreli yayın, kitap, sanatla ilgili bilgisayar veritabanı gibi pahalı ve az bulunan yayınlara ulaşması, kendilerinin ve okullarının eğitim kalitesini ve başarısını artırır. Ne yazık ki her okul, bir kütüphane oluşturma imkânına sahip olamamaktadır.

Okulun sahip olduğu mesleki araç-gereçlerin nasıl kullanılacağını bilen bir uzmanın bulunmaması bir risktir ve öğretimi engelleyici maddi zararlara sebep olabilir.

Özel sanat çalışmaları yapan öğretmenler, kütüphane olmaması, araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması ve ders planını yetiştirme konusunda kaygı yaşanmasının tekniklerin seçimini ve araç-gereç kullanımını olumsuz etkilediği görüşüne daha fazla katılmaktadırlar.

Öğretim etkinliklerinin amacına ulaşması, bu etkinliklerin planlı hazırlanmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Özellikle ilk ve orta dereceli eğitim kurumlarında öğretmenlerin yönergeler doğrultusunda yazılı plan yapmaları Millî Eğitim Bakanlığınca zorunlu hale getirilmiştir (Küçükahmet, 2006, s.13).

“Planlama, geleceğe yön veren ve görselleştirmeye yarayan bir süreçtir. Etkili öğretmenlerin önemli özelliklerinden birisi, öğretimi planlamalarıdır.” (Koç, 2007, s. 362) Eğer öğretmenler eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanacakları planı hazırlarken zamanlama konusunda dikkatli olup uygulamada gereken özeni gösterirlerse ders planını yetiştirememe olumsuzluğunu yaşamazlar.

Öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin kullanımına, seçiminde dikkat edilen hususlara ve kullanımda karşılaşılan olumsuzluklara ilişkin olarak eğitim fakültesi mezunu öğretmenler öğrencilerin isteksiz olmaları, sınıf mevcudunun fazla olması gibi durumların yöntem ve tekniklerin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında önemli bir sorun olduğu düşüncesine daha fazla katılmaktadırlar.

Tüm öğretmenler; araç-gereçlerin okulda olmaması ya da okulun ve sınıfın fiziksel ortamlarının yetersiz oluşu, sınıf mevcudunun fazla olması ve atölyelerin yetersizliği konusunda aynı fikirdedirler.

Öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde etkili ders planları hazırlanması ve uygulanması, ders araç-gereçlerinin etkin ve doğru kullanımı ve zengin bir kütüphaneye sahip olmak başarılı öğrenciler yetiştiren okullar oluştururken eğitim kalitesini de yükseltecektir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

SONUÇ

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Bölümlerinde yer alan Grafik Tasarımı dersleri, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerle araç-gereç kullanımı açısından değerlendirilmiş bu değerlendirmeler maddeler hâlinde aşağıda belirtilmiştir.

1) Öğretmenlerin, Grafik Tasarımı derslerinde kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklığına ilişkin olarak, en fazla kullanılan yöntem ya da tekniğin *örnekler gösterme* olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla *anlatım, soru-cevap* ve *gösteri* yöntemleri izlemiştir. Öğretmenlerin en az kullandığı yöntem ya da teknikler ise *gezi-gözlem, dramatizasyon* ve *tartışma* olmuştur. Bu da öğretmenlerin genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Dersin amaç ya da kazanımları ile öğrenci ihtiyaçları derste kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemede önemli bir unsurdur. Grafik Tasarımı dersi de özelliği gereği öğrencilerin grup çalışmaları ya da bireysel çalışmalar yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler daha çok öğretmenin aktif olduğu geleneksel yaklaşımı temsil etmektedir.

2) Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin olarak tekniklerinin seçimini etkileyen en önemli unsurun yaratıcılığa uygunluk olduğu ortaya çıkmıştır. Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu, dersin kazanımları, ekonomiklik ve kullanılabilirlik özellikleri de derste kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini etkileyen önemli

etkenlerdir. Bununla birlikte, okulun ve sınıfın fiziksel ortamının özellikleri ve öğrenci sayısı da, yöntem seçimini etkileyen önemli hususlar olarak görülmektedir.

3) Öğretmenlerin, Grafik Tasarımı dersinde en çok kullandıkları araç-gereçler sırasıyla konuya ilişkin örnekler ve basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu) dır. Öğretmenlerin görüşlerine göre guaj boyalar, farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler, farklı cins ve kalitede kâğıtlar, kitaplar, çeşitli boya ya da fırçalar Grafik Tasarımı derslerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte, ipek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya), bilgisayar, datashow ve yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları) ise oldukça az kullanılmaktadır. Konuya ilişkin uygun örneklerin gösterilmesi gerekir, ancak bilgisayarın grafik tasarımı konusunda sağladığı katkıların da öğrencilere tanıtılması önemlidir.

4) Grafik Tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve teknikleri ile ders araç-gereçlerinin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşler incelendiğinde bu etkenler arasında; kullanılmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması, atölyelerin yetersiz olması, okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersizliği ve kullanılacak araç-gereçlerin okulda olmaması gibi unsurların öne çıktığı görülmektedir. Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması, bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi ve sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması gibi unsurlar ise önem sırası açısından daha sonlarda yer almıştır. Buna göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurları daha çok kendilerinin dışındaki faktörlere bağladıkları söylenebilir. Araç-gereç maliyetlerinin yüksek olması, okulda araç-gereç bulunmaması ya da imkânların yetersizliği, araç-gereç kullanımını etkileyen en önemli nedenler olarak belirtilmiştir.

5) Grafik Tasarımı öğretmenlerine açık uçlu soru sorulmuş ve cevaplar doğrultusunda, Grafik Tasarımı derslerinin daha etkili şekilde sunulabilmesi için gerekli öğretmen, öğrenci ve okul özellikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin belirttikleri yazılı görüşlerin içerik analizi yapıldığında, öğretmen özelliklerine

yönelik olarak öğretmenlerin yenilikçi olmaları ve kendilerini alanlarında geliştirme önerisi ilk sırada yer almıştır. Bununla birlikte, öğretmenlerin alanlarında hizmet içi eğitim almış olmaları, bilgisayar teknolojileri konusunda bilgili ve piyasanın ihtiyaçlarına duyarlı olunması gibi özellikler de önemli görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin önerilerine göre alanında uzman olmak da temel bir öğretmen özelliği olarak belirtilmiştir. Öğrenci özellikleri olarak birinci sırada önemli görülen durum öğrencilerin Grafik bölümlerine yetenek sınavlarıyla alınmasıdır. Öğretmenler, öğrencilerin bu bölümlere yetenek sınavlarıyla alınmalarını istemektedirler. Öğrenmeye istekli ve araştırmacı öğrencilerin olması, bilimsel alt yapısı yeterli öğrencilerin gelmesi ve öğrencilerin maddi olanaklarının yeterli olması gibi özellikler öğretmenlerin öğrencilere ilişkin beklentileri arasında önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin bölümlerini tanıyarak ve bilinçli olarak seçmeleri, araştırmaya katılan Grafik Tasarımı öğretmenlerinin beklentileri arasındadır. Öğretmenlerin okulun özelliklerine ilişkin önerileri arasında ise fiziki ve teknik alt yapı ve donanımın yeterli olması, temel öncelik olarak belirtilmiştir. Okul yöneticilerinin duyarlı ve ilgili olmaları, öğrenci sayısının sınırlı olması ve atölye ya da derslik kapasitelerine uygun sayıda öğrenci alınması ve okulun çevre koşullarının iyileştirilmesi konularında da öğretmenlerin beklentileri söz konusudur. Bununla birlikte, okulda sayı ve nitelikçe yeterli branş öğretmeninin bulunması da, öğretmenlerin okulun özelliklerine ilişkin beklentileri arasındadır.

6) Grafik Tasarımı Eğitimi Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımına ilişkin görüşleri; cinsiyet, hizmet süresi, mezun olunan kurum, hizmet içi eğitime katılma ve özel sanat çalışmalarında bulunma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir? şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt problemlerin çözümlenmesinde; a) yöntem ve tekniklerin kullanım sıklığına, b) yöntem ve tekniklerin seçiminde dikkat edilen hususlara, c) araç-gereçlerin kullanım sıklığına ve d) öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin bulgular ayrı başlıklar altında verilmiştir.

7) Sonuçlar, öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde, öğretim yöntem ve tekniklerini hangi sıklıkla kullandıklarının cinsiyete göre değişmediğini göstermektedir. Buna göre gösteri, gezi-gözlem ve dramatizasyon gibi yöntemleri bayan öğretmenlerin erkeklere; anlatım ve soru-cevap yöntemlerini de erkek öğretmenlerin bayanlara oranla daha fazla kullandıkları anlaşılmasına karşın, bu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

8) Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanım sıklıklarının hizmet sürelerine göre değişmediği görülmektedir. Gösteri, gezi-gözlem ve tartışma gibi yöntem ve teknikleri 21 yıl ve üzeri bir hizmet süresine sahip öğretmenlerin diğerlerine göre daha fazla kullandıkları söylenebilir.

9) Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarının mezun oldukları kurumun eğitim fakültesi ya da eğitim fakültesi dışında eğitim enstitüsü, yüksek öğretmen okulu veya fen-edebiyat fakültesi olması durumuna bağlı olarak değişmediği ifade edilebilir. Tartışma ve anlatım yöntemlerini eğitim fakültesi mezunları başka kurumlardan mezun olanlara göre daha fazla kullanmalarına karşın, aradaki sayısal farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

10) Sonuçlar, öğretmenlerin Grafik Tasarımı derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin algılarının grafik tasarımı ya da güzel sanatların herhangi bir dalında hizmet içi eğitim alma durumuna göre değişmediğini göstermektedir. Ancak, anlatım yöntemini hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin; tartışma ve bireysel çalışma yöntemlerini ise hizmet içi eğitim alanların daha fazla kullandıkları anlaşılmasına karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

11) Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaların bulunma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği belirtilebilir. Gösteri, gezi-gözlem ve dramatizasyon gibi

teknikleri özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlerin daha fazla kullandıkları görülmesine karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

12) Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediğibelirlenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin yöntem ve teknik seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişmediği belirtilebilir. Sıra ortalama değerlerine göre, genel olarak bayan öğretmenlerin erkeklere oranla yöntem ve teknik seçerken dersin kazanımları, öğrenci ihtiyaçları ve fiziksel ortamların yeterliliği gibi değişkenlere daha fazla dikkat ettikleri anlaşılmasına karşın, bunların istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar oluşturmadığı görülmektedir.

13) Grafik Tasarımı öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin hizmet sürelerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususların hizmet sürelerine göre değişmediği belirtilebilir. Sıra ortalaması değerlerine göre, yöntem ve teknik seçiminde 1-10 yıllık öğretmenler daha çok dersin kazanımlarını ve öğrenci ihtiyaçlarını önemli görürken, 21 yıl ve üzeri bir hizmet süresine sahip öğretmenlerin de ekonomiklik, öğrenci sayısı ve okulun ya da sınıfın fiziksel özelliklerini daha önemli gördükleri belirtilebilir.

14) Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerini seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşleri mezun olunan okul değişkenine göre okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri ve öğrenci sayısı hususlarında anlamlı farklılıklar göstermiştir. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenler diğer öğretmenlere göre okulun ve sınıfın fiziki ortamları ile öğrenci sayısını öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde daha az önemli görmektedirler. Bu iki özelliğin dışında kalan diğer özelliklerde öğretmenlerin görüşleri mezun oldukları kurum değişkenine göre anlamlı

farklılık göstermemiştir. Her iki gruptaki öğretmenlerin de dersin kazanımlarını, öğrenci gereksinimlerini, ekonomikliği, yöntemin öğrenci düzeyine ve yaratıcılığa uygunluğunu benzer düzeyde önemsedikleri görülmektedir. Eğitim fakültesi dışında başka bir kurumdan mezun olan öğretmenler, fiziksel ortam ve olanaklar ile öğrenci sayısını eğitim fakültesi mezunlarına oranla daha önemli bir ölçüt olarak görmektedirler.

15) Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin, öğretim yöntem ve teknikleri seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, öğretmenleri öğretim yöntem ve tekniklerini seçerken dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşlerinin grafik tasarımı alanında hizmet içi eğitim alıp almama durumuna göre değişmediğini göstermektedir. Ekonomiklik, okulun ve sınıfın fiziki ortamlarının özellikleri ve öğrenci sayısı gibi etkenler, hizmet içi eğitim alan öğretmenler tarafından daha fazla önemsenmesine karşın, farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

16) Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin algılarının özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre sadece grafik dersine giren öğretmen sayısı özelliği açısından anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Özel sanat çalışmaları yapmadığını belirten öğretmenler, özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlere oranla öğretim yöntem ve tekniklerinin seçmede grafik dersine giren öğretmen sayısını daha fazla önemsemektedirler. Yöntem ve teknik seçiminde etkili olan diğer unsurlara ilişkin olarak öğretmenlerin görüşlerinde istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

17) Grafik tasarımı öğretmenlerinin ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre; ders kitabı ya da ders notunu içeren basılı kaynaklar, çeşitli boyda ve cinste fırçalar, pastel boyalar, kuru boyalar ve sulu boyalar gibi ders araç-gereçlerini kullanım sıklığı açısından anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Basılı kaynakları, çeşitli boyda ve cinste fırçaları, pastel, kuru ya

da sulu boyaları bayan öğretmenler ders araç-gereci olarak erkek öğretmenlere oranla daha fazla kullanmaktadırlar. Diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları), çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya), çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları ve baskı presi gibi araç-gereçler erkek öğretmenler tarafından daha fazla kullanılmasına karşın, bu araç-gereçlerin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Genel olarak ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri, cinsiyet değişkenine göre değişmemiştir.

18) Öğretmenlerin ders araç-gereçlerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre, broşür, katalog, çeşitli boyda ve cinste fırçalar, pastel boyalar, kuru boyalar, sulu boyalar ve guaj boyalarda anlamlı farklılıklar gösterdiği belirtilebilir. Sıra ortalama değerleri incelendiğinde, genel olarak 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere nazaran bu araç-gereçleri daha fazla kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin diğer araç-gereçlerin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Anlamlı farklılıklar olmamasına karşın, genelde 21 yıl ve üzeri hizmet süresi grubunda yer alan öğretmenlerin ders araç-gereçlerini daha fazla kullanma eğiliminde oldukları belirtilebilir.

19) Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin mezun olunan kurum değişkenine göre kullanılan araç-gereçlerin tümünde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Öğretmenlerin kullandıkları araç-gereçlere ilişkin görüşlerinin mezun olunan kuruma bağlı olarak değişmediği görülmektedir. Bilgisayar, datashow, tarayıcı, yazıcı ya da fotoğraf makinesi gibi araç-gereçlerin eğitim fakültesi dışında bir kurumdan mezun olan öğretmenler tarafından daha az kullanıldığı anlaşılmasına karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, farklılıklar anlamlı olmamasına karşın, yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları), çukur baskı gereçleri (çinko, asit,

asvalt, reçine, boya), ipek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya) ve farklı cinste kurşun kalemler ve silgilerin eğitim fakültesi mezunlarınca daha fazla kullanıldığı dikkat çekmektedir.

20) Öğretmenlerin, ders araç-gereçlerini kullanma sıklıklarına ilişkin görüşlerinin güzel sanatların herhangi bir dalı ya da grafik tasarımı ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almama durumlarına göre sadece kitapta, anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Grafik tasarımı ile ilgili hizmet içi eğitim semineri alan öğretmenlerin ders araç-gereci olarak kitabı daha fazla kullandıkları belirtilebilir. Bunun dışında kalan diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerin ise hizmet içi eğitim alma durumuna göre değişmediği görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin ders araç-gereçlerini, hizmet içi eğitim almayan öğretmenlere oranla daha fazla kullanma eğiliminde oldukları söylenebilir.

21) Öğretmenlerin, Grafik Tasarımı derslerinde ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumuna göre sadece çeşitli kalemlerde (asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb.) anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Özel sanat çalışmaları yapan öğretmenlerin özel sanat çalışmaları yapmayan öğretmenlere göre asetat kalemi, füzen, keçeli kalem, vb. çeşitli kalemleri ders araç-gereci olarak daha fazla kullandıkları görülmektedir. Diğer ders araç-gereçlerinin kullanım sıklığına ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri arasında özel sanat çalışmalarında bulunma durumuna göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Ancak, ders araç-gereçlerinin çoğunda özel sanat çalışmalarında bulunan öğretmenlerin sıra ortalaması değerlerinin daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

22) Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini seçmede ve ders araç-gereçlerini kullanmada etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre; kütüphane olmaması, araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması

ve araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması etkenlerinde anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Araştırmaya katılan erkek öğretmenler okulda kütüphane olmamasını, araç-gereçlerin nasıl kullanılacağına ilişkin bir rehberin bulunmamasını bayan öğretmenlere göre daha önemli sorunlar olarak görmektedirler. Aynı şekilde, araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması durumuna erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre daha fazla katıldıkları söylenebilir. Bunların dışında kalan olumsuzluklara ilişkin görüşler arasında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar olmamasına karşın, erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre bu olumsuz durumların yöntem ve teknik seçimi ile araç-gereç kullanımını daha fazla etkilediğini düşündükleri belirtilebilir.

23) Grafik Tasarımı öğretmenlerinin, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmet sürelerine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknik seçimi ile araç-gereç kullanımında etki eden unsurlara ilişkin algılarının hizmet süresi değişkenine göre değişmediği ifade edilebilir. Kullanılan araç-gereçlerin okulda olmaması ya da okulun ve sınıfın fiziksel ortamlarının yetersiz oluşu, sınıf mevcudunun fazla olması ve atölyelerin yetersizliği gibi durumlara 1-10 yıllık öğretmenlerin daha fazla katıldıkları dikkat çekmesine karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

24) Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi ile araç-gereç kullanımında etki eden unsurlara ilişkin algılarının mezun olunan kurum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir. Buna göre, öğretmenlerin Grafik Tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi ve araç-gereç kullanımı konusunda karşılaştıkları güçlüklerin mezun olunan kuruma göre değişmediği söylenebilir. Öğrencilerin isteksiz olmaları ve müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması gibi durumların yöntem ve tekniklerin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında önemli bir sorun olduğu düşüncesine eğitim fakültesi mezunu öğretmenler daha

fazla katılmalarına karşın, farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

25) Öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin algılarının güzel sanatların herhangi bir alanında ya da grafik tasarımı konusunda hizmet içi eğitim alıp almama durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermediği görülmektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve ders araç-gereçlerinin kullanımında etki eden unsurlara ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim alma durumuna göre değişmediği biçiminde yorumlanabilir. Grafik Tasarımı dersinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde ve araç-gereçlerin kullanımında etki eden unsurların çoğunda hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin sıra ortalaması değerlerinin hizmet içi eğitim alanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak, bu sayısal farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Grafik Tasarımı dersi öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerin seçimini ve ders araç-gereçlerin kullanımını etkileyen unsurlara ilişkin görüşlerinin özel sanat çalışmaları yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği belirtilebilir. Bu bulgu, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerinin seçme ile ders araç-gereçlerini kullanımında karşılaştıkları sorunlara ilişkin algılarının özel sanat çalışmaları yapma durumlarına göre değişmediğini göstermektedir. Kütüphane olmaması, araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması ve müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması gibi öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini ve araç-gereçlerin kullanımını etkileyen görüşlere özel sanat çalışmaları yapan öğretmenler daha fazla katılmalarına karşın, bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

ÖNERİLER

Araştırmada, elde edilen bulgulara dayalı olarak elde edilen sonuçlardan, grafik tasarımı eğitimi ile bu konuda yapılacak yeni araştırmalara ilişkin şu öneriler geliştirilmiştir:

1) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Bölümlerinde Grafik tasarımı ve eğitimi veren öğretmenler; kullandıkları öğretim yöntemlerini belirlerken işleyecekleri konuyu, ellerinde bulundurdukları araç ve gereçleri, kullanılması planlanan teknikleri, öğrencinin bilgi düzeyini, öğrenci grubunun sayısını yeteneklerini ve ilgilerini göz önünde bulundurmalıdırlar. Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu, dersin kazanımları, ekonomiklik ve kullanılabilirlik özellikleri de derste kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimini etkileyen önemli etkenlerdir. Bununla birlikte, okulun ve sınıfın fiziksel ortamının özellikleri yöntem seçimini etkileyen önemli hususlar olarak görülmektedir. Öğretmenlerin, öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde dikkat ettikleri hususlara ilişkin olarak tekniklerinin seçimini etkileyen en önemli unsurun yaratıcılığa uygunluk olduğu görülmektedir.

2) Öğretmenlerin en az kullandığı yöntem ya da tekniklerin gezi-gözlem, dramatizasyon ve tartışma olduğu görülmektedir. Bu da öğretmenlerin genellikle geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Grafik Tasarımı dersi, özelliği gereği öğrencilerin grup çalışmaları ya da bireysel çalışmalar yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikler daha çok öğretmenin aktif olduğu geleneksel yaklaşımı temsil etmektedir. Öğretim stratejileri içinde "doğrudan öğretim stratejisi" olarak ele alınan, öğretmen merkezli strateji yani geleneksel yöntem, en çok kullanılan öğretim stratejisidir. Tümden gelimci bir özelliğe sahip bu yöntem daha çok bilginin sunulmasında etkilidir. Anlatım, gösteriler, alıştırma, tekrar yapma, soru sorma gibi yöntemleri içerir. Oysa çok az kullanılan gezi-gözlem yöntemi; eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir parçası olarak amaçlı ve planlı olacak şekilde okul dışı bir ortamda gözlemlerde bulunmak için kullanıldığında etkili öğrenme

açısından çok önemli görevler üstlenir. Beş duyu organı ile yapılan öğrenmede en etkili olan gördüklerimizle öğrenmemizdir.

Buna göre bireyler; gördüklerinin % 83'ünü, duyduklarının % 11'ini, kokladıklarının % 3,5'ini, dokunduklarının % 1,5'ini ve tattıklarının % 1'ini öğrenmektedirler. Öğrenmede görmenin büyük rolü olduğu açıktır. Öğretmen merkezli geleneksel öğretim ortamı, öğrencilerin zamanının çoğunu öğretmen sunusuyla geçirdiği bir yöntemdir. Faydası olmakla birlikte öğretim kalitesi açısından tartışılacak bir yöntemdir. Öğrenilen bilgilerin daha anlamlı ve kalıcı olabilmesi için konu ile ilgili yerlere örneğin, müzeler, sergiler, tarihî yerler, sanat değeri taşıyan şehirler, doğal güzelliğe sahip estetik görüntüler veren yerler, manzaralar, önemli sanatçıların ve grafik ajansların atölyeleri ve birçok sanatsal faaliyet gösteren ortamlara gezi düzenleyip incelemelerde bulunmak grafik eğitimi için önemli katkılar sağlar. Bu yöntem sayesinde başlıca şu yararlar sağlanabilir: Öğrencilerin ilgisini çeker, olayları-işlemleri gerçek ortamında görmek mümkündür. Uygulama sayesinde okulun çevre ile iş birliğinde olumlu bir gelişme olur, farklı öğretim ortamlarının kullanılmasını sağlar; öğrencinin çevrelsini daha iyi tanımasını sağlar; yaratıcılığını geliştirir. Tüm bunların yanında dezavantajı olarak ekonomik açıdan pahalı bir yöntem olabilir.

Dramatizasyon yöntemi, bilişsel davranışları, duyuşsal özellikleri ve devinişsel becerileri kazandırmada bir öğretim yöntemi, başta duyuların eğitimi olmak üzere bütünsel bir estetik anlayış oluşturmada sanat eğitimi alanı ve yaşanılan süreci tanımlamada, açıklama ve kontrol edebilme olanaklarıyla da bir disiplindir. San'a göre (1998) yaratıcı drama, önceden yazılmış hazır metin dışında, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları ve doğaçlama canlandırmalardır. Dramatizasyon yönteminin grafik tasarım eğitiminde simgesel ve kavramsal grafik çalışmalarında kullanılabilir; çocuk öyküleri, masallar, kitap resimleme gibi illüstrasyon çalışmalarında ayrıca bütün tanıtım amaçlı grafik tasarımı çalışmalarında ve özellikle animasyon çalışmalarında faydalanılabilir.

Tartışma, yine az kullanılan bir yöntem olarak görülmektedir. Ancak tartışma, öğrencilerin bir konu üzerinde düşünmelerini sağlarken iyi anlaşılmamış noktaların pekişmesine yardımcı olur. Bu yöntem, konunun kavranma aşamasında karşılıklı

görüşler ortaya koymak, bir problemin çözüm yollarını aramak ve değerlendirme açısından çok etkilidir. Grafik tasarımı bir ekip işi olarak düşündüğümüzde bu yöntemin faydaları oldukça açıktır.

3) Meslek Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Grafik Bölümlerinde Grafik tasarımı ve eğitiminde kullanılan araç-gereçlerin eksiklikleri giderilmelidir. Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu gereçler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanabilmelidir. Bilgisayar, bireylerin çok hızlı bir şekilde etkileşime girmesini sağlayan, birçok biçimde bilgiyi saklayıp işleyen bir araçtır ve bu aracın grafik tasarımı konusunda önemli yeri vardır. Çağımızda gereği zamandan ve maliyetten oldukça tasarruf sağlamamıza yarayan bu araç özellikle eskiz ve uygulamalarda grafik tasarımına büyük katkılar sağlar. Günümüzde bilgisayar kullanımı olmadan bir grafik tasarımı uygulaması yapmak çok da mümkün değildir. Bu yüzden bilgisayar, grafik tasarımı eğitiminde öğretim yöntemi olarak önemli bir yere sahiptir.

5) Öğretmenlerin Grafik Tasarımı dersini daha etkili şekilde sunulabilmeleri için yenilikçi ve kendini geliştiren, hizmet içi eğitim almış, bilgisayar teknolojileri konusunda bilgili, piyasanın ihtiyaçlarına duyarlı, alanında uzman olmaları gerekli ve önemlidir. Öğrencilerin yetenek sınavıyla gelmesi, öğrenmeye istekli ve araştırmacı, bilimsel alt yapısı ile maddi olanaklarının yeterli, bölümünü tanıyan ve bilinçli olması eğitim kalitesi açısından gereklidir. Okul fiziki ve teknik açıdan donanımlı, yöneticilerinin duyarlı ve ilgili, öğrenci sayısının belirli ve sınırlı, çevre koşullarının iyileştirilmiş, sayı ve nitelikçe yeterli öğretmene sahip olmalıdır. Her okulun kendine ait küçük de olsa mutlaka bir kütüphanesi olmalıdır. Öğrenciler teorik bilgilerle desteklenirken araştırma yapma konusunda gelişmelidirler. Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanmamalı, dönem başında hazırlanan program mümkün olduğunca yetiştirilmelidir. Aksi takdirde eksik kalan programın telafisi daha da zor olabilir. Araç-gereç kullanma konusunda okulda bir rehberin bulunması gerekmektedir. Ders öğretmeni yokken öğrenciler araç kullanımında teknik elemanlardan; grafik teknisyenleri, matbaacılar, başka eğitim kurumundaki eğitimcilerden yardım alabilirler. Öğretmenin sınıftaki rolü hakkında birçok görüş vardır: Amidon ve Hunter (1966), öğrenmeyi etkileşim süreci olarak algılamakta ve

öğretmenin sınıf içi rolünü şu şekilde açıklamaktadır: Öğrencileri güdülemek, sınıf etkinliklerini planlamak, onlara bilgi vermek, öğrencileri disipline sokmak, danışmanlık yapmaktır. Diğer taraftan öğretmenin yapıcı ve koruyucu olmasını savunanların yanı sıra, öğretmeni öğretimsel boyutta ele alanlar da vardır. Grafik tasarım gibi yaratıcı yanı geniş olan bir dal için sınıf ya da atölye ortamı yeterince özgürlüğün tanındığı bir ortam olmalıdır. Bununla birlikte öğretmen yukarıda sıralanan tüm özellikleri de taşımalıdır. Sınıf içinde öğretmenin rolünü Havighurst ve Neu-Garten (1967) şöyle sıralamaktadırlar: Öğrenmeyi sağlama, disiplin sağlama, anne-baba yerine geçme, değerlendirme, güven verme, mesleksel ustalık, topluluk liderliği. Tüm bu koşulların sağlandığı sınıf ya da atölye ortamında istenilen eğitim kalitesini yakalamak oldukça mümkün olacaktır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin değerlendirilmesi mutlaka yapılmalıdır. Çalışmalar sonucunda elde edilen ürünün yani geliştirilen öğrenci davranışlarının niteliği hakkında karar verilmelidir. Bu davranışların oluşumunu etkileyen tüm unsurların (program, öğretmenler, araç-gereçler vb.) kalitesini belirlemek gerekmektedir. Değerlendirme, bir ölçme işlemi sonucunda bir ölçütle karşılaştırılması ve buna bağlı olarak bir yargıya varılmasıdır. Sanat faaliyetleri içinde bir değerlendirme yapmak güç olabilir; bu bilinçle yaklaşıldığı takdirde öğrenci kendi kendisiyle kıyaslanarak gelişimi, başarısı ve öğrenme düzeyi göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

6. Grafik Tasarımı Dersi'nde öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gerç kullanımında öğretmen cinsiyetinin çok değişken bir durum olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak, bayan öğretmenlerin önemli derecede çokluğu dikkat çekicidir. Öğretmenlerin hizmetmet süresi, farklı süreler içinde avantajları ve dezavantajlarıyla ortaya konmaktadır. Belli bir süre için daha iyi ve ya daha kötü demek olası değildir. Öğretmenlerin mezun olduğu kurum göz önünde bulundurulduğunda, Eğitim Fakültesi çıkışlılar sayıca daha fazladır. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimden faydalandıkları ve gerekliliğini savundukları açıktır. Öğretmenlerin özel sanat çalışmalarında bulunma değişkenleri anlamlı farklılıklar göstermemekle birlikte, özel sanat çalışmalarının ayrıcalığı ve gerekliliği vurgulananlar arasındadır.

Yeni Yapılacak Araştırmalarla İlgili Öneriler:

1) Grafik tasarımı eğitiminde çağdaş yaklaşımlar ve gelişmelerle ilgili araştırmaların sürekliliği sağlanmalıdır.

2) Toplumla iç içe olan grafik tasarımın, sanat eğitimine katkıları açısından incelenmelidir.

3) Grafik tasarımında tipografinin yeri, önemi ve kullanım biçimleri araştırılmalıdır.

4) Grafik tasarımı eğitimi ile ilgili projeler değerlendirilmeli ve elden geldiğince birçok kaliteli yayın yapılması sağlanmalıdır.

5) Meslek Liseleri Grafik tasarımı eğitimi öğretim programının öğretmenlerce genel bir değerlendirmesi incelenmelidir.

6) Meslek Liseleri Grafik tasarımı öğrencilerinde bilgisayar destekli öğretimin etkisi incelenmeli ve yeni çıkan programlar hakkında yayınlar yapılmalıdır.

7) Meslek Liseleri Grafik tasarımı eğitiminde başarıya ve başarısızlığa neden olan etmenler üzerine bir araştırma yapılabilir.

8) Meslek Liseleri Grafik tasarımı eğitimi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi araştırılmalıdır.

9) Meslek Liseleri ile ilgili araştırmalar çoğalmalı ve desteklenmelidir.

10) İnsan kaynağını geliştirme bakımından hizmet içi eğitim kurslarının bir değerlendirilmesi yapılabilir.

11) Meslek Liselerinde görev yapan grafik tasarım öğretmenlerinin karşılaştıkları problemler ve öğretim programındaki aksamalar üzerinde bir araştırma yapılabilir.
12) Meslek Liselerindeki öğrencilerin ana baba tutumlarının algılanmasına ilişkin bir araştırma gerçekleştirilebilir.

13) Cumhuriyetin ilanından günümüze Grafik tasarımı eğitiminin orta öğretimdeki tarihi gelişimi nedir?

14) Ortaöğretim programlarında, varsa grafik tasarımı ders kitapları üzerine bir değerlendirme yapılabilir, yoksa nasıl olamalıdır? Sorusu araştırılabilir.

KAYNAKÇA

ADORNO, Theodor W. (2007). **Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi**. İstanbul: İletişim Yayınları.

AKYÜZ, Yahya. (2008). **Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-2008**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ALKAN, Cevat. (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ARTUT, Kazım.(2004). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ASLIER, Mustafa. (1975). Çocuk Kitaplarının Grafik Düzeni. **İkinci Türk Yayın Kongresi**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 16-21.

ASLIER, Mustafa. (1989). **Sandoz Bülteni**. İstanbul: sayı:1

AYDIN, Emin Doğan. (2004). **Temel Tasarıma Çağdaş Yaklaşımlar**. İstanbul: Mor Ajans Reklam ve Tanıtım.

BARNARD, Malcolm.(2002). **Sanat Tasarım ve Görsel Kültür**. Ankara: Ütopya Sanat Dizisi.

BAŞ, Türker. (2006). **Anket Nasıl Hazırlanır Uygulanır Değerlendirilir?**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

BECER, Emre.(1998). **İletişim ve Grafik Tasarım**. Ankara: Dost Kitap Evi.

BEKTAŞ, Dilek. (1992). **Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişim**. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

BİLEN, Mürüvvet.(2000). Plandan Uygulamaya Öğretim: Strateji, Yöntem, Teknik. Ankara: Anı Yayıncılık.

BİLİM, Cahit Yalçın. (1999). **Türkiye'de Çağdaşlaşma**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BOYDAŞ, Nihat ve Y. B. BALCI. (1997). Eğitim-Sanat İlişkisi: Sanat Eğitimi. **Eğitim Bilime Giriş**. Ankara: Gazi Kitapevi.

BOYDAŞ, Nihat. (2004). **Sanat Eleştirisine Giriş (Örneklerle Sanat Eleştirisi)**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

BUYURGAN, Serap-Ufuk.(2007). **Sanat Eğitimi ve Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

BUYURGAN, Serap.(2007). **Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Resim öğretmenlerinin Bölümlerinde Uygulanan Sanat Eğitimi ile İlgili Görüşleri**. **Millî Eğitim** Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl:36, Sayı:175 Ankara: MEB.

BUYURGAN, Serap. (1996). **Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Öğrencilerinin Okul Beklentileri ve Eğitimleri Arasındaki İlişki**. (Basılmamış Doktora tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.

BUYURGAN, Serap. (1992), **Anadolu Güzel Sanatlar Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Durumları Bu Alanda Karşılaşılan Güçlükler Eğitim –Öğretimden Beklentileri.** (Basılmamış Doktora tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve ÇİVİ, Cuma. (1999). **Genel Öğretim Metotları**: İstanbul: Beta.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2006). **Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum**. 6. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

CEMAL, Ahmet.(2002). **Sanat Üzerine Denemeler**. İstanbul: Can Yayınları. 19-23

ÇEPNİ, Salih. (2007). **Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**. Trabzon: Celepler Matbaacılık .

ÇİLENTİ, Kâmuran. (1982). **Bilimin Gelişimi İçinde İbni Sina ve Eğitim Teknolojisi**. Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:1

DEMİREL, Özcan. (1999). **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Özcan. (2002). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Özcan (2003). **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Özcan. (2004). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Özcan. SAĞLAM, Mustafa. KÜRÜM, Dilruba. YÜKSEL, İbrahim. (2006). **On Yedinci Millî Eğitim Şûrası. Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi**. Ankara:MEB.

DOĞAN, Hıfzı. ALKAN, Cevat. SEZGİN, İlhan. (1998). **Mesleki ve Teknik Eğitim Esasları**. Ankara: Alkım Yayınları.

DOĞANAY, Ahmet. (2007). **Öğretim İlke ve Yöntemleri.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EDMAN, İrwin.(1998). **Sanat ve İnsan**, Batı Klasikleri, Çeviren: Turhan

ERCAN, Ahmet Rahmi. (2002). *Etkin* **Öğrenme Sürecinde Öğretmen ve Yöntemler**. Ankara: Başak Matbaacılık.

ERGİN, Erginer. (2000). **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı Yayıncılık

ERGİN, Akif. (1998). **Öğretim Teknolojisi-İletişim**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ERİNÇ, Sıtkı M.(1998). **Sanatın Boyutları**. İstanbul: Çınar Yayınları.

ERİNÇ, Sıtkı M.(2004). **Kültür Sanat Sanat Kültür**. Ankara: Ütopya Yayınevi

ERİNÇ, Sıtkı M.(2004). **Resim Eleştirisi Üzerine**. Ankara: Ütopya.

ERİNÇ, Sıtkı M.(2004). **Sanatın Boyutları**. Ankara: Ütopya Yayınevi.

ERİŞEN, Y. (2001). **Öğretmen Yetiştirme Programlarına İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi ve Fakültelerin Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EROĞLU, Özkan. (2003). **Resim Sanatı Sözlüğü**. İstanbul: Öke Yayınevi

ERTEL, Mengü. (2001). **Egemenler ve Yaratıcılar**. 1980-2000 Gösteri Yazıları. İstanbul: Doğan Kitapçılık

ERGÜN, Mustafa ve Diğerleri. (2002). **Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraati**. Anakara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları

ERGÜN, Mustafa- DUMAN, Tayip. (1996). 19. Yüzyılda Osmanlı Askeri Okullarının Ders Programları ve Yeni Ders Kitapları, **Yeni Türkiye,** Eğitim Özel Sayısı, 7.

ERZEN, Jale Nejdet. (1990). Çağdaş Avrupa'da Sanat Eğitimi. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretmeni ve Sorunları**, Türk Eğitim Derneği Vlll. Öğretim Toplantısı. Ankara: TED Yayınları.

ESGİN, Esma. (2004). **İnsan Kaynakları-Eğitim İlişkisi Bağlamında Meslek Liseleri**. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Ün.versitesi

ESKİCİ, Ercan.(2005). **Öğretmenlerin Performans Değerlendirme Sisteminde Memnuniyet Düzeyler ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi.

ETİKE, Serap.(1995). **Sanat Eğitimi Yazıları**. Ankara: İlke Yayınevi.

FISCHER, Ernest. (1993). **Sanatın Gerekliliği**, Çeviren: Cevat ÇAPAN, Ankara: Verso Yayıncılık.

GENÇ, Reşat. (1974). **Divan-ü Lûgat-it Türk Müellifi Kaşgarlı Mahmud'a Göre, XI. Yüzyılda Türk İllerinin Siyasî, Etnik, Sosyal ve Kültürel Durumu**, Ankara: Basılmamış Doktora Tezi.

GENÇAYDIN, Zafer. (1993). **Sanat Eğitimi.** Açık Öğretim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

GÖKAYDIN, Nevide. (1998). **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları

Grafik Tasarım Dergisi, 2008 sayı: 19, s. 65.

GÜRER, Latife.(1990). **Temel Tasarım**. İstanbul: İst. Teknik Üniversite Matbaası. 1-2

GÜROL, Mehmet. (2004). **Öğretimde Planlama Uygulama Değerlendirme**. Elazığ: Üniversite Kitabevi.

HELLER, Steven. – FERNANDES, Teresa. (2002). **Becoming a Graphic Designer**. Amerika: John Wiley & Sons, INC.

HESAPÇIOĞLU, Muhsin. (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri Programları ve Öğretim Eğitim**. İstanbul:Beta Basım.

İÇMELİ, Mürşide. (1985). Çağdaş Açıdan Türk Grafik Sanatları. **Türkiye'de Sanatın Bugünü Yarını**. Ankara: H. Ü. G. S. F. Yayınları, 61-67

İHSANOĞLU, Ekmeleddin, S. AYDÜZ. (2002). Yenileşme Döneminde Osmanlı Bilim ve Eğitimi, **Türkler Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye yayınları, 14

İPŞİROĞLU, Nazan. (2000). **Alılmama Boyutları ve Çeşitlemeleri Resim**. İstanbul: Papürüs Yayınları

İSTEK, Ragıp. (2004). **Görsel İletişimde Tipografi ve Sayfa Düzeni.** İstanbul: Pusula Yayıncılık.

İSTİFOĞLU, Berna. (1996). **Kız Meslek Liseleri Resim Bölümü Eğitim-Öğretim Programı İle İlgili Öğretmenler Görüşleri ve Değerlendirme**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.

İŞLER, Ahmet Şinasi. (2001). **Temel Sanat Eğitiminde Bilgisayarın Yeri ve İşlevi.** (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.

İŞMAN, Aytekin.-ESKİCUMALI, Ahmet. (1999). **Eğitim Teknolojisinin Kuramsal Boyutu**: Yapısalcı Yaklaşımın (Constructivisim) Eğitim Öğretim Ortamlarına Etkisi. *Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi.

JOHN, Fiske (1996). İletişim Çalışmalarına Giriş. (Çev: Süleyman İrvan). Ankara: Bilim Sanat Yayınları/ARK.

KAHRAMAN, Hasan Bülent. (2002). **Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri**. İstanbul: Everest Yayınları.

KARASAR, Niyazi. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın.

KARAMUSTAFA, Sadık. (2003). **21.Yüzyıl Türkiye'sinde Görsel İletişim Tasarımı Eğitimi**. (Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.

KAVCAR, Cahit. (1974). **II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları

KAZANCI, Osman. (1989). **Eğitimde Eleştirici Düşünme ve Öğretim**, Ankara: Kazancı Hukuk Yayınları.

KEMERTAŞ, İsmet. (2003). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Birsen Yayınevi.

KESER, Nimet. (2005). **Sanat Sözlüğü**. Ankara: Ütopya Yayınevi.

KESİCİ, Seçil, (2000). **Meslek Liseleri İle Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin Grafik/Sanat Eğitiminin İncelenmesi**. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

KETENCİ, Hasan Fehmi- BİLGİLİ, Can. (2006). **Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**. İstanbul: Beta Basım

KILIÇ, Levend. (2003). **Görüntü Estetiği**. Ankara: Inkılap Yayınevi

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin. (2002). **Sanatta Eğitim**. Ankara: Pegem A Yayıncılık

KLEE, Paul. (2002). **Modern Sanat Üzerine**. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.

KOCAÇINAR, Muhip. (1969). **Genel Öğretim Metodu (Bilgisi).** İstanbul.

KOÇER, Hasan Ali. (1987). **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu (1773-1923).** Ankara: Uzman Yayınları.

KOŞAR, Edip. (1998). **Eğitim Teknolojileri**. Ankara: Kadıoğlu Matbaacılık.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1994). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (2005). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Nobel Tanıtım Dağıtım.

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (2006). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Nobel Tanıtım Dağıtım.

LANDA, Robin. (1998). **Thinking Creatively**. Cincinnati, Ohio: North Light Books.

LANDA, Robin. (2001). **Graphic Design Solution**. Kanada: OnWord Press.

LIPTON, Ronnie. (2004). **Information Graphics**. Amerika:Rockport.

MADEN, Sait. (2007). Grafik Tasarım Dergisi, sayı:16

MALE, Alan. (2007). **Illustratioan**. Switzerland: An Ava Book.

MEB. (2005). **Meslekî ve Teknik Eğitimin Tarihçesi**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB. (2006). **Geçmişten Günümüze Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü**. Ankara.

MEGEP. (2005). **Meslekî ve Teknik Eğitim Alanları**. Ankara: MEB.

MERAL, Mustafa ve ZERAYAK Ertan. (2002). Öğretmenlerin Eğitimde Bilgisayar Kullanımına İlişkin Tutumları. **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** (4) c.I. Sakarya.

METEM. (2006). **Meslekî ve Teknik Eğitim Merkezi Olarak Yapılandırılan Ortaöğretim Kurumlarının Değerlendirilmesi Araştırması**. Ankara: EARGE.

METGE. (2004). **Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi 1993-2003**. Proje Kapanış Raporu. Ankara.

METGE. (2004). **Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi 1993-2003**. Program Geliştirme. Ankara: MEB.

METGE. (2004). **Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi 1993-2003**. Proje Okullarına Ait Sayısal Veriler (1993 – 2003). Ankara: MEB.

MİLLÎ EĞİTİM. (Yaz 2007). Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl:36, Sayı:175. Ankara: MEB.

MÜLAYİM, Selçuk. (1994). **Sanata Giriş**, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi

ODABAŞI, Hatice Aslan. (2006). **Grafikte Temel Tasarım**. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.

17. Millî Eğitim Şurası. (2006). **Hazırlık Dokümanı (Araştırma Raporu)**. 13 – 17 Kasım 2006, Ankara: TC. Millî Eğitim Bakanlığı.

ÖGEL, Bahattin. (1984). **İslamiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi**. Ankara.

OĞUZKAN, Ferhan. (1985). **Orta Dereceli Okullarda Öğretim. (Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler)** Ankara: Emel Matbaacılık San.

OSKAY, Ünsal. (2001). **İletişimin ABC'si**. İstanbul: Der Yayınları.

ÖZDİL, İ. (1986). **Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğrenmenin Yeri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No.69.

ÖZSOY, Vedat. (1996). Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması. **Milli Eğitim**. 131, (38)

ÖZSOY, Vedat. (1998). Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi. **Milli Eğitim**. 139, (58-65)

ÖZSOY, Vedat. (2003). **Görsel Sanatlar Eğitimi**. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık

ÖZTUNA, H.Yakup. (2007). **Görsel İletişimde Temel Tasarım**. İstanbul: Tibyan Yayıncılık

PUNCH F., Keith. (2005). **Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar**. Ankara: Siyasal Kitabevi.

RIZA, (2000). **Eğitim Teknolojileri Uygulamaları ve Materyal Geliştirme**. İzmir: Anadolu Matbaası.

SAN, İnci. (2003). **Sanat Eğitimi Kuramları**, Ankara: Ütopya Yayınevi.

SAN, İnci. (1979). **Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık**. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

SARIKAVAK, Namık. (2004). **Çağdaş Tipografinin Temelleri: FreeHand Uygulamalarıyla**. Ankara: Seçkin Yayınları.

SEZGİN, Saim İlhan. (1994). **Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Özkan Matbaacılık.

SEZER, Ayten. (1999). **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar.** (1923-1938). Ankara.

SÖZER, Ersan. (1996). **Türk Eğitim Sisteminde Yenileşme ve Değişme**. Eğitim ve Bilim, Sayı 101.

ŞEKER, Mustafa. (2004). **Kuramsal Temeller ve Uygulama İlkeleriyle Sayfa Düzeni**. Konya: Çizgi Kitapevi.

ŞENEL, Ahmet. (2002). İş Eğitimi Dersini Yürüten Öğretmenlerin Güncel Teknolojilerden Haberdar Olma Olma Durumları Üzerine Bir Araştırma. **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** (4) c.II. Sakarya.

TAN, Şeref. (2005). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**. 7. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

TAN, Şeref- KAYABAŞI, Yücel ve ERDOĞAN, Alaattin, (2002). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı.

TAN, Şeref.- ERDOĞAN, Alaattin. (2004). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme.** Genişletilmiş 5. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

TANYELİ, Uğur.-SÖZEN, Metin. (1994). **Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

TAŞPINAR, Mehmet. (2005). **Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Üniversite Kitabevi.

TELLİ, Hidayet. (1996). **Eğitimin Genel Hedeflerinin Davranış Biçimine Dönüşmesinde Sanat Eğitiminin Katkısı Vardır**. Milli Eğitim. (131), 41-43

TEPECİK, Adnan. (2002). **Grafik Sanatlar**. Ankara: Detay & Sistem Ofset Yayıncılık.

TEPECİK, Adnan-OĞUZOĞLU Dilek. (2002). **Erken Çocukluk Dönemlerinde Resim Eğitiminin Yeri ve Önemi (**Bildiri). Ankara: Kök Yayıncılık

TEKIŞIK, Hüseyin. (2005).**Yeni İlköğretim Programları**.

TURANİ, Adnan (1998). **Sanat Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitapevi

UÇAR, Tevfik. Fikret. (2004). **Görsel İletişim ve Tasarım**, Ankara: Inkılap Yayınevi.

WALKER, John R. (1980). **Graphic Arts**. Illinois: The Goodheart-Willcox Company,Inc.

WEILL, Alain. (2007). **Grafik Tasarım**, İstanbul: YKY Genel Kültür Dizisi

YALIN, İbrahim. (2002). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme.** Ankara: Nobel Yayıncılık.

YILMAZ, Emel. (1993). **Sanatçı ve Sanat Eğitimcisi Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarında Grafik Tasarım Eğitiminde Uygulanan Yöntemler**. (Basılmamış Doktora Tezi) Ankara: Ankara üniversitesi.

YILMAZ, Meliha. (2005). **Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

YOLALICI, Emin. (1999). XIX.Yüzyıl ve Sonrası Osmanlı Devleti'nde Eğitim ve Öğretim Kurumları, **Osmanlı Toplum Ansiklopedisi**, 5, Yeni Türkiye Yayınları.

YÜCEL, H. Ali. (1994). **Türkiye'de Orta Öğretim**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları

Internet Referanslar

www.gmk.org.tr/dosyalar/Dedi ki.02.FirstThings.pdf adresinden 04.04.2008 tarihinde indirilmiştir.

http://www.websitebilgi.com/web-tasarimi-nedir-ve-web-tasariminin-onemi adresinden 08.08.2008 tarihinde indirilmiştir.

ttkb.meb.gov.tr/öğretmenler portalı. (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Grafik Tasarım Dersi Öğretim Programı 11 ve 12. sınıflar) adresinden 06.03.2008 tarihinde indirilmiştir.

http://www.gmk.org

http://www.grafiktasarım.org

http://www.kultur.gov.tr

http://www.icograda.org/web/links.shtml

http://www.grafist.net

http://www.grafikkitapları.com

http://www.home.uludag.edu.tr/~e**kosar**/3.pps

EKLER

EK 2

Anket

Değerli Meslektaşım,
Bu anket, Grafik dersi öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereç kullanma durumlarını belirlemek için geliştirilmiştir. İlginizden ve katkınızdan dolayı teşekkür ederim.

Arş.Gör. Dilek OĞUZOĞLU
G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi

İletişim için: dileko@gazi.edu.tr
Tel: (312) 2135371- (533) 746 46 70

BÖLÜM I

Bu bölümde, bazı kişisel bilgilerinize ilişkin seçenekler sunulmuştur. Lütfen sizin için uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz: ( )K ( )E

2. Meslekteki çalışma süreniz: _____ yıl

3. Yaşınız: _____

4. Mezun olduğunuz okul:
( )İki yıllık eğitim yüksekokulu
( )Üç yıllık yüksekokul
( )Fakülte (Eğitim)
( )Pedagojik formasyon almış fakülte mezunu (Eğitim Fakültesi dışında)
( )Grafik dalında yüksek lisans
( )Başka herhangi bir dalda yüksek lisans
( )Doktora
( )Sanatta yeterlilik

5. Güzel Sanatlar Lisesi mezunu musunuz? ( )Evet ( )Hayır

6. Şu anda okuttuğunuz sınıf: ( )9. sınıf ( )10.sınıf ( )11.sınıf
( )12.sınıf

7. Meslek hayatınız boyunca güzel sanatların grafik ya da başka bir dalında hizmet içi eğitim kurslarına katıldınız mı?
( )Hiç katılmadım ( )1 kez katıldım
( )2 kez katıldım ( )3 kez ve daha fazla katıldım

8. Özel olarak sanatsal çalışmalarda bulunuyor musunuz?: ( )Evet ( )Hayır

BÖLÜM II

Bu bölümde, Grafik dersinde kullanılan yöntem ve teknikler ile araç-gereçlere ilişkin çeşitli sorular yer almaktadır. Lütfen her soruyu dikkatlice okuduktan sonra sizin için uygun olan seçeneği ilgili yere "X" işareti koyarak belirtiniz.

1. Grafik derslerinde aşağıdaki yöntem ve tekniklerden hangilerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Yöntem ve Teknikler	Seçenekler			
	1. Hiçbir zaman	2. Nadiren	3. Çoğunlukla	4. Her zaman
Gösteri (kullanışını gösterme)				
Gezi-gözlem				
Dramatizasyon				
Soru-cevap				
Bireysel çalışma				
Grup çalışmaları				
Tartışma				
Anlatım				
Örnekler gösterme				
Başka (belirtiniz)				

2. Grafik derslerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin seçiminde nelere dikkat ediyorsunuz?

Yöntem ve Teknik Seçiminde Dikkat Edilen Hususlar	**Seçenekler**			
	1. Hiçbir zaman	**2. Nadiren**	**3. Çoğunlukla**	**4. Her zaman**
Dersin kazanımları				
Öğrenci gereksinimleri				
Ekonomiklik				
Kullanılabilirlik				
Okulun ve sınıfın fiziksel özelikleri				
Öğrenci sayısı				
Yöntemin öğrenci düzeyine uygunluğu				
Grafik dersine giren öğretmen sayısı				
Yaratıcılığa uygunluk				

3. Grafik derslerinde aşağıdaki araç ve gereçlerden hangilerini ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Araç ve Gereçler	Seçenekler			
	1. Hiçbir zaman	2. Nadiren	3. Çoğunlukla	4. Her zaman
Konuya İlişkin Örnekler				
Kitap				
Broşür				
Katolog				
Bilgisayar				
Datashow				
Scaner				
Printer				
Fotoğraf Makinası				
Kamera				
Işıklı masa				
Baskı presi				
Gönye ve çeşitli cetveller				
Basılı kaynaklar (ders kitabı ya da ders notu)				
Yüksek baskı gereçleri (linolyum, ağaç, oyma bıçakları)				
Çukur baskı gereçleri (çinko, asit, asvalt, reçine, boya)				
İpek baskı gereçleri (ipek, çerçeve, emülsiyon, ragle, boya)				
Çeşitli boyda ve cinste fırçalar				
Çeşitli oyma, kazıma ve kesme bıçakları				
Farklı cins ve kalitede kağıtlar				
Farklı cinste kurşun kalemler ve silgiler				
Pastel boyalar				
Kuru boyalar				
Sulu boyalar				
Guaj boyalar				
Çeşitli cinste ve renkte mürekkepler				
Çeşitli kalemler (Asetat kalemi, füzen, keçeli kalem gibi)				

4. Grafik derslerinde yöntem ve teknik seçiminde ya da araç-gereçlerin kullanımında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

ETKENLER	**Seçenekler**			
	1. Hiçbir zaman	**2. Nadiren**	**3. Çoğunlukla**	**4. Her zaman**
Kullanılacak araç-gerecin okulda olmaması				
Okulun ya da sınıfın fiziki ortamlarının yetersiz olması				
Kütüphane olmaması				
Araç-gereç kullanma konusunda bir rehberin bulunmaması				
Sınıf mevcudunun fazla olması				
Atölyelerin yetersiz olması				
Okul yönetiminin yeterli destek sağlamaması				
Kullanmak istenilen araç-gerecin maliyetinin yüksek olması				
Materyal hazırlamanın uzun sürmesi				
Kullanılacak araç-gereçlere nasıl ulaşılacağının bilinmemesi				
Araç-gereç kullanmaya ihtiyaç duyulmaması				
Bazı araç-gereçlerin nasıl kullanılacağının bilinmemesi				
Sınıf yönetimi konusunda sorunlarla karşılaşılması				
Müfredatı yetiştirme konusunda kaygı yaşanması				
Öğrencilerin isteksiz olmaları				
Başka (belirtiniz)				

BÖLÜM III

5. Grafik dersinin daha etkili şekilde sunulabilmesi için, önerileriniz nelerdir?
a) öğretmen özellikleri,…….
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

b) öğrenci özellikleri, ……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

c) okul ortamının özellikleri,……...……
……
……
……
……
……
……

EK 3

Anketin Uygulandığı Okullar

1.	100. Yıl Kız Meslek Lisesi	Çankaya
2.	Aliye Yahşi Anadolu Meslek Kız Meslek Lisesi	Balgat
3.	Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	Çankaya
4.	Ankara Olgunlaşma Enst.	Ulus
5.	Atatürk Kız Meslek Lisesi	Ulus
6.	Cebeci Kız Meslek Lisesi	Mamak
7.	Dikmen Nevzat Ayaz Kız Meslek Lisesi	Dikmen
8.	Etimesgut Kız Meslek Lisesi	Etimesgut
9.	Etlik Kız Meslek Lisesi	Etlik
10.	Gazi Osman Paşa Anadolu Meslek Lisesi	Çankaya
11.	Hatice Hikmet Oğultürk Kız Meslek Lisesi	Keçiören
12.	Kalaba Kız Meslek Lisesi	Keçiören
13.	Üreğil Kız Meslek Lisesi	Mamak
14.	Y.Mahalle Anadolu Meslek Kız Meslek Lisesi	Y.Mahalle
15.	Yıldırım Beyazıt Kız Meslek Lisesi	Altındağ
16.	Yunus Emre Kız Meslek Lisesi	Y.Mahalle
17.	Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi	Altındağ

EK 4

ANADOLU MESLEK LİSESİ
GRAFİK TASARIM ALANI
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ

(YARDIMCI GRAFİKER)

		DERSLER	HAFTALIK DERS SAATİ		
HAZIRLIK SINIFI		Türkçe Yabancı Dil Beden Eğitimi Seçmeli Dersler	4 24 2 4		
		TOPLAM	34		
SINIFLAR/ DERS GRUPLARI		DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
ORTAK GENEL KÜLTÜR DERSLERİ		Türk Dili ve Edebiyatı Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Tarih Coğrafya Matematik Biyoloji ve Sağlık Bilgisi Fizik Kimya Yabancı Dil T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Millî Güvenlik Bilgisi Felsefe	4 1 3 2 4 2 2 2 6 - - -	2 1 - . . - - - 4 - 1 -	2 1 - - - - - - 4 2 - 2
		TOPLAM	26	8	11
MESLEK ALAN DERSLERİ		DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
	ORTAK DERSLER	Bilgisayar Araştırma Teknikleri Girişimcilik İnsan ilişkileri ve iletişim	2 1 - -	- - 2 2	- - - -
	ORTAK ALAN DERSLERİ	Temel Sanat Eğitimi Yazı Desen I Desen II Grafik Desen Grafik Sanatı Tarihi	6 2 3 - - 1	- - - 4 - -	- - - - 3 -
		TOPLAM	15	8	3
	TEORİK/ UYGULAMALI MESLEK DERSLERİ	*İşletmelerde Beceri Eğitimi *Grafik Tasarım Uygulama *Bilgisayarda Grafik Tasarım *Matbaa Teknikleri Grafik Teknik Resim Reklâm Analizi Fotoğraf İllüstrasyon Proje Geliştirme Meslekî Yabancı Dil Özgün Baskı Teknikleri Bilgisayarda Web Tasarımı	- 	20 S A A T 	26 S A A T
		MESLEK ALAN DERSLERİ TOPLAMİ	15	28	29
ALAN SEÇMELİ/ SEÇMELİ DERSLER			-	4	-
GENEL TOPLAM			42	40	40
REHBERLİK			1	1	1

NOT: (*) Sınıf Geçme Yönetmeliğinin 41. maddesi uyarınca yıl sonu basan ortalaması ile başarılı sayılmayacak dal dersini ifade eder.

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

MESLEK LİSESİ
GRAFİK TASARIM ALANI
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ
(YARDIMCI GRAFİKER)

SINIFLAR/ DERS GRUPLARI		DERSLER	HAFTALIK DERS SAATİ		
			IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
ORTAK GENEL KÜLTÜR DERSLERİ		Türk Dili ve Edebiyatı	4	2	2
		Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi	1	1	1
		Tarih	3	-	-
		Coğrafya	2	-	-
		Matematik	4	-	-
		Biyoloji ve Sağlık Bilgisi	2	-	-
		Fizik	2	-	-
		Kimya	2	-	-
		Yabancı Dil	6	4	4
		T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2
		Millî Güvenlik Bilgisi	-	1	-
		Felsefe	-	-	2
		Beden Eğitimi	1	-	-
			27	8	11
MESLEK ALAN DERSLERİ		DERSLER	IX. SINIF	X. SINIF	XI. SINIF
	ORTAK DERSLER	Bilgisayar	2	-	-
		Araştırma Teknikleri	1	-	-
		Girişimcilik	-	2	-
		İnsan ilişkileri ve iletişim	-	2	-
	ORTAK ALAN DERSLERİ	Temel Sanat Eğitimi	6	-	-
		Yazı	2	- .	-
		Desen I	3	-	-
		Desen II	-	4	-
		Grafik Desen	-	-	3
		Grafik Sanatı Tarihi	1	„	
		Toplam			
	TEORİK/ UYGULAMALI MESLEK DERSLERİ	'İşletmelerde Beceri Eğitimi			
		*Grafik Tasarım Uygulama			
		'Bilgisayarda Grafik Tasarım			
		*Matbaa Teknikleri			
		Grafik Teknik Resim	-	20	26
		Reklâm Analizi			
		Fotoğraf		S	S
		İllüstrasyon		A	A
		Proje Geliştirme		A	A
		Meslekî Yabancı Dil		T	T
		Özgün Baskı Teknikleri Bilgisayarda Web Tasarımı			
		MESLEK ALAN DERSLERİ TOPLAMI		28	
ALAN SEÇMELİ/ SEÇMELİ DERSLER			-	4	-
GENEL TOPLAM			42	40	40
REHBERLİK			1	1	1

NOT: (*) Sınıf Geçme Yönetmeliğinin 41. maddesi uyarınca yıl sonu başarı ortalaması ile başarılı sayılmayacak dal dersini ifade eder.

EK 5

Anlatma, Soru-Cevap Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Uygun Olarak Düzenlenmiş RESİM DERSİ Günlük Ders Planı Örneği

I. HAZIRLIK:

Okulun adı: 100. Yıl Endüstri Meslek Lisesi

Dersin adı: Resim

Sınıf: 1/B

Ünitenin adı: Nokta-Çizgi

Konunun adı: Nokta Çizginin Resimdeki Önemi

Süresi: 45 dakika

Öğretim Yöntem ve Teknikleri: Anlatma, Soru-Cevap

Kaynak, Araç ve Gereçler: Yazı tahtası, röprodüksiyonlar

Hedef ve Davranışlar:

Hedef I. Nokta ve Çizgi ile ilgili temel terimler bilgisi

Davranışlar:

1. Verilen bir terimin tamamını bir dizi kavram arasından seçip işaretleme.
2. Verilen bir tanımın ilgili olduğu terimi seçip işaretleme.

Davranışlar:

1. Nokta ve çizginin niteliklerini verilenler arasından seçip işaretlemei
2. Nokta ve çizginin görsel algılamadaki etkilerini verilenler arasından seçip işaretleme.

II. DERSİN İŞLENİŞİ (Eğitim Durumu):

1. Dikkat Çekme: Öğretmenin tahtaya boş bir resim kağıdı asması, Öğrencilere değişik uçta ve türde kalemler vererek bu kağıda en kısa sürede iz bırakmasını istemesi.

2. Güdüleme-İstekli Kılma: Öğretmenin ‘Bu derste nokta ve çizginin kullanım alanlarını, niteliklerini ve etkileri ile resim-

	deki önemi üzerinde duracağız' demesi.
3. Gözden Geçirme:	Nokta ve çizginin yoğun olarak kullanıldığı sanat eserinden örnekler ile çizgi, resim örnekleri ve karikatür örneklerinin gösterilmesi.
4. Hedef-Davranışı söyleme:	Öğretmenin, 'Bu derste nokta ve çizginin resimdeki önemi üzerinde duracağız'demesi.
5. Geçiş-Açıklama:	Kullanılacak araç-gereçlerin (mürekkep, resim kağıdı, fırça, değişik uçtaki kalemler vb.) hazırlanması, resim kağıdına istenilen boyutlarda kareler çizilmesi.
6. Geliştirme:	Basıldığında nokta-çizgi etkisi verecek objelerin (nesnelerin) seçilmesi, objelerin basıma hazırlanması, yüzeyün mürekkeplenmesi ve çizilen karelerin bir kısmına basılması, çeşitli tür uçtaki kalemlerle diğer boş karelere nokta ve çizginin birarada oluşturduğu etkiyi gösteren alıştırmaların yapılması, biten ürünlerin asılması, tahtaya ölçütlerin yazılması ve bu ölçütlere göre ürünlerin eleştirilmesi.
7. Özetleme:	Soru-cevap tekniği ile derste yapılanların özetlenmesi.
8. Ödev verme:	Derste yapılan çalışmanın evde tekrar yapılmasını isteme.
9. Tekrar Güdüleme:	Resim çalışmalarında nokta-çizgi çalışmalarının ne denli önemli olduğunun vurgulanması.
10. Kapanış:	Gelecek dersin konusunun yüzey düzenleme olduğu belirtilerek getirilecek araç-gereçlerin öğrencilere bildirilmesi.

III. DEĞERLENDİRME (Sınama Durumu)
Doğru seçeneği işaretleyiniz

1. Aşağıdakilerden hangisi noktalarla ile ilgili nitelik değildir?
   a. Büyük-küçük
   b. Açık-koyu
   c. Düzenli-Düzensiz
   d. Boş-Dolu

2. Aşağıdakilerden hangisi çizgilerle ile ilgili nitelik değildir?
   a. Düz
   b. Düşey
   c. Kırık
   d. Boş-Dolu

3. 'Resimde ve çizimde biçimin sınır çizgisi' olarak tanımlanabilecek kavram aşağıdakilerden hangisidir?
   a. Doku
   b. Kontur
   c. Çizgi
   d. Puan

4. 'Hareket halindeki noktaların belirli bir yönde girdisi' olarak tanımlanabilecek kavram aşağıdakilerinden hangisidir?
   a. Ritim
   b. Kontur
   c. Çizgi
   d. Puan

5. 'Bir nesneyi uzaydan ayıran dış kısım' olarak tanımlanabilecek kavram aşağıdakilerinden hangisidir?
   a. Yüzey
   b. Ritm
   c. Çizgi
   d. Kontur

IV. PLANIN İŞLENİŞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

DERS SORUMLUSU
(İmza)

ONAY
(İmza – Müdür)

(Demirel, 2003, s.259-261).

EK 6

ANKARA ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ GRAFİK TASARIM DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

PROGRAM GELİŞTİRME ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU

GENEL KOORDİNATÖR
Medine KARAPINAR
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ortaöğretim Programları Şube Müdürü

Mevlüt KAŞIKÇI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Program Geliştirme Uzmanı

KOMİSYON ÜYELERİ

S. Barış YÜCEL-Resim Öğretmeni

Zeynep TEKİN-Resim Öğretmeni